

พิมพ์ถวาย พระพุทธเจ้าพุทธโคดม พระธรรม พระสงฆ์

พระพุทธโฆษา ก่อนปรินิพพาน

ใบไม้ในกำมือ

อ.วศิน อินทสระ อนุญาตให้พิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน

“การให้ธรรมะเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง”

๑

พระพุทธโฆส ก่อนปรินิพพาน

อ.วศิน อินทสระ

มอบแด่

.....

จาก

ด้วยเจตนารมณ์...อันบริสุทธิ์...

ของคณะผู้จัดพิมพ์หนังสือพระพุทธโอวาทก่อนปรินิพพาน ในครั้งนี้

เพราะศรัทธาในความยิ่งใหญ่...ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พุทธโคดมของเรา พระธรรม พระสงฆ์

เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้ที่เคารพนับถือพระพุทธศาสนา...

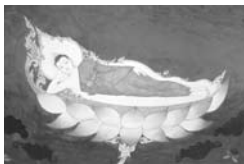
ทั้งภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา กลับมาพิจารณาความจริงในหลักคำสอน

ที่ถูกต้อง ที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง

ให้ได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติชื่อตรงต่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์

พระพุทธโอวาทก่อนปรินิพพาน

โดยท่าน อาจารย์ยวดี อินทสระ

ภาพพระพุทธรูปปางปรินิพพาน และภาพประกอบทั้งหมด

ภาพเขียนสีน้ำมัน : วาดโดยศิลปินแห่งชาติ

สาขาทัศนศิลป์ ท่าน อ.จักรพันธ์ โปษยกฤต

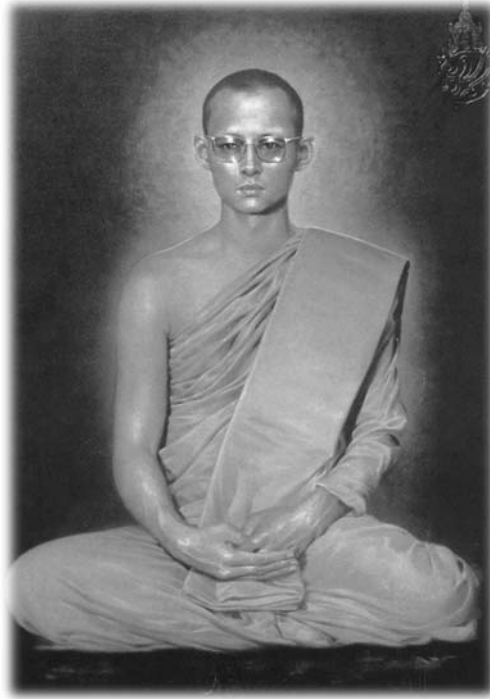
คณะผู้จัดทำขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง.

ท่านใดที่ต้องการหนังสือเล่มนี้เพื่อใช้ในการศึกษา กรุณาสอดของเปล่า

ขนาด 7 x 10 นิ้ว พร้อมแถมปี 8 บาท จำนวนของถึงตัวท่านเอง

ส่งกลับไปที่ คุณชนิ ขงยุทธ เลขที่ 35/151 ม.1 ต.บางศรีเมือง อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000

โทร. 0-2446-3722, 0-9785-3650, 0-9103-3650

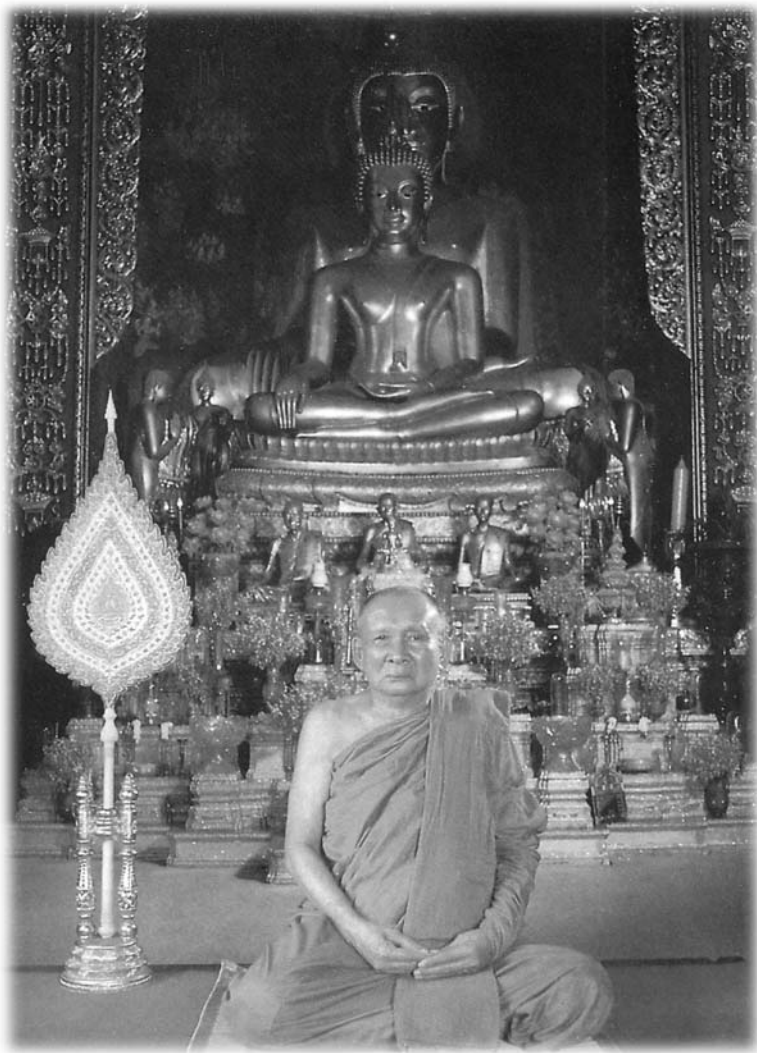
“พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้เสด็จออกผนวช
เมื่อ วันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ทรงรับการบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา
ทรงได้รับสมณนามว่า “ภูมิพล”

ทรงลาสิกขาบทเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๙

“ผู้นับถือศาสนา ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใดและแม้อยู่ในกายใด
ล้วนถือทางปฏิบัติในกาย วาจา เป็นอย่างเดียวกัน
คือ ย่อมพยายามอยู่ทุกเมื่อที่จะรักษากาย วาจา ใจ ให้สะอาดด้วย
ระเบียบปฏิบัติอันดีงามและสุจริตที่จะควบคุมระครองใจ
ให้สงบด้วยความมีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา”

(พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ)

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
(สมเด็จพระสังฆราช รูปที่ ๑๙ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์)

พระพุทธเจ้าโคดม

พระพุทธเจ้าของเรา มีพระนามจริงว่า “โคดม”
มิได้มีพระนามว่า “สิทธัตถะ”

เพราะพระนามว่าสิทธัตถะนั้น เป็นพระนามจริงของพระพุทธเจ้า
อีกพระองค์หนึ่ง ตามคำภีร์พุทธวงศ์ เป็นองค์ที่ ๑๙

ส่วนพระนามว่า สิทธัตถะอีกพระนามหนึ่งนั้น เป็นพระนามเดิมก่อน
ที่พระพุทธเจ้าโคดมจะได้ทรงตรัสรู้ แม้จะมีผู้เข้าใจว่าเป็นคน ๆ เดียวกัน แต่
ก็ต่างสถานะกันในเรื่องการเป็นคนธรรมดา กับความเป็นพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าโคดม เป็นชนชาวชมพูทวีปหรือชาวเนปาล เชื้อชาติ
อริยกะ แปลว่าชาติที่เจริญ (จึงไม่ใช่ชาวอินเดีย) ปรากฏหลักฐานอยู่ใน
หนังสือพุทธประวัติฯ

- จุดिलงสู่ครรภ์มารดา เมื่อครั้งที่เสวยพระชาติเป็นพระโอรสสัตว์
“องค์สันดุสิตเทวราช” มวลหมู่เทวดาทั้งหลายได้มาทูลอัญเชิญให้จุดิลงสู่
ครรภ์มารดา พระนางสิริมหามายาเทวี เพื่อตรัสรู้เป็นมนุษย์พระชาติสุดท้าย
เมื่อเวลาใกล้รุ่ง วันพฤษภาคม ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ปีระกา

- ประสูติ เมื่อวันศุกร์ เวลาใกล้เที่ยง ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีจอ ก่อน
พ.ศ. ๔๐ ปี ที่ริมไม้สาละสวนลุมพินี ริมเขตเมืองกบิลพัสดุ์ และริมเขตเมือง
เทวทหะติดต่อกัน ปัจจุบัน เรียกว่า ต.รุมมินเด แขวงเปชวาร์ ประเทศเนปาล
หลังจากประสูติได้ ๕ วัน ได้รับการขนานพระนามว่า “เจ้าชาย
สิทธัตถะกุมาร”

- ในตอนบ่ายของวันที่จะได้ตรัสรู้ขณะที่นั่งทำสมาธิอยู่ใต้ต้นศรีมหาโพธิ
ได้สะดุ้งตกใจ เกรงกลัวมารน้อยใหญ่ที่ได้ยกทัพมาพจญ ถึงขนาดยกมือขวา
ที่วางซ้อนทับมือซ้ายไว้ในท่านั่งสมาธิ เอาลงมากุมหัวเข้าหรือหน้าแข้งขวาไว้
จึงเรียกพระปางนี้ว่า “ปางสะดุ้งมาร” พอตั้งสติได้โดยนึกถึงบุญและทานในบารมี
10 ทศ ที่ได้ทำและฝากแม่พระธรณีสุนทรวินิตาเอาไว้ จึงขอให้นำเอาขึ้นมา
ใช้ต่อสู้กับมารและเสนามาร จนได้รับชัยชนะในเวลาก่อนพระอาทิตย์ตกดิน จึง
เรียกพระปางนี้ว่า “ปางชนะมารหรือปางมารวิชัย” ซึ่งยังไม่ได้ตรัสรู้ทั้ง 2 ปาง

หลังจากนั้นจึงยกมือขวาขึ้นมาวางทับมือซ้าย ทำสมาธิใหม่จนได้ **ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณ** เป็นพระพุทธเจ้าและมีพระนามว่า **“พุทธโคดม”** เมื่อ **วันพุธ** ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ (ก่อน พ.ศ. ๔๕ ปี) ตอนรุ่งอรุณ ที่ได้ต้นศรีมหาโพธิ์ใกล้ฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา เมืองคยา ประเทศอินเดีย

- **ปฐมเทศนา** คือเทศนาถ้อยคำแรกที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงอัมมจักรกัปปวัตตสูตร แก่ปัญจวัคคีย์หลังจากตรัสรู้แล้วได้ ๒ เดือน ที่เมืองพาราณสี ประเทศอินเดีย และต่อมามีการบูชาในวันนี้โดยเรียกว่าวัน **“อาสาฬหบูชา”** คือวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘

- **ปรินิพพาน** เมื่อ **วันอังคาร** ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ที่ตมโฆสิตถาวร กรุงกุสินารา ใกล้ ๆ กับเมืองกบิลพัสดุ์ ในสมัยพุทธกาลน่าจะอยู่ในเขตประเทศเนปาล

- **วันอัฐมี** หรือที่เรียกกันว่า วันถวายพระเพลิงพระพุทธเจ้าโคดม เป็นวันหลังจากที่พระองค์ได้ทรงเสด็จ **ปรินิพพานแล้ว ๗ วัน**

ส่วนพระปางสะดุ้งมาร และพระปางมารวิชัย หรือพระปางชนะมาร ที่พระหัตถ์ขวายกลงมากุมหัวเข่าขึ้น พระพุทธรูปทั้งสองปางนี้ ยังเป็นพระโพธิสัตว์อยู่ ยังไม่ได้ตรัสรู้ จึงเรียกว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้....

นอกนั้นเป็นพระนามแทนที่มีการตั้งให้กันตามเหตุการณ์และยอมรับว่าใช่ แต่ถ้าไม่มีพระนาม ก็เป็นพระพุทธเจ้าตามที่ใจเรานึก

สำหรับพระนามของพระพุทธรูปทั่ว ๆ ไปนั้น น่าจะเรียกว่า **พระพุทธเจ้าองค์อื่น ๆ** ตามพระนามที่ตั้งให้ตามนั้น

พระนามว่า **“โคดม”** นี้ได้รับคำพยากรณ์จาก **พระพุทธเจ้าที่ปิงกร** ในครั้งเมื่อพระพุทธเจ้าโคดมได้เสวยพระชาติ หรือเกิดเป็น **สุเมธดาบส** กำลังช่วยชาวบ้านทำทางเพื่อให้ **พระพุทธเจ้าที่ปิงกร** พร้อมพระสาวกเสด็จผ่าน แต่ทางยังไม่แล้วเสร็จจึงทอดกายทับโคลนเพื่อให้เป็นทางที่เสด็จผ่านและได้รับคำพยากรณ์ว่า **จะได้เป็นพระพุทธเจ้า** มีพระนามว่า **“โคดม”** พระบิดามีพระนามว่า **“สุทโธทนะ”** และพระมารดามีพระนามว่า **“มายา”** เมื่อสื่อสงไชยแสนกับป้ามาแล้ว

พระนามว่า **“โคดม”** ตามที่กล่าวมานี้มีหลักฐานปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกเล่ม ๓๓ ภาษาไทย ฉบับสังคายนา ฯ อยู่หน้า ๔๔๓ ข้อ ๖๐-๖๖ ฉบับสำหรับประชาชนฯ อยู่หน้า ๖๓๕.

พระพุทธโฆวาทก่อนปรีนิพพาน

ธรรมสารบัญ

คำนำในการจัดพิมพ์ ครั้งที่ ๑	๙
บอกกล่าว	๑๑
จากผู้เขียน	๑๓
พระพุทธโฆวาทก่อนปรีนิพพาน	
คราเมื่อทรงปลงพระชนมายุสังขาร	๑๗
พระอนนท์ร้องไห้	๓๑
ปัจฉิมสาวกอรหันต์และพวงดอกไม้มาร	๔๗
อุปกาชีวกกับพวงดอกไม้มาร	๖๑
อุปกาชีวกกับพระอนันตชิน	๗๘
เมื่อสาลวโนทยานขาวด้วยมหารวิโยค	๙๗

ท่านใดที่ได้รับหนังสือเล่มนี้แล้วเกิดมีข้อสงสัย หรือต้องการแสดงข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์
เพิ่มเติม เพื่อให้หนังสือเล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ช่วยกรุณาติดต่อ คุณชวิน ยงยุทธ
โทรศัพท์. 0-2446-3722, 0-9785-3650, 0-9103-3650 จะขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง.

๓๕/๑๕๑ ม.๑ ต.บางศรีเมือง อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

กราบเรียนท่าน อาจารย์ วติน อินทสระ ที่เคารพ

เรื่องขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือ “พุทธโฆสาวาทก่อนปรินิพพาน”

ตามที่กระผมนายชิน ยงยุทธ ได้กราบเรียนท่านอาจารย์ทางโทรศัพท์ เพื่อขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือพุทธโฆสาวาทฯ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม เพื่อเผยแพร่เป็นธรรมทาน ตามที่ท่านอาจารย์ได้บรรยายไว้ในซีดี ซึ่งกระผมได้รับแจกซีดีชุดนี้ได้ฟังอยู่หลายครั้ง ฟังแล้วประทับใจ ได้ข้อคิดข้อเตือนใจ ถึงความยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และประทับใจในภูมิปัญญาของครูบาอาจารย์ ซึ่งมีผู้ถอดมาเป็นธรรมอักษรและพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทานอยู่บ้าง ซึ่งกระผมก็ได้รับแจกหนังสือเล่มดังกล่าว

กระผมมีความปรารถนาจะพิมพ์ตำราเล่มนี้เพื่อแจกเป็นธรรมทาน โดยมีกลุ่มที่ร่วมเผยแพร่ด้วยกันหลายกลุ่ม เช่น ชมรมกัลยาณธรรม, คุณนรินทร์(รักษ์อุตร) เศวตประวิษฐกุล, บ้านธรรมของพระพุทธะ และตัวกระผมเอง

จึงจัดทำการคัดลอกหนังสือเล่มนี้ และขอกราบเรียนขออนุญาตท่านอาจารย์ เพื่อที่จะจัดทำเป็นรูปเล่มธรรมอักษรอันมีคุณค่าในการชี้แนวทางให้สรรพสัตว์ทุกชีวิตให้พ้นทุกข์ได้จริง ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า กระผมหวังว่าจะได้รับความเมตตาจากท่านอาจารย์ผู้มีความรู้ผู้มีปัญญาจะอนุเคราะห์และอนุโมทนา ในกุศลเจตนา นี้ ซึ่งจะจัดพิมพ์ข้อความที่อาจารย์อนุเคราะห์นี้ไว้ในเล่มหนังสือพุทธโฆสาวาทฯ ฉบับดังกล่าวนี้.

อนนท ๒๕๔๘
๑
๒๗ ๑๐.๔๘

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง

๒.๕๔๗

(นายชิน ยงยุทธ)

คำนำ

ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑

คณะผู้จัดทำขออนุญาตจัดพิมพ์ “พระพุทโธวาทก่อนปรินิพพาน” ซึ่งตัดตอนมาจากเรื่อง “พระอานนท์พุทธอนุชา” ตั้งแต่ปลงพระชนมายุสังขาร เป็นต้นไป ข้าพเจ้าอนุญาตด้วยความยินดี

อันที่จริง หนังสือเรื่องนี้ได้พิมพ์กันมากแล้ว โดยชื่อ “พระพุทโธวาทก่อนปรินิพพาน” บ้าง ชื่อ “ใบไม้ในกำมือ” บ้าง โดยบุคคลคณะต่าง ๆ ได้ขออนุญาตจากข้าพเจ้าบ้าง ไม่ได้ขอบ้าง บางคณะได้สงวนสิทธิ์เหมือนเป็นของเขาเอง ซึ่งน่าเศร้าใจยิ่งนัก

ข้าพเจ้าอนุญาตให้นายชวิน ยงยุทธและคณะพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน เพื่อให้ท่านผู้อ่านทั้งหลาย ซึ่งได้ให้เกียรติอ่านผลงานของข้าพเจ้าตลอดมาได้ทราบความจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้ พร้อมกันนี้ได้นำเอาคำชี้แจงเมื่อคราวพระอธิการศรีธวัช วัดพุทธปัญญา จังหวัดนนทบุรี มาลงไว้ด้วย เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้ทราบว่าหนังสือนี้เป็นมาอย่างไร

ข้าพเจ้าขออนุโมทนาต่อคณะผู้จัดทำ ซึ่งได้ทำหนังสืออย่าง
ประณีต จริงอยู่เนื้อหาสาระเป็นสิ่งสำคัญ แต่การจัดรูปเล่มก็
สำคัญเหมือนกัน เพราะเป็นสิ่งดึงดูดให้คนสนใจเป็นเบื้องต้น

จวนจะขึ้นปีใหม่แล้ว ผ่านทางหนังสือนี้ ข้าพเจ้าขอตั้งจิต
อธิษฐานอ้อางเอาคุณพระศรีรัตนตรัยและคุณงามความดีทั้งหลาย
ที่ได้บำเพ็ญมา คุ่มครองท่านทั้งหลายให้ปราศจากทุกข์โศกโรคภัย
สรรพอุปัทวันตรายทั้งปวง ประสบแต่ความสุขสวัสดิ์ ในที่ทุกสถาน
ในกาลทุกเมื่อ

ด้วยความปรารถนาดีอย่างยิ่ง

วสิน อินทสระ

(วสิน อินทสระ)

๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘

บอกกล่าว

พระอาจารย์มหาประทีป อุตฺตมปัญโญ เป็นผู้มอบหนังสือชื่อ “พระพุทธโอวาทก่อนปรินิพพาน” ให้ข้าพเจ้าอ่าน ๆ แล้วเห็นว่ามีความค่ามาก จึงติดต่อไปยังสถานที่พิมพ์ที่ปรากฏในหนังสือเล่มนั้น เขามีอยู่ ๓๐ เล่ม ขอซื้อหมดเลย เขาขายให้เล่มละ ๑๐ บาท เพื่อนำมาแจกในงานทำบุญวันเกิดถวายท่านอาจารย์พระมหาประทีปนั่นเอง (วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๔๒)

๑๑

ข้าพเจ้าไม่ปลงใจเชื่อว่าสำนวนหนังสือนี้เป็นของท่านที่มิ นามในหนังสือเล่มที่ได้มานั้น แต่อาจเป็นลิขสิทธิ์ที่ศิษย์ของท่าน ทำถวายก็ได้จึงติดต่อไปว่า ถ้าเป็นลิขสิทธิ์ของท่าน ก็ขออนุญาต พิมพ์แจกบ้าง แต่ไม่ได้รับคำตอบ อีกจิตหนึ่งคำนึงว่า สำนวนนี้ คล้าย ๆ หรือน่าจะเป็นสำนวนของอาจารย์วศิน อินทสระ แม้สหายธรรมหลายท่าน อาทิ พระอาจารย์สุรศักดิ์ วัดชลประทานฯ ก็ว่าน่าจะเป็นสำนวนของอาจารย์วศิน อินทสระ เช่นกัน

ดังนั้น เมื่อมีศรัทธาอยากพิมพ์เผยแพร่ก็ลองโทรศัพท์ติดต่อไปยังอาจารย์วศิน อินทสระ ก็สมปรารถนา ท่านรับว่าของท่านเอง อยู่ในเล่มเดียวกับเรื่อง “พระอานนท์พุทธอนุชา” เมื่อข้าพเจ้าจะพิมพ์แจก อาจารย์วศิน อินทสระ ยินดีที่จะนำต้นฉบับ

ที่ถูกต้องสมบูรณ์ไปให้ที่วัด และยินดีเขียนคำอนุญาตให้ด้วย
ข้าพเจ้าดีใจมากที่ความคิดเรื่องนี้จะถึงจุดประสงค์เสียที

ท่านที่ได้รับหนังสือแจกลเล่มนี้ โปรดทราบว่า นิพนธ์เรื่อง
ที่เป็นภาษาไทย เป็นลิขสิทธิ์ที่ถูกต้องแท้จริงของอาจารย์วิน
อินทสระ และท่านเมตตาให้ข้าพเจ้าพิมพ์แจกได้ ท่านทั้งหลาย
โปรดอำนวยการขอบพระคุณอาจารย์วินเป็นอันดับแรก และขอ
ถวายกุศลอันพึงได้จากการอ่านหนังสือนี้แล้วเกิดสัมมาทิฐิ มีปิติ
โสมนัสในพุทธโฆษาทกจัดเป็นบุญกุศลมาก หากจะคิดแบ่งบุญกุศล
ให้ข้าพเจ้าผู้ได้รับอนุญาตให้พิมพ์แจกบ้าง ข้าพเจ้าขอถวายบุญ
กุศลนั้นบูชาพระคุณท่านอาจารย์พระมหาประทีป อุตตมปัญโญ เป็น
สำคัญ นอกนั้นขอให้เป็นบุญกุศลแก่ผู้ร่วมทุนทรัพย์ค่าพิมพ์ทั้ง
หลายมีนามท้ายเล่ม และคุณอรทัย ภักดิ์นันท์ กับคุณพัชรินทร์ ถูกมี
ผู้บันดาลความสำเร็จด้วยกุศลจิตและไมตรี ขออวยพรให้ทุกท่าน
ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาโดยธรรมจงทุกประการ

ธรรมสวัสดิ์

(พระอธิการศรีวัช)

๙ เม.ย. ๒๕๔๔

วัดพุทธปัญญา อ.เมือง จ.นนทบุรี โทร. ๐-๒๕๒๖-๔๙๑๔

จากผู้เขียน

พระอธิการศรีธวัช วัดพุทธปัญญา จ.นนทบุรี ขออนุญาตพิมพ์หนังสือ “พระพุทธโฆสาวาทก่อนปรินิพพาน” เพื่อแจกเป็นธรรมทาน

ข้าพเจ้าอนุญาตด้วยความยินดี รู้สึกประทับใจที่ท่านพระอธิการศรีธวัชมีโยนิโสมนสิการอย่างดีในเรื่องสำนวนหนังสือ ไม่แปลกใจเชื่อว่าจะเป็นของผู้ที่อ้างตนว่าเป็นเจ้าของบทประพันธ์ จึงได้ติดต่อมายังข้าพเจ้าซึ่งท่านและสหธรรมิกของท่านเข้าใจว่าเป็นผู้แต่ง

๑๓

รายละเอียดมากกว่านี้ ท่านพระอธิการศรีธวัชได้แถลงไว้แล้วในคำบอกกล่าวของท่านซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือนี้แล้วด้วย ข้าพเจ้ารู้สึกสังเวชสลดใจมานานแล้ว ในเรื่องที่มีผู้ขโมยบทประพันธ์ของข้าพเจ้าไปเป็นของตน ทั้งพิมพ์เป็นเล่มหนังสือและออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงในรายการต่าง ๆ ลูกศิษย์บางคนฟังแล้วทนไม่ไหว ไทรไปบ้าง เขียนไปบ้าง เตือนเขาให้เคารพและให้เกียรติผู้ประพันธ์บ้าง บางรายก็ได้ขอโทษและแก้ไข บางรายก็เหมือนเดิม หรือทำเป็นไรหน้าเสียวันหนึ่ง วันต่อ ๆ ไปก็ทำเป็นเสมือนของตนต่อไป ตามนิสัยของเขา บางรายเลือกเฉพาะตอนที่ตนพอใจจากหนังสือหลาย ๆ เล่ม มาอ่านลงเทปแล้วทำเป็นของตน ประกาศจำหน่าย ฯลฯ

พระภิกษุณัฐ ฐานธมโม (มีนะกนิษฐ์) เคยตามมาถึงบ้านของข้าพเจ้าเพื่อสืบให้รู้แน่ๆ บทประพันธ์เรื่อง “พระพุทธโฆษาทก่อนปรีนิพพาน” เป็นของใครกันแน่ เมื่อท่านได้รับหนังสือนี้จากคณะศิษย์ของพระภิกษุรูปหนึ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพราะท่านมีความรู้สึกอย่างเดียวกันกับพระอธิการศรีธวัชรู้สึก เมื่อแน่ใจว่าเป็นของข้าพเจ้าจากเรื่อง “พระอานนท์พุทธอนุชา” แล้วจึงขออนุญาตจัดพิมพ์เผยแพร่

ข้าพเจ้ารู้สึกปลื้มใจกับปฏิปทาของพระภิกษุเช่นนี้ ผู้อยู่ในสังฆคุณ ข้อว่า “อุชุปฏิปันโน” ปฏิบัติตรง เป็นผู้ซื่อตรง

๑๔

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณพระอธิการศรีธวัชแห่งวัดพุทธปัญญา อ.เมือง จ.นนทบุรี ที่กรุณาให้เกียรติบทประพันธ์ของข้าพเจ้าขออนุโมทนาต่อกุศลจิตที่ท่านคิดเผยแพร่ธรรมและพระพุทธจริยาให้แพร่หลายสู่มหาชน

ขอพระสังฆธรรมพึงตั้งอยู่ยั่งยืนนาน เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกทั้งมวล

ด้วยความเคารพยิ่ง

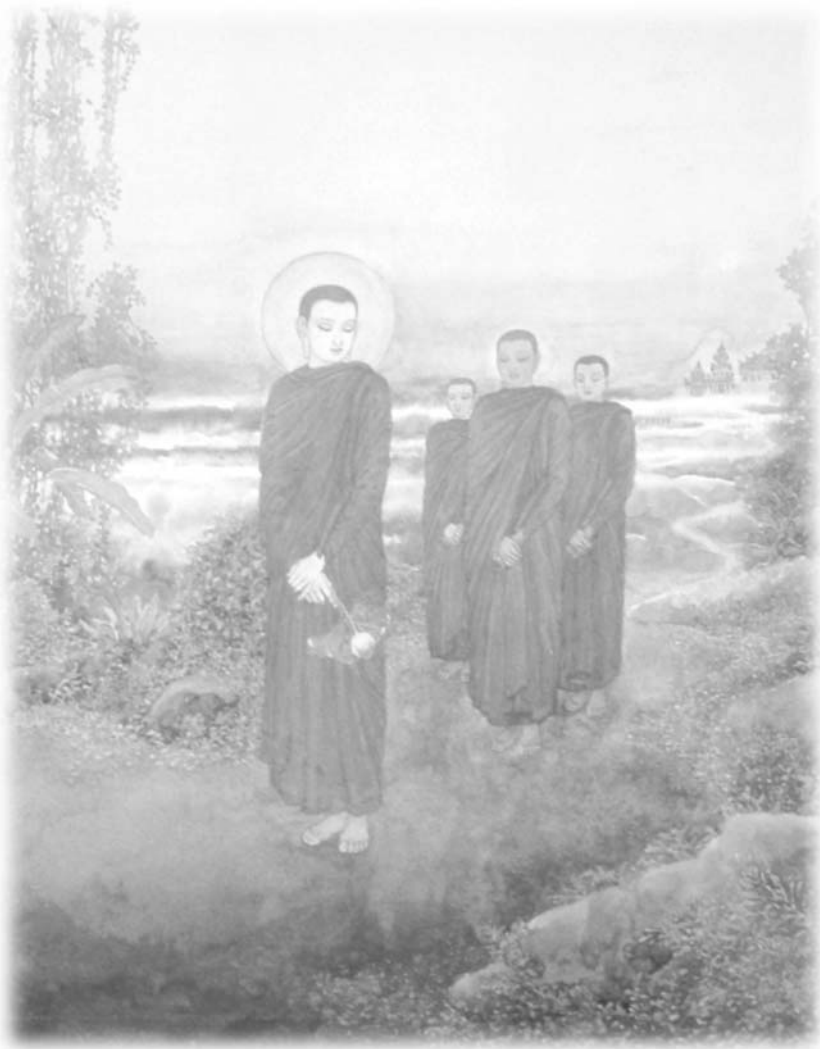
(วศิน อินทสระ)

๗ เมษายน ๒๕๔๔

พระพุทธโคตม ก่อนปรินิพพาน

อ.วศิน อินทสระ

คราเมื่อ ทรงปลงพระชนมายุสังขาร

๑๗

พระพุทธองค์เสด็จมาถึงป่าवालเจตีย์ ประทับภายในต้นไม้ ซึ่งมีเงาครีมนั่นหนึ่ง ตรัสกับพระอานนท์ว่า

“อานนท์ ผู้อบรมอิทธิบาท ๔ มาอย่างดีแล้ว ทำจนแคล่วคล่องแล้วอย่างเรานี้ ถ้าปรารถนาจะมีชีวิตอยู่ถึง ๑ กัป คือ ๑๒๐ ปี ก็สามารถจะมีชีวิตอยู่ได้” พระโลกนาถตรัสดังนี้ถึงสามครั้ง แต่พระอานนท์ก็คงเฉยอยู่ มิได้ทูลอะไรเลย ความกังวลและความเศร้าของท่านมีมากเกินไป จนปิดบังดวงปัญญาเสียหมดสิ้น อา.....ความจงรักภักดีอย่างเหลือล้นที่ท่านมีต่อพระศาสดานั้น บางทีก็ทำให้ท่านลืมนเฉยถึงความประสงค์ของผู้ที่ท่านจงรักภักดีนั้น ปล่อยโอกาสทองให้ล่วงไปอย่างน่าเสียดาย

เมื่อเห็นพระอาณนที่เฉยอยู่ พระพุทธรองค์จึงตรัสว่า “อาณน” เธอไปพักผ่อนเสียบ้างเถิด เธอเหนื่อยมากแล้ว แม้ตถาคตก็จะพักผ่อนเหมือนกัน พระอาณนที่จึงหลีกไปพักผ่อน ณ โคนต้นไม้ อีกต้นหนึ่ง

ณ บัดนั้น พระตถาคตเจ้าทรงรำพึงถึงอดีตกาลนานไกล ซึ่งล่วงมาแล้วถึง ๔๕ ปี สมัยเมื่อพระองค์ตรัสรู้ใหม่ ๆ ท้อพระทัยในการที่จะประกาศสังฆธรรม เพราะเกรงว่าจะทรงเหนื่อยเปล่า แต่อาศัยพระมหากุณาต่อสัตว์ จึ่งตกลงพระทัย ยำธรรมแก่ริ และครานั้นพระองค์ทรงตั้งพระทัยไว้ว่า ถ้าบริษัท ทั้ง ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ยังไม่เป็นปิกแผ่นมั่นคง ยังไม่สามารถย้ายปรับปรุงวาท คือ คำกล่าวจ้วงจาบล่วงเกินจาก พาทิรลัทธิ* ที่จะมีต่อพระพุทธศาสนา พระธรรมคำสอนของ พระองค์ยังไม่แพร่หลายเพียงพอตราบใด พระองค์ก็จะยังไม่ นิพพานตราบนั้น

ก็แลบัดนี้ พระธรรมคำสอนของพระองค์แพร่หลายเพียงพอแล้ว ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ฉลาดสามารถพอที่จะ ดำรงพรหมจรรย์ศาสนาวาทของพระองค์แล้ว ก็เป็นกาลสมควร แล้วที่พระองค์จะเข้าสู่มหาปรินิพพาน

ทรงดำริดังนี้แล้วจึงทรงปลงพระชนมายุสังขาร คือตั้ง พระทัยแน่วแน่ว่า พระองค์จักปรินิพพานในวันวิสาขปุรณมี คือ วันเพ็ญเดือน ๖

*ลัทธิภายนอกพุทธศาสนา

อันว่า บุคคลผู้มีกำลังกลิ้งศิลาหนีมาแห่งที่บจากหน้าผา
ลงสู่สระ ย่อมก่อความกระเพื่อมสั่นสะเทือนแก่น้ำในสระนั้นฉันใด
การปลงพระชนมายุสังขารอิฐฐานพระทัยว่า จะปรินิพพานของ
พระอนาวรณญาณ* ก็ฉันนั้น ก่อความวิปริตแปรปรวนแก่โลก
ธาตุทั้งสี่ มหาปฐพีมีอาการสั่นสะเทือนเหมือนหนังสัตว์ที่เขาชิง
ไว้แล้วตีด้วยไม้ท่อนใหญ่ก็ปานกัน รุกขสาขาหวั่นไหวไกวแกว่ง
ด้วยแรงวายุโบกสะบัดใบอยู่พอสมควร แล้วนั่งสงบมีอาการ
ประหนึ่งว่าเศรำโคกสลดในเหตุการณ์ครั้งนี้ เหมือนกุมารีนาง
น้อยคร่ำครวญปริเทวนาถึงมารดาผู้จะจากไปจนสลบแน่นิ่ง ณ เบื้อง
บนท้องฟ้าสีครามกลายเป็นแดงเข้มดุจเลือดล้าแพน ซึ่งไล่ด้วย
เลือดสด ปักษาชาติร้องระงมสนั่นไพร เหมือนจะประกาศว่า
พระผู้ทรงมหากฤษฎากำลังจะจากไปโน้มน้ำนี้

๑๘

พระอานนทส์สังเกตเห็นความวิปริตแปรปรวนของโลกธาตุ
ดังนี้ จึงเข้าเฝ้าพระจอมมุนีทูลถามว่า “พระองค์ผู้เจริญ โลก
ธาตุนี้อะไรวิปริตแปรปรวนผิดปกติไม่เคยมีไม่เคยเป็น ได้เป็นแล้ว
เพราะเหตุอะไรหนอ?”

พระทศพลเจ้าตรัสว่า “อานนทเอย อย่างนี้แหละ คราใด
ที่ตถาคตประสูติ ตรัสรู้ หมดธรรมจักร ปลงอายุสังขารและ
นิพพาน ครานั้นย่อมจะมีเหตุการณ์วิปริตอย่างนี้เกิดขึ้น”

พระอานนทส์ทราบว่ บัดนี้พระตถาคตเจ้าปลงพระชนมายุ
สังขารเสียแล้ว ความสะเทือนใจและว้าวุ่นประดังขึ้นมาจน

*ผู้มีพระญาณอันไม่มีอะไรขวางกั้น

อัสสุชลธาราไหลหลังสุดห้ามหัก เพราะความรักเหลือประมาณที่
ท่านมีในพระเชษฐภคินี ท่านหมอบลงที่พระบาทมูลแล้วทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้ประเสริฐ ขอพระองค์อภัยความกรุณา
ในข้าพระองค์และหมู่สัตว์ จงดั่งพระชนมชีพต่อไปอีกเถิด อย่า
เพิ่งด่วนปรีนิพพานเลย” กราบทูลเท่านั้นแล้วพระอานนท์ก็ไม่อาจ
ทูลอะไรต่อไปอีก เพราะไศกาตรูท่วมทันหทัย

“อานนท์เอ๋ย” พระศาสดาตรัสพร้อมด้วยทอดทศนาการ
ไปเบื้องพระพักตร์อย่างสุดไกล มีแวแห่งความเด็ดเดี่ยวฉาย
ออกมาทางพระเนตรและพระพักตร์ “เป็นไปไม่ได้ที่จะให้ตถาคต
กลับใจ ตถาคตจะต้องปรีนิพพานในวันเพ็ญแห่งเดือนวิสาขะ อีก ๓
เดือนข้างหน้า อานนท์ เราได้แสดงนิมิตโองาสอย่างแจ่มแจ้ง
แก่เธอพอนับยามไม่น้อยกว่า ๑๖ ครั้งแล้วว่า คนอย่างเรา มี
อิทธิบาทภาวนาที่ได้อบรมมาด้วยดี ถ้าประสงค์จะอยู่ถึง ๑ กัป คือ
๑๒๐ ปี ก็พออยู่ได้ แต่เธอหาเฉลียวใจไม่ มิได้ทูลเราเลย เรา
ตั้งใจไว้ว่า ในคราวก่อน ๆ นี้ ถ้าเธอทูลให้เราอยู่ต่อไป เราจะห้าม
เสียสองครั้ง พอเธอทูลครั้งที่ ๓ จะรับอาราธนาของเธอ แต่บัดนี้
ข้าเสียแล้ว เราไม่อาจกลับใจได้อีก” พระศาสดาหยุดอยู่ครู่หนึ่ง
แล้วตรัสต่อไปว่า

“อานนท์ เธอยังจำได้ไหม ครั้งหนึ่ง ณ ภูเขามัลลิกา
ยอดเหมือนนกแร้ง อันมีนามว่า “คิชฌกูฏ” ณ ภูเขานี้มีถ้ำอันขจร

นามชื่อ สุกรขาตา ที่ถ้านี้เองสาวกผู้เลื่องลือว่าเลิศทางปัญญาของเรา คือสารีบุตร ได้ถอนตัณหาเสียโดยสิ้นเชิง เพียงเพราะฟังคำที่เราสนทนากับหลานชายของเธอผู้มีนามว่า ทีฆนยะ เพราะไว้เลียบยาว

“เมื่อสารีบุตรมาบวชในสำนักของเราแล้ว ทีฆนยะปริพพาชกเที่ยวตามหาลุงของตน มาพบลุงของเขา คือสารีบุตรถวายนงานพัดเราอยู่ จึงพูดเปรย ๆ เป็นเชิงกระทอกกระเทียบว่า ‘พระโคตม ทุกสิ่งทุกอย่างข้าพเจ้าไม่พอใจหมด’ ซึ่งรวมความว่าเขาไม่พอใจเราด้วย เพราะตถาคตก็รวมอยู่ในคำว่า ‘ทุกสิ่งทุกอย่าง’ เราได้ตอบเขาไปว่า ‘ถ้าอย่างนั้น เธอควรจะไม่พอใจความคิดเห็นอันนั้นของเธอเสียด้วย’

๒๓๑

“อานนท์ เราได้แสดงธรรมอื่นอีกเป็นอนนกะปริยาย สารีบุตรถวายนงานพัดไปฟังไป จนจิตของเธอหลุดพ้นจากอาสวะทั้งปวง

“อานนท์เอ๋ย ณ ภูเขาคิชฌกูฏดังกล่าวนี้ เราเคยพูดกับเธอว่า คนอย่างเราถ้าจะอยู่ต่อไปอีก ๑ กับ หรือเกินกว่านั้นก็พอได้ แต่เธอก็หารู้ความหมายแห่งคำที่เราพูดไม่

“อานนท์ ต่อมาที่โคตมนิโครธ, ที่เหวสำหรับทิ้งโจร, ที่ถ้ำสัตตบรรณใกล้เวภารบรรพต, ที่กาฬศิลาใกล้ภูเขาสีคิลิซึ่งเลื่องลือมาแต่โบราณกาลว่าเป็นที่อยู่อาศัยของพระปัจเจกพุทธเจ้าเป็นอันมาก เมื่อท่านเข้าไป ณ ที่นั้นแล้วไม่มีใครเห็นท่านออกมาอีก

เลย จึงกล่าวขานกันว่า อีสิสิลิบรรพต (ภูเขาหินกินยาชี), ที่
เชื่อมเขาชื่อสัปปีโสณฑิกาใกล้ป่าสีตวัน, ที่ตโปทาราม, ที่เวฬุวัน
สวนไผ่อันร่มรื่นของจอมเสนาแห่งแคว้นมคธ, ที่สวนมะม่วงของ
หมอชีวกโกมารภัจ, ที่มีททกัจฉิมิคทายวันทั้ง ๑๐ แห่งนี้ ณ เขต
แขวงราชคฤห์

“ต่อมาเมื่อเราทิ้งราชคฤห์ไว้เบื้องหลัง แล้วจาริกสู่เวสาลี
นครอันรุ่งเรืองยิ่ง เราก็ให้นัยแก่เธออีกถึง ๖ แห่ง คือที่อุเทนเจดีย์,
สัตตัมพเจดีย์, โคตมกเจดีย์, พหุปุตตเจดีย์, สารันทเจดีย์ และ
ปาวาลเจดีย์เป็นแห่งสุดท้าย คือสถานที่ซึ่งเราอยู่ ณ บัดนี้ แต่
เธอก็หาเฉลियวใจไม่ ทั้งนี้เป็นความบกพร่องของเธอเอง เธอจะ
คร่ำครวญเอาอะไรอีก

“อานนท์เอ๋ย บัดนี้สังขารอันเป็นเหมือนเกวียนขำรุดนี้ เรา
ได้สละแล้ว เรื่องที่จะดิงกลับคืนมาอีกนั้นมิใช่วิสัยแห่งตถาคต
อานนท์ เรามิได้ปรักปรำเธอ เธอเบาใจเถิด เธอได้ทำหน้าที่ดี
ที่สุดแล้ว บัดนี้เป็นกาลสมควรที่ตถาคตจะจากโลกนี้ไป แต่ยัง
เหลือเวลาอีกถึง ๓ เดือน บัดนี้สังขารของตถาคตเป็นเสมือนเรือรั่ว
คอยแต่เวลาจะจมลงสู่ท้องธารเท่านั้น

“อานนท์ เราเคยบอกเธอแล้วมิใช่หรือว่า บุคคลย่อม
ต้องพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่พึงใจเป็นธรรมดา หลีกเลี่ยงไม่ได้
อานนท์เอ๋ย ชีวิตนี้มีความพลัดพรากเป็นที่สุด สิ่งทั้งหลายมี

ความแตกไป ดับไป สลายไปเป็นธรรมดา จะปรารถนามิให้เป็นอย่างที่ยั่งยืนจะเป็นนั้น เป็นฐานะที่ไม่พึงหวังได้ ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปเคลื่อนไปสู่จุดสลายตัวอยู่ทุกขณะ”

แล้วพระจอมศาสนาาก็เสด็จไปยังภัณฑุคาม และโกคนครตามลำดับ ในระหว่างนั้นทรงให้โอวาทภิกษุทั้งหลายด้วยพระธรรมเทศนาอันเป็นไปเพื่อโลกุตตราริยธรรม กล่าวคือ ศีลสมาธิ ปัญญา วิมุตติ และวิมุตติญาณทรรคนะ เป็นต้นว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ศีลเป็นพื้นฐานเป็นที่รองรับคุณอันยิ่งใหญ่ ประหนึ่งแผ่นดินเป็นที่รองรับและตั้งลงแห่งสิ่งทั้งหลาย ทั้งที่มีชีพและหาชีพมิได้ เป็นต้นว่าพฤษภาลดาวัลย์ มหาสิงขร และสัตว์จตุบาท ทวิบาทนานาชนิด บุคคลผู้มีศีลเป็นพื้น ใจย่อมอยู่สบาย มีความปลอดโปร่งเหมือนเรือนที่บุคคลปิดกวาดเช็ดถูเรียบร้อย ปราศจากเรื้อดและฝุ่นเป็นที่รบกวน

“ศีลนี้เองเป็นพื้นฐานให้เกิดสมาธิ คือความสงบใจ สมาธิที่มีศีลเป็นเบื้องต้น เป็นพื้นฐาน ย่อมเป็นสมาธิที่มีผลมาก มีอานิสงส์มาก บุคคลผู้มีสมาธิย่อมอยู่อย่างสงบ เหมือนเรือนที่มีฝาผนัง มีประตูหน้าต่างปิดเปิดได้เรียบร้อย มีหลังคาสำหรับป้องกันลม แดดและฝน ผู้อยู่ในเรือนเช่นนี้ ฝนตกก็ไม่เปียก แดดออกก็ไม่ร้อน ฉะนั้นใด บุคคลผู้มีจิตเป็นสมาธิก็ฉะนั้นนั้น ย่อมสงบอยู่ได้

ไม่กระวนกระวาย เมื่อลม แดดและฝน กล่าวคือโลกธรรมแปด
เผากระพือพัดขัดสาดเข้ามาครั้งแล้วครั้งเล่า สมาธิอย่างนี้ย่อม
ก่อให้เกิดปัญญาในการพาดฟันย่ำยีและเชือดเฉือนกิเลสอัสวะต่างๆ
ให้เบาบางและหมดสิ้นไป เหมือนบุคคลผู้มีกำลังจับคัมภีร์ตราอัน
คมกริบแล้วถางป่าให้โล่งเตียนก็ปานกัน

“ปัญญาซึ่งมีสมาธิเป็นรากฐานนั้นย่อมปรากฏดุจไฟดวง
ใหญ่กำจัดความมืดให้ปลาสนาการ มีแสงสว่างรุ่งเรืองอำไพ ขับ
ฝุ่นละอองคือกิเลสให้ปลิวหาย ปัญญาจึงเป็นประดุจประทีปแห่ง
ดวงใจ”

“อันว่าจิตนี้เป็นธรรมชาติที่ฟ่องใสอยู่โดยปกติ แต่เศร้า
หมองไปเพราะคลุกเคล้าด้วยกิเลสหนาชนิด คีล สมาธิ และ
ปัญญา เป็นเครื่องฟอกจิตให้ขาวสะอาดดังเดิม จิตที่ฟอกแล้ว
ด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะทั้งปวง”

“ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้มีจิตหลุดพ้นแล้วจากอาสวะย่อม
พบกับปิติปราโมชอันใหญ่หลวง รู้สึктนว่าได้พบขุมทรัพย์มหิมา
หาอะไรเปรียบมิได้ อิ่มอาบซาบซ่านด้วยธรรม ตนของตนเองนั้น
แล เป็นผู้รู้ว่บัดนี้กิเลสอันสยต่างๆ ได้สิ้นไปแล้ว ภาพใหม่ไม่มีอีก
แล้ว เหมือนบุคคลผู้ตัดแขนขาด ย่อมรู้ด้วยตนเองว่บัดนี้แขน
ของตนได้ขาดแล้ว”

โศกนาฏกรรมของพระผู้มีพระภาคส่วนใหญ่เป็นไปเยี่ยงนี้

ข่าวการปลงพระชนมายุสังขารของพระศาสดาแผ่กระจายไปทั่วสังฆมณฑล ประดุจบุรุษผู้มีกำลังกระพือผ้าขาวคลุมบริเวณเนื้อที่อันน้อย บัดนี้สาวกของพระองค์ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต รู้สึกว่าเหวหวิหวั่น และเลือนลอย สาวกที่เป็นปุถุชนไม่อาจกลืนอัสสุราราวไรได้ มีใบหน้าอาบด้วยน้ำตา ประชุมกันเป็นกลุ่ม ๆ ร่ำพังก่ำพันทนอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคจะปรินิพพานเสียแล้ว พวกเราจะทำอย่างไรหนอ ส่วนสาวกผู้เป็นชีณาสพลินอาสวะแล้วก็ได้แต่ปลงธรรมสังเวช คือความสลัดใจแบบพระอริยะ

๒๕

ภิกษุรูปหนึ่งได้นามว่าอัมมาราม คิดว่า อีก ๓ เดือนข้างหน้า พระตถาคตเจ้าจะปรินิพพาน เราบวชในสำนักของพระองค์แต่ยังมีอาสวะกิเลสอยู่ กระไรหนอ เราจะพึงเพียรพยายามเพื่อบรรลุอรหัตตผลในเวลาที่พระพุทธร่องค์ยังทรงพระชนม์อยู่ คิดดังนี้แล้ว ท่านมิได้จับกลุ่มกับภิกษุอื่น ๆ มิได้เสาะไร้ไต่ถาม ปลีกตนออกไปอยู่แต่ผู้เดียว พยายามทำสมณะและวิปัสสนา

ภิกษุทั้งหลายอื่นเห็นพฤติกรรมดังนี้เข้าใจว่าภิกษุอัมมารามหาความรักความอาลัยในพระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้ จึงนำความข้อนั้นกราบทูลพระพุทธร่องค์

“พระเจ้าข้า” ภิกษุทูล “ภิกษุชื่ออัมมาราม หาคความรักความอาลัยในพระองค์มิได้เลย เมื่อทราบว่พระองค์จะปรินิพพาน

ก็หาได้แสดงอาการเศร้าโศกอย่างใดไม่ ปลีกตนไปอยู่แต่ผู้เดียว ไม่เกี่ยวข้องไต่ถามเรื่องราวของพระองค์เลย”

พระศาสดารับสั่งให้พระอัมมารามเข้าเฝ้า ตรัสถามว่า “อัมมาราม” ได้ยินว่าเธอทำอย่างทีภิกษุทั้งหลายกล่าวนี้อหรือ?”

“พระพุทธเจ้าข้า” พระอัมมารามทูลรับ

“ทำไมเธอจึงทำอย่างนั้น เธอไม่อาลัยโยติในตถาคตหรือ?”

พระศาสดาตรัสถาม

๒๖๖

“หามิได้พระเจ้าข้า ข้าพระองค์คิดว่า ข้าพระองค์บวชแล้วในสำนักของพระองค์ผู้สรรเสริญความเพียรพยายาม บัดนี้พระองค์จะนิพพานแล้ว ทำไฉนหนอ ข้าพระองค์จะพึงทำความเพียรเพื่อบรรลุธรรมอันสูงสุด เพื่อบูชาพระองค์ตั้งแต่พระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ทีเดียว ด้วยเหตุนี้ข้าพระองค์จึงหลีกออกจากหมู่อยู่แต่ผู้เดียว”

พระพุทธองค์ทรงเปล่งพระอุทานออก ๓ ครั้งว่า “ดีแล้ว ภิกษุ” แล้วผินพระพักตร์มาตรัสกับภิกษุทั้งหลายอื่นว่า “ภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดมีความเสนหาอาลัยในเรา พึงทำตนอย่างอัมมาราม ภิกษุนี้ การทำอย่างนี้ ชื่อว่าบูชาเคารพนับถือเราด้วยอาการอันยอดเยี่ยม ภิกษุทั้งหลายภิกษุผู้ยินดีในธรรม ตรีกตรองธรรม ระลึกถึงธรรมอยู่เสมอ ย่อมไม่เสื่อมจากพระสัทธรรม ไม่เสื่อมจากพระนิพพาน”

แม้กระนั้นภิกษุทั้งหลายก็ไม่วายที่จะแวดล้อมพระองค์ไป
ทุกหนทุกแห่ง พระศาสดาเห็นดังนี้ จึงเตือนภิกษุเหล่านั้นให้
พยายามแสวงหาวิเวก เพื่อบรรลุคุณธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อ
ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสด้วยพระพุทธรูปนี้ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บรรดาทางทั้งหลาย มรรคมืองค์ ๘
ประเสริฐที่สุด บรรดาบททั้งหลาย บทสี่ คืออริยสัจ ประเสริฐ
ที่สุด บรรดาธรรมทั้งหลาย วิราคะ คือ การปราศจากความ
กำหนัดยินดี ประเสริฐที่สุด บรรดาสัตว์ ๒ เท้า พระตถาคตเจ้า
ผู้มีจักขุ ประเสริฐที่สุด มรรคมืองค์ ๘ นี้แลเป็นไปเพื่อ
ตรัสชนะอันบริสุทธิ์ หาใช่ทางอื่นไม่

๒๓๗

เธอทั้งหลายจงเดินไปตามทางมืองค์ ๘ นี้ อันเป็นทางที่
ทำให้หลงติดตามไม่ได้ เธอทั้งหลายจงตั้งใจปฏิบัติเพื่อทำ
ทุกขให้สูญสิ้นไป ความเพียรพยายามเธอทั้งหลายต้องทำเอง
ตถาคตเป็นแต่เพียงผู้บอกทางเท่านั้น เมื่อปฏิบัติตนดังนี้ พวก
เธอจักพ้นจากมารและบ่วงแห่งมาร”

พระพุทธรูปองค์นี้ตรัสกับพระอานนท์ว่า “มาเถิดอานนท์ เรา
จักไปกุสินารานครด้วยกัน” พระอานนท์รับพุทธรูปบูชาแล้ว
ประกาศให้ภิกษุทั้งหลายทราบพร้อมกัน แล้วดุ่มเดินจากสถานที่
นั้นมุ่งสู่กุสินารานคร ในระหว่างทางทรงเหน็ดเหนื่อยมากจึงแวะ

เข้าร่วมพฤษภีเบหนาดันหนึ่ง รับสั่งให้พระอานนท์ปฐุผ้าสังฆาฏีทำเป็นสี่ชั้น

“อานนท์ เราเหน็ดเหนื่อยเหลือเกิน อาพาธก็มีอาการรุนแรงขึ้น เร็วเข้าเถิด ธิบปฐสังฆาฏีลง เราจะนอนพักผ่อน และขอให้เธอไปนํานํ้ามาดื่มพอแก้กระหาย”

“พระเจ้าข้า” พระอานนท์ทูล “เกวียนเป็นจํานวนมากเพ่งผ่านพันลำนํ้าไปสักครู่นี้เอง นํ้ายังขุ่นอยู่ ไม่สมควรที่พระองค์จะดื่ม ขอเสด็จไปดื่ม ณ แม่นํ้ากุกุธานทีเถิด มีนํ้าใสจืดสนิทเย็นดี”

“อย่าเลย อานนท์” พระตถาคตตรัสเป็นเชิงวิงวอน “อย่าคอยจนถึงแม่น้ำกุกุธานทีเลย เรากระหายเหลือเกิน ร่างกายเราร้อน คอแห้งผาก เธอจงรีบไปนํานํ้ามาเถิด”

พระอานนท์รับพุทธบัญชาแล้วถือบาตรของพระตถาคตเข้าไป ท่านมีอาการเศร้าซึมและวิตกกังวล เมื่อมาถึงริมแม่น้ำยังมองเห็นนํ้าขุ่นอยู่ ท่านมีอาการเหมือนว่าจะเดินกลับ แต่ด้วยความเชื่อและห่วงใยในพระศาสดาจึงเดินลงไปอีก พอท่านทำท่าจะตักนํ้าขึ้นมาเท่านั้น นํ้าซึ่งมีสีขุ่นขาวเพราะรอยเกวียนและโคลก็ปรากฏเป็นนํ้าใสสะอาดเหมือนกระจกเงา ซึ่งหญิงสาวผู้รักสวยรักงามขัดไว้ดีแล้ว ท่านจึงตักนํ้านั้นมา แล้วรีบเดินกลับน้อมบาตรนํ้าเข้าไปถวายพระศาสดา

พระพุทธองค์ทรงตื่นด้วยความกระหาย พระอานนท์มองดูด้วยความชื่นชมในพุทธบารมีแล้วทูลว่า “พระพุทธเจ้าข้า อัศจรรย์จริง สิ่งที่ไม่เคยมี ไม่เคยปรากฏ ได้มีและปรากฏแล้ว เป็นเพราะพุทธานุภาพโดยแท้ เป็นบารมีธรรมเป็นสิ่งที่น่าสั่งสมแท้” แล้วท่านก็เล่าเรื่องน้ำขุ่นกลับใสสะอาดโดยฉับพลัน ให้พระผู้มีพระภาคสดับ พระจอมมุนีคงประทับสงบนิ่งด้วยอาการแห่งผู้เจนจบและเข้าใจในความเป็นไปทั้งปวง

ก่อนหน้านี้นี้เพียงเล็กน้อยเมื่อพระองค์ผ่านมาทางเมืองปาวา ประทับ ณ สวนมะม่วงของนายจุนทะ บุตรนายช่างทอง นายจุนทะทูลอาราธนาให้รับภัตตาหาร ณ บ้านของตน และจัดแจงขานนียโกชนียาหารอย่างประณีต รุ่งขึ้นได้เวลาแล้ว อาราธนาพระพุทธองค์และภิกษุสงฆ์เพื่อเสวย พระพุทธองค์ทอดทศณาการเห็นสุกर्मทัวะ อาหารชนิดหนึ่งซึ่งย่อยยาก จึงรับสั่งให้ถวายแก่พระองค์แต่เพียงผู้เดียว มิให้ถวายแก่ภิกษุรูปอื่น เมื่อพระองค์เสวยแล้วก็รับสั่งให้ฝังเสีย

ดูเถิด พระมหากรุณาแห่งพระองค์มีถึงปานนี้ สำหรับพระองค์นั้นมีได้ท่วงใดในชีวิตแล้ว เพราะถึงอย่างไร ๆ ก็จะต้องนิพพานในคืนวันนี้แน่นอน ทรงเป็นห่วงภิกษุสาวกว่าจะลำบากถ้าฉันอาหารที่ย่อยยากชนิดนั้น ประหนึ่งมารดาหรือบิดาผู้เปี่ยมด้วยเมตตาธรรมในบุตรของตน ทราบว่าอะไรจะทำให้บุตรธิดาลำบาก ย่อมพร้อมที่จะรับความลำบากอันนั้นเสียเอง

พระอานนท์ร้องไห้

๓๑

สุกรมัทวะให้ผลในทันที อาการประชวรของพระองค์ทรุดหนักลงอย่างน่าวิตก มีพระบังคนเป็นโลหิต แต่ถึงกระนั้นก็ยังเสด็จด้วยพระบาทเปล่าจากปาวาสู่กุสินารานครดังกล่าวแล้ว

พระองค์ต้องหยุดพักเป็นระยะ ๆ หลายครั้ง ก่อนจะถึงกุสินาราราชาธานีแห่งมัลลกะษัตริย์ ณ ใต้ร่มพฤกษ์แห่งหนึ่ง ขณะที่พระองค์หยุดพัก มีบุตรแห่งมัลลกะษัตริย์นามว่าปุกกุสะ เคยเป็นศิษย์ของอาหารดาบส กาลามโคตร เดินทางจากกุสินาราเพื่อไปยังปาวานคร ได้เห็นพระผู้มีพระภาคแล้วเกิดความเลื่อมใส จึงน้อมนำผ้าคู่งามซึ่งมีสีเหมือนทองสิงคิเข้าไปถวาย รับสั่งให้ถวายแก่พระอานนท์ผืนหนึ่งแก่พระองค์ผืนหนึ่ง

พระอานนท์เห็นว่าผ้าั้นไม่ควรแก้ตน จึงน้อมเข้าไปถวายพระผู้มีพระภาคอีกผืนหนึ่ง พระพุทธร่องค์ทรงนุ่งและห่มแล้ว ผ้าั้นสวยงามยิ่งนัก ปราภฏประดุงถ่านเพลิงที่ปราศจากควัน และเปลวพระฉวีของพระพุทธร่องค์เล่าก็ช่างผุดผ่อง งดงามเกินเปรียบ ท่านได้เห็นดังนั้น จึงกราบทูลพระพุทธร่องค์ว่า

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้ประเสริฐ ข้าพระองค์สังเกตุเห็นพระฉวีของพระองค์ผุดผ่องยิ่งนัก เกินที่จะเปรียบด้วยสิ่งใด เปล่งปลั่งมีรัศมี พระองค์ผู้ประเสริฐ บัดนี้พระองค์ทรงมีพระชนม์มายุถึง ๘๐ แล้ว อยู่ในวัยชราเต็มที่ เหมือนผลไม้สุกจนงอมอ่อนิงเล่า เวลานี้พระองค์ทรงพระประชวรหนัก มีอาการแห่งผู้มีโรคเบียดเบียน แต่เหตุไฉนผิวพรรณของพระองค์จึงผุดผ่องยิ่งนัก?”

“อานนท์” พระศาสดาตรัสตอบ “เป็นธรรมดาของพระพุทธเจ้าที่เป็นอย่างนี้ คือคราวจะตรัสรู้คราวหนึ่ง และก่อนที่จะนิพพานอีกครั้งหนึ่ง ผิวพรรณแห่งตถาคตย่อมปรากฏงดงามประดุงรัศมีแห่งสุริยาเมื่อแรกรุ่งอรุณและจวนจะอัสดงดูก่อนอานนท์ ในยามสุดท้ายแห่งราตรีนี้ ตถาคตจะต้องปรินิพพานในระหว่างต้นสาละทั้งคู่ซึ่งโน้มกิ่งเข้าหากันมีใบใหญ่หนามีดอกเป็นช่อขึ้น” ตรัสดังนั้นแล้ว จึงเสด็จนำพระอานนท์ไปสู่ฝั่งน้ำกุกุธานี เสด็จลงทรงสนานสำราญตามพระพุทธอัธยาศัย แล้วเสด็จขึ้นจากกุกุธานี ไปประทับ ณ อัมพวัน รับสั่งให้พระจุนทะ

น้องชายพระสารีบุตรปลาดั้งฆาฏีเป็น ๔ ชั้น แล้วบรรทมด้วย สีหไสยา คือตะแคงขวา เอาพระหัตถ์รองรับพระเศียร ช้อน พระบาทให้เหลื่อมกัน มีพระสติสัมปชัญญะ ตั้งพระทัยว่าจะลุก ขึ้นในไม่ช้า

ขณะนั้นเอง ความปริวิตกถึงนายจุนทะผู้ถวายสุกรมัทวะ ก็เกิดขึ้น จึงตรัสกับพระอานนท์ว่า “อานนท์ เมื่อเรานิพพานแล้ว อาจจะมีผู้กล่าวโทษจุนทะ ว่าถวายอาหารที่เป็นพิษจนเป็นเหตุให้ เราปรินิพพาน หรือมิฉะนั้น จุนทะอาจจะเกิดวิปฏิกัสารเดือดร้อน ใจไปเองว่า เพราะเสวยสุกรมัทวะ อันตนถวายแล้ว พระตถาคต จึงนิพพาน ดูก่อนอานนท์ บิณฑบาตทานที่มีอานิสงส์มาก มีผล ไพบาล มีอยู่ ๒ คราวด้วยกัน คือเมื่อนางสุชาดาถวายก่อนเรา จะตรัสรู้ครั้งหนึ่ง และอีกครั้งหนึ่งที่จุนทะถวายนี้ ครั้งแรกเสวย อาหารของสุชาดาแล้วตถาคตก็ถึงซึ่งกิเลสนิพพาน คือการดับกิเลส ครั้งหลังนี้เสวยอาหารของจุนทะบุตรช่างทองแล้ว เราก็นิพพาน ด้วยขันธนิพพาน คือดับขันธอันเป็นวิบากที่ยังเหลืออยู่ ถ้าใคร ๆ จะพึงตำหนิจุนทะ เธอพึงกล่าวให้เขาเข้าใจตามนี้ และถ้าจุนทะ จะพึงเดือดร้อนใจ เธอก็พึงกล่าวปลอบให้เขาคลายวิตกกังวล เรื่องนี้ อาหารของจุนทะเป็นอาหารมือสุดท้ายสำหรับเรา”

ครั้นแล้วพระผู้มีพระภาคเจ้ามีพระอานนท์เป็นปัจฉาสมณะ* และมีภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่เป็นบริวาร เสด็จข้ามแม่น้ำหิรัญญวดี

*ผู้ติดตาม

ถึงกรุงกุสินารา เสด็จเข้าสู่ศาลาโนทยาน คืออุทยานซึ่งสะพริบ
พริ้งด้วยต้นสาละ ซึ่งมีกิ่งโน้มเข้าหากัน ให้เห็นพระเศียรทางทิศอุดร

ครั้งนั้นมีบุคคลเป็นอันมาก จากทิศต่าง ๆ เดินทางมา
เพื่อเฝ้าพระพุทธสรีระเป็นปัจฉิมกาล แผลเป็นปริมนทลกว้าง
ออกไปสุดสายตา สมเด็จพระมหาสมณะทรงเห็นเหตุนี้แล้ว จึง
ตรัสกับพระอานนท์เป็นเชิงปรารภว่า

“อานนท์ พุทธบริษัททั้ง ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก
อุบาสิกา ทำสักการะบูชาเราด้วยเครื่องบูชาสักการะทั้งหลาย
อันเป็นอาภรณ์ เช่น ดอกไม้ ธูป เทียน เป็นต้น หาชื่อว่าบูชา
ตถาคตด้วยการบูชาอันยังไม่ อานนท์เอ๋ย ผู้ใดปฏิบัติตามธรรม
ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติธรรมให้เหมาะสม ผู้นั้นแลชื่อว่า
สักการะบูชาเราด้วยการบูชาอันยอดเยี่ยม”

พระอานนท์ทูลว่า “พระองค์ผู้เจริญ เมื่อก่อนนี้ออก
พรรษาแล้ว ภิกษุทั้งหลายต่างพากันเดินทางมาจากทิศานุทิศเพื่อ
เฝ้าพระองค์ ฟังโอวาทจากพระองค์ บัดนี้พระองค์จะ
ปรีนิพพานเสียแล้ว ภิกษุทั้งหลายจะพึงไป ณ ที่ใด ?”

“อานนท์ สถานที่อันเป็นเหตุให้ระลึกถึงเรา ก็มีอยู่ คือ
สถานที่ที่เราประสูติแล้ว คือลุมพินีวันสถาน, สถานที่ที่เราตั้ง
อาณัติแห่งธรรมขึ้นเป็นครั้งแรก คืออสิปตนิมิตตทายะ แขวง

เมืองพาราณสี, สถานที่ที่เราตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ บรรลุความรู้อันประเสริฐ ทำกิเลสให้สิ้นไป คือโพธิมณฑล ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม, และสถานที่ที่เราจะนิพพาน ณ บัดนี้ คือป่าไม้สาละ ณ นครกุสินารา อานนท์เอ๋ย สถานที่ทั้ง ๔ แห่งนี้เป็นสังเวชนียสถานสารานียสถานสำหรับให้ระลึกถึงเรา และเดินตามรอยบาทแห่งเรา”

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ในพรหมจรรย์นี้มีสุภาพสตรีเป็นอันมากเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ในฐานะต่าง ๆ เป็นมารดาบ้าง เป็นพี่หญิงน้องหญิงบ้าง เป็นเครือญาติบ้าง และเป็นผู้เลื่อมใสในพระรัตนตรัยบ้าง ภิกษุจะพึงปฏิบัติต่อสตรีอย่างไร?”

๓๕

“อานนท์ การที่ภิกษุจะไม่ดูไม่แลสตรีเพศเสียเลยนั้น เป็นการดี”

“ถ้าจำเป็นต้องดูต้องเห็นแล้ว พระเจ้าข้า ?” พระอานนท์ทูลซัก

“ถ้าจำเป็นต้องดูต้องเห็น ก็อย่าพูดด้วย อย่าสนทนาด้วยนั้นเป็นการดี” พระศาสดาตรัสตอบ

“ถ้าจำเป็นต้องสนทนาด้วยแล้ว พระเจ้าข้า จะปฏิบัติอย่างไร ?”

“ถ้าจำเป็นต้องสนทนาด้วยก็จงมีสติไว้ ควบคุมสติให้ดี
สำรวมอินทรีย์และกายวาจาให้เรียบร้อย อย่าให้ความกำหนัดยินดี
หรือความหลงใหลครอบงำจิตใจได้ อานนท์ เรากล่าวว่าสตรีที่
บุรุษเอาใจเข้าไปเกาะเกี่ยวนั้น เป็นมลทินของพรหมจรรย์”

“แล้วสตรีที่บุรุษมิได้เอาใจเข้าไปเกี่ยวเกาะเล่าพระเจ้าข้า
จะเป็นมลทินของพรหมจรรย์หรือไม่?”

“ไม่เป็นซิ อานนท์ เธอระลึกได้อยู่หรือ เราเคยพูดไว้ว่า
อารมณ์อันวิจิตร สิ่งสวยงามในโลกนี้มีไช้กาม แต่ความกำหนัด
ที่เกิดขึ้นเพราะความดำริต่างหากเล่าเป็นกามของคน เมื่อ
กระชากความพอใจออกเสียได้แล้ว สิ่งวิจิตรและรูปที่สวยงามก็
คงอยู่อย่างนั้นเอง ทำพิชอะไรมิได้อีกต่อไป”

พระผู้มีพระภาคบรมสมบัตินิ่ง พระอานนท์ก็พลอยนิ่ง
ตามไปด้วย ดูเหมือนท่านจะตรึกตรองทบทวนพุทธวจนะที่ตรัส
จบลงสักครู่

จริงทีเดียว การไม่ยอมดูไม่ยอมแลสตรีเสียเลยนั้นเป็น
การดีมาก แต่ใครเล่าจะทำได้เช่นนั้น ผู้ใดมีใจไม่หวั่นไหวด้วย
ความเบ่งบานของดอกไม้งาม ดนตรี และอาการเยื้องกราย
แห่งสตรีสาว ผู้นั้นถ้ามิใช่ นักพรตก็เป็นสัตว์ดิรัจฉาน แต่ดู
เหมือนผู้เป็นนักพรตทั้งกายและใจนั้นมีน้อยเหลือเกิน เมื่อมี

เรื่องจำเป็นต้องดูแล เรื่องติดต่อก่ี่ยวข้องก็เกิดการติดต่อ ก่ี่ยวข้องและคลุกคลีด้วยสตรีเพศนั้น ใครเล่าจะหักห้ามใจมิให้ หวั่นไหวไปตามความอ่อนช้อย นุ่มนวลและอ่อนหวานของเธอ มีคำกล่าวไว้มิใช่หรือว่า “ความงามนั้นเป็นอำนาจที่คุกคามจิตใจ ของปुरुชนให้แพ้อาบ และการยัมนั้นคือคมดาบของเธอ เมื่อใด พบความงาม ถ้าความงามนั้นยังไม่ยัมนักก็ยังมีทางจะรอดพ้นไปได้ แต่เมื่อความงามนั้นยัมออกมา ย่อมหมายถึงเธอส่งคมดาบออก มาแล้ว” และยังมีคำกล่าวอีกว่า “เมื่อสตรีงามยัมน้อยหมายถึง ถูเงินของผู้ชายร้องไห้” ทำไมนะสัตว์โลกจึงหลงใหลในรูป เสียง กลิ่น รส เสียจริง ๆ สตรีที่พราวเสน่ห์แต่ไร้มนโนธรรม จิตใจสกปรก จึงเป็นเพศฆาตมือนุ่มซึ่งมียัมนและกิริยาที่ยัมนเป็นคมดาบ มีน้ำตาเป็นหลุมพรางสำหรับให้ชายตกลงไปในหลumnน้ำตานั่น

๓๗

บางทีเธอจะมีความสุขสำเร้งเหมือนนกน้อย ในขณะที่ หัวใจของชายที่เธอเคยปอง ร้าวสลายลงด้วยความผิดหวัง บางที เธอจะทำเป็นโกรธชายที่เธอแสนจะหลงรักเพียงเพื่อพรางสายตา ของคนอื่น บางทีเธอจะยัมนอย่างอ่อนหวาน ในขณะที่ในความ รู้สึกของเธอแสนจะเคียดแค้นและชิงชังเขา และบางทีเธอจะ ร้องไห้น้ำตาอาบแก้ม ในขณะที่ใจของเธออึมเิบไปด้วยปิติปราโมช ออ! จะเอาอะไรเล่ามาวัดความลึกแห่งหัวใจของสตรี พระศาสดา ตรัสไว้มิใช่หรือ ‘อาการของสตรีนั้นรู้ยากเข้าใจยาก เหมือนการ ไปของปลาในน้ำ’

ปราชญ์ผู้ทรงวิทยาคณกว้างขวางลึกซึ้ง สามารถหยั่งรู้ดินฟ้ามหาสมุทรเหมือนมองเศษกระดาดบนฝ่ามือ แต่ปราชญ์เช่นนั้น จะกลัวอดอ้างได้ละหรือว่าตนสามารถหยั่งรู้ความลึกล้ำในหัวใจของสตรี

อย่ามัวกล่าวอะไรให้มากเลย ธรรมชาติของเธอเป็นอย่างนั้นเอง มหาสมุทรเต็มไปด้วยภัยอันตราย แต่มหาสมุทรก็มีคุณแก่โลกอยู่มีใช้น้อย การค้นหาความจริงตามธรรมชาติของสิ่งนั้น ๆ แล้วปฏิบัติให้ถูกต้องต่างหากเล่า เป็นทางดำเนินของผู้มีปัญญา

ความเจ็บปวดปกคลุมอยู่ครู่หนึ่ง แล้วพระอานนท์ก็ทูลว่า

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อพระองค์ปรินิพพานไปแล้ว จะปฏิบัติเกี่ยวกับพุทธสรีระอย่างไร ?”

“อย่าเลยอานนท์” พระศาสดาทรงห้าม “เธออย่ากังวลกับเรื่องนี้เลย หน้าที่ของพวกเธอคือคุ้มครองตนด้วยดี จงพยายามทำความเพียรเผาบาปให้เราร้อนอยู่ทุกอิริยาบถเถิด สำหรับเรื่องสรีระของเรา เป็นหน้าที่ของคฤหัสถ์ที่จะพึงทำกัน กษัตริย์พราหมณ์ และคหบดีเป็นจำนวนมากที่เสื่อมใสศรัทธาก็มีอยู่ไม่น้อย เขาคงทำกันเองเรียบร้อย”

“พระเจ้าข้า” พระอานนท์ทูล “เรื่องนี้เป็นหน้าที่ของ

คฤหัสถ์ก็จริงอยู่ แต่ถ้าเขาถามข้าพระองค์ ข้าพระองค์จะพึงบอกเขาอย่างไร?”

“อานนที่ ! ขนทั้งหลายเมื่อปฏิบัติต่อพระสรีระแห่งพระเจ้าจักรพรรดิอย่างไร ก็พึงปฏิบัติต่อสรีระแห่งตถาคตอย่างนั้นเถิด”

“ทำอย่างไรเล่า พระเจ้าข้า?”

“อานนที่ คืออย่างนี้ เขาจะพันสรีระแห่งพระเจ้าจักรพรรดิด้วยผ้าใหม่และซับด้วยสำลี แล้วพันด้วยผ้าใหม่อีก ทำอย่างนี้ถึง ๕๐๐ คู่ หรือ ๕๐๐ ชั้น แล้วนำวางในรางเหล็กซึ่งเต็มไปด้วยน้ำมัน แล้วปิดครอบด้วยรางเหล็กเป็นฝา แล้วทำจิตกาธานด้วยไม้หอมนานาชนิดแล้วถวายพระเพลิง เสร็จแล้วเชิญพระอัฐิธาตุแห่งพระเจ้าจักรพรรดินั้นไปบรรจุสถูปซึ่งสร้างไว้ ณ ทาง ๔ แพร่ง ในสรีระแห่งตถาคตก็พึงทำเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อผู้เลื่อมใสจักได้บูชาและเป็นประโยชน์สุขแก่เขาตลอดกาลนาน”

แลแล้วพระพุทธองค์ทรงแสดงอุปารหุบุคคล คือบุคคลผู้ควรบรรจุอัฐิธาตุไว้ในพระสถูป เพื่อเป็นที่สักการะบูชาของมหาชนไว้ ๔ จำพวก คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระเจ้าจักรพรรดิ

ตรัสแล้วบรรทมนิ่งอยู่ พระอานนที่ถอยออกจากที่เฝ้า

เพราะความเศร้าสลดสุดที่จะอดกลั้นได้ ท่านไปยืนอยู่ที่ประตูวิหาร มือจับลิ่มสลักนั่งอยู่ น้ำตาไหลพรากจนอาบแก้มแล้วเสียงสะอื้นเบา ๆ ก็ตามมา บัดนี้ท่านมีอายุอยู่ในวัยชราครบได้ ๘๐ แล้ว เท่ากับพระชนมายุของพระผู้มีพระภาค อุปสมบทมานานถึง ๔๔ พรรษา ได้ยินได้ฟังพระธรรมและอบรมจิตใจอยู่เสมอ ได้บรรลุคุณธรรมขั้นต้นเป็นโสดาบันบุคคล ผู้มีองค์ประกอบดังกล่าวนี้ ถ้าไม่มีเรื่องกระเทือนใจอย่างแรงคงจะไม่เศร้าโศกปริเวทนาการถึงขนาดนี้

ท่านสะอึกสะอื้นจนสิ้นเต็มไปทั้งองค์ บางคราวจะมองเห็นผ้าสีเหลืองหม่นที่คลุมกายสั่นน้อย ๆ ตามแรงสั่นแห่งร่างกาย แน่นอนท่านรู้สึกสะเทือนใจและว่าเหวอย่างยิ่ง เป็นเวลานานเหลือเกินที่ท่านและพระศาสดาได้ทำประโยชน์และเอื้อเฟื้อต่อการจากไปของพระผู้มีพระภาคจึงเป็นเสมือนกระชากดวงใจของท่านให้หลุดลอย

“โอ พระองค์ผู้เป็นที่พึ่งของโลกและของข้าพระองค์” เสียงครวญเคล้าออกมากับเสียงสะอื้น “ตั้งแต่บัดนี้ไป ข้าพระพุทธเจ้าจักไม่ได้เห็นพระองค์อีกแล้ว พระองค์ผู้ทรงพระมหากรุณาจุฬามหรรณพมาด่วนจากข้าพระองค์ ทั้ง ๆ ที่ข้าพระองค์ยังมีอาสวะอยู่ เหมือนพีเลียงสอนให้เด็กเดิน เมื่อเด็กน้อยพอจะหัดก้าวเท่านั้น พีเลียงก็มีอันพลัดพราจากไป ข้าพระองค์เหมือนเด็กน้อยผู้นั้น” พระอานนท์คร่ำครวญอย่างน่าสงสาร

เมื่อพระอานนท์หายไปนานผิดปกติ พระศาสดาจึงตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย อานนท์หายไปไหน ?”

“ไปยืนร้องไห้อยู่ที่ประตูพระวิหารพระเจ้าข้า”^{*} ภิกษุทั้งหลายทูล

“ไปตามอานนท์มานี้เถิด” พระศาสดาตรัส

พระอานนท์เข้าสู่ที่เฝ้าด้วยใบหน้าที่ยังชุ่มด้วยน้ำตา พระศาสดาตรัสปลอบใจว่า “อานนท์ อย่าคร่ำครวญนักเลย เราเคยบอกไว้แล้วมิใช่หรือ ว่า บุคคลย่อมต้องพลัดพราก จากสิ่งที่รักที่พอใจเป็นธรรมดา ในโลกนี้และโลกไหน ๆ ก็ตาม ไม่มีอะไรยั่งยืนถาวรเลย สิ่งที่มีการเกิดย่อมมีการดับในที่สุด ไม่มีอะไรยั่งยืนถาวร”

๔๑

“ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นประดุจดวงตะวัน” พระอานนท์ทูลด้วยเสียงสละอันน้อย ๆ “ข้าพระองค์มาร่ำพังกา ตลอดเวลาที่พระองค์ทรงพระชนม์อยู่ ข้าพระองค์เที่ยวติดตามประดุจฉายาต่อไปนี้ ข้าพระองค์จะพึงติดตามผู้ใดเล่า จะพึงตั้งน้ำใช้น้ำเสวยเพื่อผู้ใด จะพึงปิดกวาดเสนาสนะที่หลับที่นอนเพื่อผู้ใด อนึ่ง เวลานี้ข้าพระองค์ยังมีอาสวะอยู่ พระองค์มาด่วนปรินิพพาน ใครเล่า

^{*}ดู มหาปรินิพพานสูตร ที่มณิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎกเล่ม ๑๐ หน้า ๑๖๑ (บาลี)

จะเป็นที่พึงของข้าพระองค์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ กำจัดกิเลสให้หมดสิ้น ข้าพระองค์คงอยู่อย่างว่าเหวและเดียวดาย เมื่อคำนึงอย่างนี้แล้วก็สุดจะหักห้ามความโศกกำสรดได้”

“อานนท์ เธอเป็นผู้มีบารมีธรรมที่ได้สั่งสมมาแล้วมาก เธอเป็นผู้มีบุญที่ได้ทำไว้แล้วมาก อย่าเสียใจเลย กิจอันใดที่ควรทำแก่ตถาคต เธอได้ทำกิจนั้นอย่างสมบูรณ์ด้วยกายกรรม วาจกรรม และมโนกรรม อันประกอบด้วยเมตตาอย่างยอดเยี่ยม จงประกอบความเพียรเถิด เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว เธอจะต้องสำเร็จอรหัตตผลเป็นพระอรหันต์ในไม่ช้า” ตรัสดังนี้แล้ว จึงเรียกภิกษุทั้งหลายเข้ามาสู่ที่ใกล้ แล้วทรงสรรเสริญพระอานนท์โดยอเนกปริยาย เป็นต้นว่า

“ภิกษุทั้งหลาย อานนท์เป็นบัณฑิต เป็นผู้รอบรู้และอุปฐากเราอย่างยอดเยี่ยม พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งในอดีตและอนาคตซึ่งมีภิกษุผู้อุปฐาก ๆ นั้น ก็ไม่ดีเกินไปกว่าอานนท์ อานนท์เป็นผู้ดำเนนกิจด้วยปัญญา รู้กาลที่ควรไม่ควร รู้กาลที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่มาเฝ้าเรา ว่ากาลนี้สำหรับภคัตรีย์ กาลนี้สำหรับราชามหาอำมาตย์ กาลนี้สำหรับคนทั่วไป ควรได้รับการยกย่องนานาประการ มีคุณธรรมนำอัครจริย ผู้ที่ยังไม่เคยเห็นไม่เคยสนทนา ก็อยากเห็นอยากสนทนาด้วย อยากฟังธรรมของอานนท์ เมื่อฟังก็มีจิตใจเพิลิตเพลินยินดีในธรรมที่อานนท์แสดง

ไม่อึมไม่เบื่อด้วยธรรมวาริธ... ภิกษุทั้งหลาย อานนท์เป็นบุคคล
ที่หาได้ยากผู้หนึ่ง”

พระอานนท์ผู้มีความหวังใยในพระศาสดาไม่มีที่สิ้นสุด
กราบทูลด้วยน้ำเสียงที่ยังเศร้าอยู่ว่า

“พระองค์ผู้เจริญ พระองค์เป็นประดุจพระเจ้าจักรพรรดิ
ในทางธรรม ทรงสถาปนาอาณาจักรแห่งธรรมขึ้น ทรงเป็น
ธรรมราชา สูงยิ่งกว่าราชาใด ๆ ในพื้นพิภพนี้ ข้าพระองค์เห็น
ว่าไม่สมควรแก่พระองค์เลยที่จะปรินิพพานในเมืองกุสินารานัน
เป็นเมืองเล็กเมืองน้อย ขอพระองค์ไปปรินิพพานในเมืองใหญ่ ๆ
เช่น ราชคฤห์ สาวตถิ จำปาสาเกต โกสัมพี พาราณสี เป็นต้น
เถิดพระเจ้าข้า ในมหานครเหล่านั้น กษัตริย์ พราหมณ์ เศรษฐี
คหบดีและทวยนาครทุกชั้นที่เลื่อมใสพระองค์ก็มีอยู่มาก จักได้
ทำมหาสักการะแด่สรีระแห่งพระองค์เป็นมโหฬาร ควรแก่ความ
เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นอุดมบุรุษรัตนในโลก”

“อานนท์ เธออย่ากล่าวอย่างนั้นเลย ชีวิตของตถาคต
เป็นชีวิตแบบอย่าง ตถาคตนิพพานไปแต่เพียงรูปเท่านั้น แต่
เกียรติกุณของเราคงอยู่ต่อไป เราต้องการให้ชีวิตนี้งามทั้งใน
เบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด อานนท์เอ๋ย ตถาคตอุบัติแล้ว
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน เมื่ออุบัติมาสู่โลกนี้ เราเกิดแล้วใน
ป่านามว่าลุมพินี เมื่อตรัสรู้้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เราก็ได้

บรรลุแล้วในป่าตำบลอุรุเวลาเสนานิคมแขวงเมืองราชคฤห์มหานคร เมื่อตั้งอาณาจักรแห่งธรรมขึ้นเป็นครั้งแรกได้สาวกเพียง ๕ คน เราก็ตั้งลงแล้ว ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายะ เขตเมืองพาราณสี ครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้ายแห่งเรา เราก็ควรนิพพานในป่าเช่นเดียวกัน

“อนึ่ง กุสินารานี้ แม้บัดนี้จะเป็นเมืองน้อย แต่ในโบราณกาลกุสินารานี้เคยเป็นเมืองใหญ่มาแล้ว เคยเป็นที่ประทับของพระเจ้าจักรพรรดินามว่า มหาสุทฺธสนะ นครนี้เคยชื่อกุสาวดี เป็นราชธานีที่สมบูรณ์ มั่งคั่ง มีคนมาก มีมนุษย์ นิกรเคลื่อนกล่น พรั่งพร้อมด้วยธัญญาหาร มีรมณีสถานที่ บ้านเทิงจิตประดุงตั้งราชธานีแห่งทิพยนคร กุสาวดีราชธานีนั้น กีก้องนฤนาททั้งกลางวันและกลางคืนด้วยเสียง ๑๐ ประการ คือ เสียงคชสาร เสียงภาชี เสียงเกรีและรถ เสียงตะโพน เสียงพิณ เสียงขับริ้ง เสียงกังสดาล เสียงสังข์ รวมทั้งสำเนียง ประชาชนเรียกกันบริโภคอาหารด้วยความสำราญเบิกบานจิต”

“พระเจ้ามหาสุทฺธสนะองค์จักรพรรดิเล่า ก็ทรงเป็นอิสราธิบดีในปฐมภพ ทรงแข่มปัจจามิตรโดยธรรม ไม่ต้องใช้ทัณฑ์และศัสตรา ขนบทสงบราบคาบ ปราศจากโจรผู้ร้าย มารดายังบุตรธิดาให้พื่อนอยู่บนอกด้วยความเปลิดเปล็น ประตูป้านปราศจากลิมสลัก เป็นนครที่รื่นรมย์ร่มเย็น สมเป็นราชธานีแห่งพระเจ้าจักรพรรดิราชอย่างแท้จริง”

“อีกอย่างหนึ่ง, อานนท์เอ๋ย เมื่อมองมาทางธรรมเพื่อให้เกิดสังเวชสลดจิต ก็พอคิดได้ว่า สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน มุ่งไปสู่จุดสลายตัว อานนท์จึงดูเถิด พระเจ้าจักรพรรดิ มหาสุทนต์สนะก็สิ้นพระชนม์ไปแล้ว เมืองกุสาวดีก็เปลี่ยนมาเป็นกุสินาราแล้ว ประชาชนชาวกุสาวดีก็ตายกันไปหมดแล้ว นี่แลไม่มีอะไรเที่ยง ไม่มีอะไรยั่งยืน ตถาคตเองก็จะนิพพานในไม่ช้านี้”

แลแล้วพระศาสดาก็รับสั่งให้พระอานนท์ไปแจ้งข่าว ปรีณิพพานแก่มัลลกะชัตริย์ว่า พระตถาคตเจ้าจักปรีณิพพานในยามสุดท้ายแห่งราตรี เมื่อมัลลกะชัตริย์ผู้ครองนครกุสินาราสดับข่าวนี้ ต่างก็ทรงกำสรดโศกาครุร ทุกข์โทมนนัสทัพบทวิ สยายพระเกศา ยกพระพาหาทั้งสองขึ้นแล้วคร่ำครวญ ล้มกลิ้งเกลือกประหนึ่งบุคคลที่เฝ้าขาด ร่ำไรร่ำพันถึงพระโลกนาถว่า “พระโลกนาถด่วนปรีณิพพานนัก ดวงตาของโลกดับลงแล้ว ประดุจสุริยาซึ่งให้แสงสว่างดับวูบลง”

ด้วยอาการโศกาครุรดังนี้ มัลลกะชัตริย์ตามพระอานนท์ไปเฝ้าพระศาสดา ณ สาลวโนทยาน พระอานนท์ จัดให้เข้าเฝ้าเป็นตระกูล ๆ ไป แล้วกลับสู่สัณฐานาคาร คือนั้น มัลลกะชัตริย์ประชุมกันอยู่จนสว่าง มิได้บรรทมเลย

ปัจฉิมสาวกอรหันต์ และพวงดอกไม้मार

๔๗

อย่างเข้ายามที่สองแห่งราตรี ลมเย็นพัดผ่านมาเป็นครั้ง
คราวรอบ ๆ อุทยานสาละวันเปียกชุ่มไปด้วยอัสสสุชลธาราแห่ง
มหาชนผู้เศร้าสลดสุดประมาณ เขาหิ้งน้ำตาออกมาด้วยความ
รักและรันทดใจ พระจันทร์วันเพ็ญแห่งเดือนวิสาขะโผล่ขึ้นเหนือ
ทิวไม้ทางทิศตะวันออกแล้วโตเต็มดวงสาดแสงสีนวลโยลงสู่อุทยาน
สาละวัน พรหมไปทั่วบริเวณมณฑลต้องใบสาละ ซึ่งใ໋วນ้อย ๆ
ดูงามตา แต่...บรรยากาศในยามนี้สลดเกินกว่าที่ใคร ๆ จะสนใจ
กับความงามแห่งแสงโสมที่สาดส่องเหมือนจงใจจะบูชาพระสรีระ
แห่งจอมศาสดานั่น

เจียบสงบ วังเวง จะได้ยินอยู่บ้างก็คือเสียงสะอึกสะอื้น และทอดถอนใจของคนบางคนที่เพิ่งมาถึง

ท่ามกลางบรรยากาศดังกล่าวนี้ นักบวชเพศปริพพาชก หนึ่งคนหนึ่ง ขออนุญาตผ่านฝูงชนเข้ามา เมื่อเข้ามาใกล้ เขาบอกว่าขอเฝ้าพระศาสดา พระอานนท์ได้สดับเสียงนั้นจึงออกมา รับ และขอร้องวิงวอนว่าอย่ารบกวนพระผู้มีพระภาคเจ้าเลย

“ข้าแต่ท่านอานนท์ “ปริพพาชกผู้นั้นกล่าว “ข้าพเจ้าขออนุญาตเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าเพื่อทูลถามข้อข้องใจบางประการ ขอท่านได้โปรดอนุญาตเถิด ข้าพเจ้าสุภัททะปริพพาชก”

“อย่าเลย สุภัททะ ท่านอย่ารบกวนพระผู้มีพระภาคเจ้าเลย พระองค์ทรงลำบากพระวรกายมากอยู่แล้ว พระองค์ทรงประชวรหนัก จะปรินิพพานในยามสุดท้ายแห่งราตรีนี้แน่นอน”

“ท่านอานนท์” สุภัททะวิงวอนต่อไป “โอกาสของข้าพเจ้าเหลือเพียงเล็กน้อย ขอท่านอาศัยความเอ็นดูโปรดอนุญาตให้ข้าพเจ้าเฝ้าพระศาสดาเถิด”

พระอานนท์คงทัดทานอย่างเดิม และสุภัททะก็อ้อนวอนครั้งแล้วครั้งเล่าไม่ยอมย่อท้อ จนกระทั่งได้ยินถึงพระศาสดา

เรื่องก็เป็นไปอย่างที่เคยเป็นมา พระศาสดามีพระมหา

กรุณาอันไม่มีที่สิ้นสุด รับสั่งกับพระอานนท์ว่า “อานนท์ ให้
สุภัททะเข้ามาหาเราเถิด”

เพียงเท่านั้นสุภัททะปริพพาชก ก็ได้เข้าเฝ้าสมประสงค์ เขา
กราบลงใกล้เตียงบรรทมแล้วทูลว่า “ข้าแต่พระจอมมุนี
ข้าพระองค์นามว่าสุภัททะ ถิ่นเพศเป็นปริพพาชกมาไม่นาน ได้ยิน
กิตติศัพท์เล่าลือเกียรติคุณแห่งพระองค์ แต่ก็หาได้เคยเข้าเฝ้าไม่
บัดนี้พระองค์จะดับขันธปรินิพพานแล้ว ข้าพระองค์ขอประทาน
โอกาสซึ่งมีอยู่น้อยนี้ ทูลถามข้อข้องใจบางประการเพื่อจะได้ไม่
เสียใจภายหลัง”

๔๘

“ถามเถิดสุภัททะ” พระศาสดาตรัส

“พระองค์ผู้เจริญ คณาจารย์ทั้ง ๖ คือ ปุรณะ กัสสะปะ,
มักขลิโคศล, อชิตเกสสัมพล, ปุกุทธะ กัจจายนะ, ลัญชัย เวลัญฐ-
บุตร และนิครนถ์ นาฏบุตร เป็นศาสดาเจ้าลัทธิที่มีคนนับถือ
มาก เคารพบูชามาก ศาสดาเหล่านี้ ยังจะเป็นพระอรหันต์
หมดกิเลสหรือประการใด”

“เรื่องนี้หรือสุภัททะ ที่เธอดั้รณชวนขวยมาหาเราด้วย
ความพยายามอย่างยิ่งยวด” พระศาสดาตรัสทั้งยังหลับ
พระเนตรอยู่

“เรื่องนี้เองพระเจ้าข้า” สุภัททะทูลรับ

พระอานนท์รู้สึกกระวนกระวายทันที เพราะเรื่องที่
สุภัททะมารบวงพระศาสดานั้น เป็นเรื่องที่ไร้สาระเหลือเกิน ขณะที่
ที่พระอานนท์จะเชิญสุภัททะออกจากที่เฝ้านั่นเอง พระศาสดาก็
ตรัสขึ้นว่า

“อย่าสนใจกับเรื่องนั้นเลย สุภัททะ เวลาของเราและ
ของเธอเหลือน้อยเต็มทีแล้ว จงถามสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เธอ
เองเถิด”

“ข้าแต่ท่านสมณะ ถ้าอย่างนั้นข้าพระองค์ขอลุลถามปัญหา
๓ ข้อ คือ รอยเท้าในอากาศมีอยู่หรือไม่? สมณะภายนอก
ศาสนาของพระองค์มีอยู่หรือไม่? สังขารที่เที่ยงมีอยู่หรือไม่?”

“สุภัททะ รอยเท้าในอากาศนั้นไม่มี ศาสนาใดไม่มีมรรค
มีองค์ ๘ สมณะผู้สงบถึงที่สุดก็ไม่มีในศาสนานั้น สังขารที่เที่ยง
นั้นไม่มีเลย สุภัททะ ปัญหาของเรามีเท่านี้หรือ?”

“มีเท่านี้พระเจ้าข้า” สุภัททะลุลแล้วนั่งอยู่

พระพุทธองค์ผู้ทรงอนาวรรณญาณ ทรงทราบอุปนิสัย
ของสุภัททะแล้วจึงตรัสต่อไปว่า “สุภัททะ ! ถ้าอย่างนั้นจงตั้งใจ
ฟังเถิด เราจะแสดงธรรมให้ฟังแต่โดยย่อ ดูกรสุภัททะ อริย
มรรคประกอบด้วยองค์ ๘ เป็นทางประเสริฐ สามารถให้
บุคคลผู้เดินไปตามทางนี้ถึงซึ่งความสุขสงบเย็นเต็มที่ เป็นทาง

**เดินไปสู่อมตะ ดูรสุภททะ ถ้าภิกษุหรือใคร ๆ ก็ตามจะพึง
อยู่โดยชอบ ปฏิบัติดำเนินตามมรรคอันประเสริฐประกอบ
ด้วยองค์ ๘ นี้อยู่ โลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์”**

สุภททะฟังพระพุทธดำรัสแล้วเลื่อมใส ทูลขอบรรพชา
อุปสมบท พระพุทธองค์ตรัสว่า ผู้ที่เคยเป็นนักบวชในศาสนาอื่น
มาก่อน ถ้าประสงค์จะบวชในศาสนาของพระองค์ จะต้องอยู่
ติตถิยปริวาส คือ บำเพ็ญตนทำความดีจนภิกษุทั้งหลายไวใจ
เป็นเวลา ๔ เดือนก่อน แล้วจึงจะบรรพชาอุปสมบทได้ นี่เป็น
ประเพณีที่พระองค์ทรงตั้งไว้เป็นเวลานานแล้ว สุภททะทูลว่า เขา
พอใจอยู่บำรุงปฏิบัติภิกษุทั้งหลายสัก ๔ ปี

๕๑

พระศาสดาทรงเห็นความตั้งใจจริงของสุภททะดังนั้น จึง
รับสั่งให้พระอานนท์นำสุภททะไปบรรพชาอุปสมบท พระอานนท์
รับพุทธบัญชาแล้วนำสุภททะไป ณ ที่ส่วนหนึ่ง ปลงผมและ
หนวดแล้วบอกกัมมัญฐานให้ ให้ตั้งอยู่ในสรวณคมน์และศีล สำเร็จ
เป็นสามเณรบรรพชา แล้วนำมาเฝ้าพระศาสดา พระผู้ทรงมหา
กรุณาให้อุปสมบทแก่สุภททะเป็นภิกษุโดยสมบูรณ์แล้ว ตรัสบอก
กัมมัญฐานอีกครั้งหนึ่ง

สุภททะภิกษุใหม่ ตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะพยายามให้
บรรลुพระอรหัตผลในคตินี้ ก่อนที่พระศาสดาจะนิพพาน จึงออกไป
เดินจงกรมอยู่ที่สงัดแห่งหนึ่ง ในบริเวณอุทยานสาละวันนั้น

จงกรรมนั้นคือเดินกลับไปกลับมา พร้อมด้วยพิจารณา
ข้อธรรมนำมาทำลายกิเลสให้หลุดร่วง บัดนี้ ร่างกายของสุภัททะ
ภิกษุห่อหุ้มด้วยผ้ากาสาหวัดพรัด เมื่อต้องแสงจันทร์ในราตรีนั้น
ดูผิวพรรณของท่านเปล่งปลั่งงามอำไพ มัชฌิมยามแห่งราตรี
จวนจะสิ้นอยู่แล้ว ดวงรัชนีกลมโตเคลื่อนย้ายไปอยู่ทางท้องฟ้า
ด้านตะวันตกแล้ว สุภัททะภิกษุตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่า จะบำเพ็ญ
เพียรคืนนี้ตลอดราตรี เพื่อบูชาพระศาสดาผู้จะนิพพานในปลาย
ปัจฉิมยาม ดังนั้นแม้จะเหน็ดเหนื่อยอย่างไรก็ไม่ย่อท้อ

๕๒

แสงจันทร์นวลผ่องสุกสกาเมื่อครุ่นดูจะอัศจรรย์ลง สุภัททะ
ภิกษุแขนงขึ้นดูท้องฟ้า เมฆก้อนใหญ่กำลังเคลื่อนเข้าบดบัง
แสงจันทร์จนมืดดวงไปแล้ว แต่ไม่นานนัก เมฆก้อนนั้นก็เคลื่อน
คล้อยไป แสงโสมสาดส่องลงมาสว่างนวลดังเดิม

ทันใดนั้น ดวงปัญญาที่พลุ่งโพล่งขึ้นในดวงใจของสุภัททะ
ภิกษุ เพราะนำดวงใจไปเทียบกับดวงจันทร์

“อา” ท่านอุทานเบา ๆ “จิตนี้เป็นธรรมชาติที่ผ่องใส มี
รัศมีเหมือนจันทร์เจ้า แต่อาศัยกิเลสที่จรมาเป็นครั้งคราว
จิตนี้จึงเศร้าหมองเหมือนก้อนเมฆบดบังดวงจันทร์ให้อับแสง”

แลแล้ววิปัสสนาปัญญาที่โพล่งขึ้น ขำแรกกิเลส ทาง
ทะลุบาปธรรมทั้งมวลที่ห่อหุ้มดวงจิต แหวกอวิชชาและโมหะอัน

เป็นประจักษ์ตาข่ายด้วยศีลตรา คือวิปัสสนาปัญญา ชำระจิตให้บริสุทธิ์จากกิเลสาสวะทั้งมวล บรรลุอรหัตตผลพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา แล้วลงจากที่จงกรม มาถวายบังคมพระมงคลบาทแห่งพระศาสดาแล้วนั่งอยู่

สุภัททะภิกษุ ปัจฉิมสาวกอรหันต์ผู้นี้ ชื่อพ้องกับสุภัททะอีกผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นบุตรแห่งสหยาของพระผู้มีพระภาคผู้มีนามว่าอุปกะ มีประวัติเกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธร่องค์อันน่าสนใจยิ่งผู้หนึ่งดังนี้

นับถอยหลังจากนี้ไป ๔๕ ปี สมัยเมื่อพระพุทธร่องค์ตรัสรู้ใหม่ ๆ ทรงดำริจะไปรดปัญจวัคคีย์ ณ อสิปตนิมิตทายะ เสด็จดำเนินจากบริเวณโพธิมณฑลไปสู่แขวงเมืองพาราณสี ในระหว่างทางได้พบอาชีวกผู้หนึ่ง นามว่า อุปกะ ผู้อยู่ในวัยค่อนข้างชราแล้ว เขาเห็นพระผู้มีพระภาคเจ้าเดินสวนทางไปจึงถามว่า

“สมณะ ผิวพรรณของท่านผ่องใสยิ่งนัก อินทรีย์ของท่านสงบน่าเลื่อมใส ท่านบวชในสำนักของใคร ใครเป็นศาสดาของท่าน”

“สหยา” พระศาสดาตรัสตอบ “เราเป็นผู้ครอบงำไว้ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นใหญ่ในตนเองเต็มที่ เรารู้ทุกสิ่งทุกอย่างในทางธรรม เราหักกรรมแห่งสังสารจักรเป็นเหตุให้เวียนว่ายตายเกิดได้แล้วด้วยตนเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ จะพึงอ้างใครเล่าว่าเป็นศาสดา”

อาชีวกได้ฟังดังนี้แล้วนึกดูหมิ่นอยู่ในใจว่า สมณะผู้นี้ช่างโอหังลบหลู่คุณของศาสดาตน น่าจะลองถามชื่อดู เพื่อว่าจะมีคณาจารย์เจ้าลัทธิใหญ่ ๆ จะจำได้บ้างว่าเคยเป็นศิษย์ของตน คิดดังนี้แล้วจึงกล่าวว่า

“สมณะ ที่ท่านกล่าวมานี้ก็น่าฟังอยู่ดอก แต่จะเป็นไปได้หรือคนที่รู้อะไร ๆ ได้เองโดยไม่มีครูอาจารย์ แต่ช่างเถิด ข้าพเจ้าไม่ติดใจในเรื่องนี้นักดอก ข้าพเจ้าปรารถนาทราบนามของท่าน เพื่อว่าจะพบกันอีกในคราวหน้าจะได้ทักทายกันถูก”

พระศากยมุณี ผู้มีอนาคตตั้งสัจฉญาณทราบเหตุการณ์ภายในได้โดยตลอด ทรงคำนึงถึงประโยชน์บางอย่างในอนาคต แล้วตรัสตอบว่า “สหาย เรามีนามว่าอนันตชิน ท่านจำไว้เถิด”

“อนันตชิน” อุปกะอุทาน “ชื่อแปลกดีนี่”

แล้วอุปกาชีวกก็เดินเลยไป พระศาสดาก็เสด็จบ้ายพระพักตร์ไปสู่พาราณสี

อุปกะเดินทางไปถึงหมู่บ้านพรานเนื้อ หัวหน้าพรานเห็นเข้าเกิดความเลื่อมใส จึงอาราธนาให้มารับภิกษาที่บ้านของตนทุกๆ เข้า อุปกะรับอาราธนาด้วยความยินดี แต่ซ่อนความรู้สึกนั้นไว้ภายใน ตามวิสัยแห่งนักบวชผู้ยังมีความละอายอยู่

ต่อมาไม่นาน นายพรานเนื้อจำเป็นต้องเข้าป่าใหญ่เป็นเวลาหลายวันเพื่อล่าเนื้อ จึงเรียกลูกสาวมาแล้วกล่าวว่า “สุชาวดีลูกรัก พ่อจะต้องออกป่าเป็นเวลาหลายวัน พ่อเป็นห่วงพระของพ่อ คือท่านอุปกะ ขอให้ลูกรับหน้าที่แทนพ่อ คือตลอดเวลาที่พ่อไม่อยู่ ขอให้ลูกถวายอาหารแก่ท่านแทนพ่อ ปฏิบัติบำรุงท่านเหมือนอย่างที่ท่านเคยทำ”

เมื่อสุชาวดีสาวงามบ้านป่ารับคำของพ่อแล้ว นายพรานก็เข้าป่าด้วยความโล่งใจ รุ่งขึ้นอุปกะก็มารับภิกษาตามปกติ สุชาวดีเชื่อเชิญให้นั่งบนเรือนแล้วถวายภิกษาอันประณีต สนทนาด้วยอาการยิ้มแย้มแจ่มใส อุปกะเห็นอาการของนางดังนั้นก็ยินดียิ่งนัก เพราะท่านย่อมนึกว่า

๕๕

“มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส มีใจอารี มีความยินดีที่จะสนทนา เปล่งวาจาไพเราะ มีกิริยาสุภาพ เหล่านี้เป็นเครื่องหมายของผู้ตั้งใจคบ

มีหน้าตาจิตบั้ง ไม่ยิ้มแย้ม ลืมความหลัง มีกิริยาอันน่าชัง เอาความเสียไปนิทา เวลาสนทนาชอบนำเอาเรื่องคนอื่นมาพูด ให้อยู่ไปเหล่านี้เป็นเครื่องหมายของผู้มิใช่มิตร”

สุชาวดีงามอย่างสาวบ้านป่า ผดกตำ นัยน์ตากลมโต ใบหน้าอ้มเอิบมีเลือดฝาดมองเห็นชัดที่พวงแก้ม อุปกะมองเธอ

ด้วยความรู้สึกกระวนกระวาย แม้อายุจะเหี้ยบย่างเข้าสู่วัยชรา แต่ก็ยังตัดอาลัยในเรื่องนี้ไม่ได้ สุขชาติอยู่ในวัยสาวและสวยสด เป็นดอกไม้ที่ไม่เคยมีแมลงตัวใดมากล้ากราย นางสังเกตเห็นอาการของอุปกะแล้วก็พอจะล่วงรู้ถึงความปั่นป่วนภายในของนักพรตวัยชรา แต่ด้วยมารยาทแห่งเจ้าของบ้านอย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งเป็นนักบวชที่บิดาเคารพนับถือนางจึงคงสนทนาพาทีอย่างละมุนละไมตามเดิม

จริงทีเดียว สตรีสามารถเข้าใจวิถีแห่งความรักได้อย่างรวดเร็ว แม้เธอจะไม่ชอบชายที่รักเธอ แต่เธอก็อดภูมิใจมิได้ที่มีชายมารักหรือสนใจ แม้สุขชาติจะเป็นเด็กสาวชาวป่าแต่เล่ห์แห่งโลกก็นั้นเป็นเรื่องธรรมดาของสัตว์ที่พอจะเข้าใจได้ มนุษย์และสัตว์เกิดมาจากกามคุณจึงง่ายที่จะเข้าใจในเรื่องกามคุณ และจิตใจก็คอยดิ้นรนที่จะลงไปคลุกเคล้ากับกามคุณนั้น เหมือนวานรเกิดในป่า ปลาเกิดในน้ำ ก็พยายามที่จะดิ้นรนเข้าป่า และกระโดดลงน้ำอยู่เสมอ สตรีเปรียบประดุจน้ำมัน บุรุษเล่าก็อุปมาเหมือนเพลิง เมื่อเพลิงอยู่ใกล้น้ำมันก็อดที่จะลามเสียมิได้

ในวันที่ ๒ และ ๓ อุปกะคงมารับภิกษาที่บ้านของสุขชาติดังเดิมและอาการก็คงเป็นไปทำนองนั้น

“สุขชาติ” ตอนหนึ่งอุปกะถามขึ้น “พอจะทราบไหมว่า คุณพ่อของเธอจะกลับวันไหน?”

“ไม่ทราบ พระคุณเจ้า” สุขาวดีตอบก้มหน้า เอานิ้วขีดพื้นด้วยความขวยอาย “ธรรมดาที่เคยไปก็ไม่เกิน ๗ วัน”

“เธอคิดถึงคุณพ่อไหม ?” อุปกะถาม เพ่งมองสุขาวดีอย่างไม่กะพริบตา

“คิดถึง” สุขาวดี ตอบ

“คุณพ่อของเธอมีบุญมาก” อุปกะเปรย

“เรื่องอะไร พระคุณเจ้า” สุขาวดีถาม เงยหน้าขึ้นนิดหน่อย

“มีลูกสาวดี ทำอาหารอร่อย” อุปกะชม “สุขภาพเรียบร้อยอยู่ในโอวาทของบิดา”

๕๗

สุขาวดีก้มหน้านิ่ง คงเอานิ้วขีดไปขีดมาอยู่กับพื้นที่ขานเรือน

“แล้วก็” อุปกะพูดต่อ “สุขาวดีสวยด้วย สวยเหมือนกล้วยไม้ในพงไพร”

“!!” สุขาวดีอ้าปากค้าง ไม่นึกว่านักพรตวัย ๔๕ จะพูดกับเธอซึ่งรุ่นราวคราวลูกด้วยถ้อยคำอย่างนี้

“จริง ๆ นะ สุขาวดี” อุปกะยังคงพละมต่อไป “ฉันท่องเที่ยวไปแทบจะทุกหนทุกแห่งในชมพูทวีป ยังไม่เคยพบใครสวยเหมือนเธอเลย”

พูดเท่านั้นแล้วอุปกะก็ลากลับ เขาจากไปด้วยความอาลัย
สุมหาตมมองอุปกะด้วยสายตาที่บรรยายไม่ถูก ชันก็ชัน สังเวทก็
สังเวช แต่ความรู้สึกภูมิใจซึ่งซ่อนอยู่อย่างมิดแน่นนั้น ก็ดู
เหมือนจะมีอยู่ เมื่ออุปกะเลยเขตรั้วบ้านไปแล้ว นางจึงวิ่งเข้า
ห้องนอน หยิบกระจกส่องหน้าขึ้นมาดู “เออ เราสวยจริงสินะ” นาง
เปรยกับตัวเอง พลังสำรวจไปทั่วสรรพางค์

อย่างนี้เอง ผู้หญิง!! คงเป็นผู้หญิงอยู่นั่นเอง ไม่ว่า
มหาราชินีหรือคนหักฟืนขาย เมื่อถูกชมว่าสวยก็อดจะลิงโลดไม่ได้
เธอปักใจเสียเหลือเกินว่ารูปของเธอเป็นทรัพย์ แต่ความจริงก็
น่าจะเป็นเช่นนั้น มีสตรีมากมายที่ก้าวขึ้นสู่ความรุ่งโรจน์เพราะ
รูปงาม

โกกิลานํ สทฺทํ รูปํ
นกโกกิลานํสำคัญที่เสียง
นารี รูปํ สุรูปตา
นารีสำคัญที่รูป
วิชชา รูปํ ปุริสานํ
บุรุษสำคัญที่วิทยาคุณ
ขมา รูปํ ตปสฺสสินํ
นักพรตสำคัญที่อดทน

ถ้าสามอย่างถูกต้อง เรื่องนารีสำคัญที่รูปจะผิดไปได้
อย่างไร แต่นารีที่ทรงโฉมสะคราญตานั้น ถ้าไร้เสียแล้วซึ่งนารีธรรม
เธอจะเป็นสตรีที่สมบูรณ์ได้ละหรือ เหมือนดอกไม้งามแต่ไร้กลิ่น
ใครเล่าจะยินดีเก็บไว้เชยชม ของจะมีค่าต่อเมื่อมีผู้ต้องการ

วันนั้นสุขาวดีมีความสุขสดชื่น รื่นเริงไปทั้งวัน แต่เธอ
หาว่าไม่ว่าขณะเดียวกันอุปกะกำลังเศร้าซึมอยู่ที่อาศรม

อุปกะก็เหมือนผู้ชายโง่ ๆ ทัวไป ที่พอเห็นสตรีทำดีด้วยก็
ทักทักเออว่าเขารักตน บัดนี้ศรคามเทพได้เสียบ่วงอุปกะเสียแล้ว
ความรักไม่เคยปรานีใคร เทียบเหยียบย่ำทำลายมนุษย์และสัตว์
ทั่วหน้า เข้าตั้งแต่กระท่อมน้อยของขอทานไปจนถึงพระราชวัง
อันโอ่อ่าของกษัตริยาธิราชผู้ทรงศักดิ์ กัดกินหัวใจของคนไม่
เลือกกว่าวัยเด็ก หนุ่มสาว หรือ วัยชรา ใช้ดอกไม้ของมาร ๕
ดอกเป็นเครื่องมือเที่ยวไปในคามนิคมราชธานีต่าง ๆ ดอกไม้ ๕
ดอกนั้นคือ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะสัมผัสทางกาย
เมื่อใครหลงไหลมึนเมาแล้วก็ห้ามนยำยจินพินาศลง

บัดนี้ อุปกะได้หลงไหลมึนเมาในพวงดอกไม้ของมารคือ
รูปและเสียงของสุขาวดีแล้ว แม้จะไม่เคยได้กลิ่นแก้มและสัมผัส
กาย อย่างนี้เสียอีกทำให้มีจินตนาการอันเตลิดเจิดจ้า และก็
ซึมซาบเศร้าหมอง

คนที่ไม่เคยรบก็มักจะทะนงว่าตนกล้า คนที่ไม่เคยงาน
มักจะทะนงว่าตนเก่ง คนที่ไม่เคยรักก็มักจะทะนงว่าตนรักได้
โดยไม่มีทุกข์ ทั้งนี้เพราะคนประเภทแรกไม่เคยรู้กำลังของศัตรู
ประเภทที่สองไม่เคยรู้ความยากและความละเอียดของงาน
ประเภทที่สามเพราะไม่เคยรู้ซึ่งถึงกำลังของนารี จริตทีเดียว
ท่านกล่าวไว้ว่า พระอาทิตย์มีกำลังในเวลากลางวัน พระจันทร์
มีกำลังในยามราตรี แต่นารีมีกำลังทั้งกลางวันและกลางคืน
ทั้งบนบกและในน้ำ ทั้งในเวหาและป่ากว้าง มิฉะนั้นแล้ว
ทำไมเล่าขุนพลผู้เกรียงไกรเอาชนะศัตรูได้ทั้งทางบกทางน้ำ
ทั้งบนเวหาและป่าใหญ่ แต่มายอมแพ้แก่หัตถ์น้อยที่ไกวเปล
มีแต่ความงามและน้ำตาเป็นอาวุธประจำตน

บางที นักพรตผู้ทรงศีล มีตบะ มีอำนาจและมีวาจาศักดิ์
สิทธิ์ แต่เมื่อถูกพิษแห่งความรักแทรกซึมเข้าสู่หัวใจโดยสตรีเป็น
ผู้หยิบยี่นให้ศีลก็พลันเศร้าหมอง ตบะและอำนาจก็พลันเสื่อม วาจา
ศักดิ์สิทธิ์ก็กลายเป็นกลับลอก สิ่งใดเล่าในโลกนี้จะสามารถ
ทำลายความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวของชายได้เท่ากับกำลังแห่งสตรี
ชายใดไม่ตกอยู่ในอำนาจแห่งสตรี ไม่ยินดีในลาภและยศ
ชายนั้นชื่อว่าผู้เข้มแข็งอย่างแท้จริงเป็นผู้ชนะโลก

อุปกาชีวกกับพวงดอกไม้मार

๖๑

อุปกะนั่งเศรั้าซึมอยู่หน้าอาศรม ความรุ่มร้อนของราวป่า ในยามนี้ซึ่งเคยเป็นที่พอกพองใจของเขายิ่งนักนั้น ได้กลายเป็นที่ ทรมานไปเสียแล้ว เสียงนกเล็ก ๆ รังไล่จับกัน และส่งเสียงร้อง ด้วยความขึ้นบานบนกิ่งไม้ เขาเคยมองดูและฟังเสียงมันด้วยความนิยมนิยมชื่น แต่บัดนี้มันเป็นของแสดลงสำหรับเขา นาน ๆ เขา จะสะดุ้งขึ้นครั้งหนึ่ง เพราะได้ยินเสียงหวาดแว่วเหมือนสำเนียง ของสุชาวดี แต่แล้วเขาคงเศรั้าซึมไป เพราะมันเป็นเพียงเสียง ลมหวีดหวิวพัดผ่านมาเท่านั้น เขาก็มองสำรวจตัวเองเอามือ ลูบคลำแขนและปลีनों รู้สึกตัวว่าอย่างเข้าวัยสู่วัยชราแล้ว แม้จะ ไม่มากนักก็ตาม แต่ความรักเพียงจะเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในชีวิต

ของเขา ในโลกียวิสัยอะไรเล่าจะทำให้คนซึมเศร้าและขึ้นบาน
มากไปกว่าความรักในความรักมีทั้งความขมและความหวาน
มีทั้งเรื่องร้อนร่ำ ตื่นเต้น และเยือกเย็นละเมียดละไม
ความรักจะเป็นอย่างไรก็ตาม มันยังมีอิทธิพลครอบคลุมจิตใจ
มนุษย์ทุกยุคทุกสมัย แทรกแซงอยู่ทุกหนทุกแห่งไม่ว่าในทุ่งนา
หรือป่าเขา ในปราสาทราชมณเทียรอันโอ่อ่าของวีรกษัตริย์ หรือ
กระท่อมของขอทาน ในหมู่โจรผู้เหี้ยมโหด หรือในหมู่บ้าน
นักพรตผู้มีกาสาวพัตร์เป็นธงชัย ความรักเป็นความหวัง เป็น
ความชุ่มชื้น แม้มันจะกลับกลายเป็นขมขื่นปวดร้าวระบมใน
ภายหลัง แต่ก็ยังเป็นความหลังที่ให้บทเรียนอันล้ำค่า ควรแก่
การทรงจำและระลึกถึง ความรักเหมือนน้ำใสเย็นจิตสนิท แต่มี
พิษยาแทรกซึมอยู่ด้วยเพียงเบา ๆ เข้ายวนชวนเชิญให้กระหาย
ใคร่ดื่ม แล้วยาพิษก็ค่อย ๆ แสดงฤทธิ์ทีละน้อยพอกระวนกระวาย
ดังที่อุปกะกระวนกระวายอยู่ ณ บัดนี้

ความรักเหมือนสุรา ผู้ที่ดื่มแก้วแรกแล้วก็อยากจิบอีก
และดื่มอีก การเมารักก็เหมือนเมาเหล้า ทำให้ใจกล้าและตาลาย
ตัดสินใจอะไรง่าย ๆ ขาดสติคุ้มครองตน คิดเอาแต่ความสุข
เฉพาะหน้า

ใบหน้าและกิริยาพาทีของสุขาวดีน้อยปรากฏในห้วงนึก
เหมือนภาพจำลอง เขานั่งและเดินกลับไปกลับมาด้วยความรู้สึก

ที่รุ่นวายและเศร้าหมอง ความจริงคนอายุวัยนี้ มีความสำนึกในการสำรวมตนและหักห้ามใจได้ดีพอใช้แล้ว แต่น้ำรักก็เหมือนน้ำสุรามักทำให้คนพินเพื่อนหลงใหลและปล่อยตัว ขาดพลังในการหน่วงเหนี่ยวจิตใจ

เขาเดินกระวนกระวายอยู่จนย่ำสนธยา ท้องฟ้าทางทิศตะวันตกเป็นสีแสดเข้ม ฝูงวิหคนกกาเริ่มทยอยกลับสู่รังรังเสียงชะนีโหยหวนก้องป่า วิเวกวังเวง เตือนให้อุปกะระลึกถึงตนว่า ช่างเหมือนชะนีน้อยเสียเหลือเกิน ทินกรลับขอบฟ้าไปแล้ว ความมืดปกคลุมอยู่ทั่วบริเวณไพร ไม่นานนักดวงจันทร์ก็แผ่รัศมีกระจายไปทั่ว อุปกะนั้นอยู่น้ำาาศรมมองดูดวงจันทร์ แต่ใจนั้นระลึกถึงสุขาวดีอยู่มิได้ว่างเว้น จันทราและหน้านางนั้นต่างกันมากนัก เมื่อมองดูจันทร์งาม ความรู้สึกจะมีเพียงว่าสดชื่นแจ่มใสและร่มเย็น คลายกังวลได้บ้าง และไม่เคยมีใครอยากได้ดวงจันทร์มาเป็นของตน แต่ใบหน้าอันพริ้มเพรางามเฉิดฉายของสาวน้อย เมื่อมองดูแล้วทำให้จิตใจกระวนกระวายเร่าร้อนตื่นรน แม้จะแฝงไว้ด้วยความสุขที่ระคนด้วยความระทิกใจก็ตาม และแล้วความรู้สึกใคร่ได้ใคร่เป็นเจ้าของก็มีขึ้น แต่ที่ยับยั้งไว้ได้ก็เพราะศีลธรรมมโนธรรมคอยกระซิบบอก ถ้าไร้เสียซึ่งศีลธรรมมโนธรรม และประกอบด้วยความมั่งคั่งพรั่งพร้อมด้วยเงินและอำนาจ บุคคลผู้นั้นจะปล่อยตัวปล่อยใจให้ไหลเลื่อนไปตามความ

ปรารภในโลภียารมณอันหาขอบเขตมิได้ โลภียารมณซึ่งประกอบด้วยกาม กิณ และเกียรติ เรื่องทั้งสามนี้เป็นปัญหาใหญ่ยิ่งของโลภียชน

บัดนี้อุปกะแม้จะอยู่ในเพศและภาวะแห่งผู้สละแล้วซึ่งโลภีย แต่จิตใจของเขาได้ตีมด้าล้าลึกลงไปในโลกียารมณอันสุดถอน อะไรเล่าจะเป็นความทุกข์ทรมานยิ่งไปกว่านี้ ประดุจพญาคชราชซึ่งถูกกักขังอยู่ในกรงเหล็กกำลังหิวกระหาย มองดูนางกวางเยื้องย่างอยู่ไปมา มันจะกระวนกระวายสัปดาห์ใด หรือประหนึ่งบุคคลผู้เดินทางไกลกันดารเหน็ดเหนื่อยร่ำร้อนมีเหงื่อโซมกาย มองดูสระโบกขรณีที่หวงห้ามด้วยความกระวนกระวายสุดกังวล

๒๔

กึ่งมัชฌิมยามแห่งราตรีแล้ว อากาศซึ่งเยียบเย็นได้เย็นเยียบลงไปอีก อุปกะดึงผ้าห่มขึ้นคลุมร่าง พลิกกลับไปกลับมา กระสับกระส่ายไม่อาจจะหลับตาสูนิทรารมณได้ แนนอนทีเดียว ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟคือ ราคะบ้าง โทสะบ้าง โมหะบ้าง.... ไฟที่ปราศจากควันและไร้แสง แต่มีความรุนแรงเผาใจให้ร้อนรุ่ม คือไฟราคะนี้เอง ไม่อาจจะดับได้ด้วยน้ำศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ในโลกนี้

จนกระทั่งอรุณรุ่ง ลมเช้าพัดแผ่วกระทบกายประสาธ อุปกะสลัดผ้าห่มลุกขึ้นนั่งตริตรองอยู่อย่างลึกซึ้ง ตลอดราตรีที่ผ่านมาเขามิได้หลับเลย คำกล่าวที่ว่า “ความรักเป็นบ่อเกิดแห่ง

ความกระวนกระวายตื่นนอนหงุ้งและซึมเศร้า” นั้น ช่างเป็นความจริงเสียเหลือเกิน

เขามีได้ไปรับรักษาที่บ้านของสุชาวดีในเช้าวันนั้น แต่ไปแสวงหาการรักษาที่อื่น ทั้งนี้เพราะความละอายต่อสุชาวดีและละอายตนเอง นักพรตผู้มีภานะรักษาในมือ เมื่อมีความรักเกิดขึ้นคนที่เขาละอายที่สุดคือคนที่เขาหลงใหลนั่นเอง เพราะเพศและภาวะได้ประกาศอยู่อย่างชัดแจ้งแล้วว่า เขาไม่ควรปล่อยใจไปในเรื่องรักใคร่เสนาหา ถ้าใครล่วงรู้ถึงความรู้สึกภายในอันขัดกับอาการภายนอกที่ปรากฏแก่สายตาโลก ก็จจะรู้สึกสังเวชเศร้าสลดและพิศวงประจักษ์ผู้มีอาการภายนอกเป็นบุรุษเพศแต่ความจริงเขาเป็นสตรีที่บุรุษพึงเชยชมได้ แม้จะไม่สู้สนิทใจนัก และอาจจะเป็นที่สนิทเสนหาของบุคคลบางพวกที่มีความรู้สึกแปลกไป

๖๕

จริงอยู่คนที่มีความรักย่อมอยากอยู่ใกล้คนที่ตนรัก แต่เมื่อความละอายเกิดขึ้น ดูเหมือนเขาอยากจะไปให้ห่างมากกว่าอยากพบโดยเฉพาะนักพรตอย่างอุปกะนี้ แต่ความรักก็มีอิทธิพลมากพอที่จะหน่วงเหนี่ยวอุปกะให้วนเวียนอยู่ในหมู่บ้านพรานเนื้อนั่นเอง

๗ วันล่วงไป นายพรานกลับมาพร้อมด้วยเนื้อจำนวนมากมีคนหาบหามกันมาเป็นทิวแถว คำแรกที่นายพรานถามเมื่อพบสุชาวดีคือ

“พระของพ่อมารับอาหารอยู่หรือลูกรัก?”

“ตั้งแต่พ่อไปแล้ว เขามารับภิกษาเพียง ๒ วัน แล้วไม่เห็นมาอีกเลย” สุขาวดีรายงาน สวมกอดพ่อด้วยความรักและคิดถึง

นายพรานมีท่าตรองก่อนจะพูดว่า “ลูกมิได้ไปดูที่อาศรมของท่านหรือ?”

“ก็ลูกเป็นผู้หญิงจะให้ไปอย่างไร?”

“เออ จริงสินะ พ่อลืมไป” นายพรานพูดเรื่อย ๆ “เออ, แล้วลูกมิได้ให้คนไปดูหรือ?”

“ไม่ พ่อ” สุขาวดี ตอบ

“นี่เป็นข้อบกพร่องของลูก”

สุขาวดีมีอาการตกใจ นายพรานเห็นดังนั้นจึงกล่าวว่า

“เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ลูกรัก อย่าตกใจเลย คืออย่างนี้ ท่านอุปกะนั้นเหมือนมาอาศัยเราอยู่ เราเป็นเจ้าของถิ่น เมื่อท่านหายไปไม่ได้มารับอาหารอย่างเคย ถ้าท่านจาริกไปที่อื่นก็แล้วไป แต่ถ้าเจ็บไข้ไม่สบาย ท่านจะให้ใครมาบอก ท่านอยู่คนเดียว คราวนี้จะเป็นข้อบกพร่องของเรา ลูกรัก แม้เราจะเป็นชาวป่าชาวเขาหาเนื้อขายและกิน แต่เรื่องปฏิสันถารเราต้องเคารพและกระทำ

ให้เหมาะสมเสมอ ลูกจำได้มิใช่หรือที่พ่อเคยสอนว่า บ้านใดแบกกลับไปด้วยความเสียใจ ชื่อว่าทิ้งเอาอัมปมงคลไว้ที่บ้าน ส่วนบ้านใดแบกกลับไปด้วยความชื่นบาน ชื่อว่าได้ทิ้งมงคลไว้ที่บ้าน ลูกรัก ขึ้นชื่อว่าอาคันตุกะแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ไพรหรือผู้ใดอย่างไร เราต้องต้อนรับและกระทำให้เหมาะสมเสมอ”

นายพรานพูดเท่านั้นแล้ว รีบไปหาอุปกะที่อาศรม ขณะนั้นจวนค่ำแล้ว เห็นประตูลาศรมปิด ด้วยความเกรงใจ นายพรานไม่กล้าเรียกนั่งคอยอยู่หน้าอาศรม คิดว่าถ้าท่านอยู่คงจะออกมา ในไม่ช้า ครู่หนึ่งผ่านไป นายพรานได้ยินเสียงครางและเสียงเพ้อตามออกมาเหมือนคนจับไข้ นายพรานก้าวเข้าไปจะเปิดประตูก็กพอได้ยินเสียงออกชื่อสุชาวดี เขาจึงหยุดชะงัก

๒๗

“สุชาวดี” เสียงออกมาจากอาศรม “สุชาวดี ฉันคิดถึงเธอ ฉันรักเธอ” อุปกะพูดเพ้อวนเวียนอยู่อย่างนี้

ในที่สุด นายพรานก็ตัดสินใจเปิดประตูเข้าไป มองเห็นอุปกะนอนกระสับกระส่ายอยู่บนเตียงน้อย นายพรานนั่งลงนมัสการแล้วถามว่า

“พระคุณเจ้าไม่สบายไปหรือ?”

อุปกะพลิกตัวกลับมา “สุชา...” พอมองอย่างชัดเจน อุปกะต้องอ้าปากค้างลุกขึ้นเฉยอยู่

“พระคุณเจ้าไม่สบายไปหรือ ?” นายพรานถามซ้ำ

“ปวดศีรษะเล็กน้อย ท่านกลับมานานแล้วหรือ? อุปกะพูด

“กลับมายังไม่ได้นั่งที่บ้าน ทราบจากสุมหาว่าพระคุณเจ้าไม่ไปรับภิกษาที่บ้านหลายวันแล้ว คิดว่าคงไม่สบายจึงรีบมาเยี่ยม สักครู่นี้ข้าพเจ้าได้ยินเสียงพระคุณเจ้าออกซื้อสุมหาดีบุตรของข้าพเจ้า นางได้ทำอะไรให้พระคุณเจ้าเดือดร้อนหรือ ?”

“ไม่เลย นางมิได้ทำอะไรให้ข้าพเจ้าเดือดร้อน แต่...”
อุปกะหยุดคิดนิดหนึ่งแล้วพูดต่อไปว่า “แต่ดูเหมือนนางจะเป็นสาเหตุให้ข้าพเจ้าเดือดร้อนอยู่บ้าง”

“เรื่องอะไรหรือ พระคุณเจ้า ข้าพเจ้าจะลงโทษเธอเอง”
นายพรานพูดอย่างหนักแน่น ซ่อนยิ้มไว้ในหน้า

“ท่านจะให้ข้าพเจ้าพูดตรงหรือพูดอ้อมค้อม?” อุปกะถาม

“พูดตรงดีกว่า พระคุณเจ้า”

“ข้าพเจ้าเคยตั้งใจไว้ว่าจะมอบกายมอบชีวิตในเพศนักพรต”
อุปกะหยุดคิดหนึ่งเหมือนจะตรองคำพูด “แต่แล้วคงรักษาความตั้งใจนั้นไว้ไม่ได้ตลอด เพราะความรู้สึกได้เปลี่ยนแปลงไปมาก”

“เพราะเหตุไรหรือ พระคุณเจ้า ?” นายพรานถาม

“เพราะสุขขาวดี ธิดาของท่าน”

“แปลว่าท่านพอใจในธิดาของข้าพเจ้าหรือ?”

อุปกะนั่ง การนั่งของนักพรตถือว่าเป็นการรับคำ นายพราน รู้สึกกระวนกระวายเล็กน้อย ด้วยความเจนจัดในชีวิต เพราะมี วัยสูงนายพรานมิได้กล่าวโทษอุปกะเลยแม้แต่น้อย เพียงแต่ถามว่า

“แล้วพระคุณเจ้าจะอย่างไร?”

“ข้าพเจ้าคิดว่า จะสละเพศนักบวชในไม่ช้านี้”

“เวลานี้พระคุณเจ้าอายุเท่าไร?”

๒๘

“๔๕” อุปกะตอบ รู้สึกกระตือรือร้นมากอยู่

“พระคุณเจ้ามีศิลปวิทยาอะไรบ้างไหมในการที่จะนำไปใช้ในเพศคฤหัสถ์”

“ไม่มีเลย” อุปกะตอบ

“เมื่อไม่มีศิลปศาสตร์ พระคุณเจ้าจะอยู่ครองเรือนได้อย่างไร?”

“หาบเนื้อพอจะได้ แม้อายุจะย่างเข้า ๔๕ แล้ว แต่กำลังยังดีอยู่”

“หาบเนื้อพอจะได้” นายพรานทวนคำเบา ๆ เหมือน
ครางอยู่ในลำคอ

“เรื่องสำคัญยังมีอยู่อีกเรื่อง” นายพรานปรารภ “คือ
สุชาวดีเขาจะปลงใจกับพระคุณเจ้าหรือไม่ ข้าพเจ้าไม่ทราบ”

“ดูท่าทางที่แสดงออกมาก็ไม่น่าจะรังเกียจ” อุปกะพูด
แล้วยิ้มออกมานิดหนึ่ง

“พระคุณเจ้ารู้ได้อย่างไรว่าเขาไม่รังเกียจ” นายพรานถาม

“สังเกตจากกิริยาท่าทีเมื่อข้าพเจ้าสนทนาด้วย” อุปกะตอบ

“พระคุณเจ้าเป็นนักพรต ใคร ๆ เขาก็ต้องให้เกียรติ แสดง
อาการคารวะสงบเสงี่ยมและตอบรับดี เป็นเรื่องของคนที่มึ
มารยาทดี”

“เรื่องนี้ก็แล้วแต่ท่านจะช่วยเหลือ แต่ข้าพเจ้าแน่ใจในสติ
ปัญญาและความสามารถของท่าน ข้าพเจ้าไม่อาจมีชีวิตอยู่ต่อไป
ได้ ถ้าไม่ได้สุชาวดี ท่านให้ข้าพเจ้าพูดตรง ๆ ข้าพเจ้าก็พูดตรง ๆ
อย่างนี้”

สังเกตจากอาการซุบซิบอมลงของอุปกะ ทำให้นายพราน
เชื่อว่าอุปกะอาจจะตายได้จริง ถ้าไม่ได้ธิดาของตน ประกอบ

ด้วยความรักที่มีในอุปกะ นายพรานจึงรับคำว่า จะลองไปพูดกับสุชาวดี ถ้าตกลงจะส่งข่าวให้ทราบวันพรุ่งนี้

ขณะรับประทานอาหาร นายพรานมิได้พูดอะไรเลย เขาคงนั่งรับประทานอาหารอย่างเคร่งขรึมจนผิวดึงตึง สุชาวดีน้อยจึงกล่าวขึ้นว่า

“พ่อเป็นอะไรไป วันนี้ไม่เห็นชวนลูกสนทนาเหมือนก่อน ะ
เลย พ่อไม่สบายหรือ ?”

“มิได้ลูกรัก การเข้าป่าครั้งนี้ทำให้พ่อรู้สึกว่กำลังของพ่อ
เหลือน้อยเพราะชราเหมือนไม้ใกล้ฝั่ง ไม่เท่าไรนักพ่อคงตาย พ่อ
คิดถึงลูกว่าจะอยู่อย่างร่ำเหวเดียวตาย แม่ของเจ้าก็ตายไปนาน
แล้ว เราเหลือกันเพียงสองคนเท่านั้น”

“พ่ออย่าพูดอย่างนั้นซิคะ พลอยทำให้ลูกไม่สบายใจไปด้วย
พ่อยังจะคงอยู่อีกนาน พ่อยังแข็งแรง” สุชาวดีปลอบพ่อแต่ก็
อดเศร้ามิได้เมื่อนึกถึงแม่ที่ตายไป แล้วคิดต่อไปว่าถ้าบิดาสิ้น
ชีวิตลงอีกเธอจะอยู่อย่างไร

“ลูกจำได้ไหม ?” นายพรานถาม “ว่าพ่ออายุเท่าไรแล้ว?”

“ดูเหมือน ๖๒ ไขไหมคะ ?”

“ใช่” นายพรานรับ “คนอายุ ๖๒ จะอยู่ต่อไปได้อีกสักกี่ปี พ่อเป็นห่วงลูก”

สุขาวดีทำตามแดง ๆ เหมือนจะร้องไห้ เธอรู้สึกเศร้า ซึมตามคำปรารภของพ่อไปด้วย

“เวลานี้ลูกอายุเท่าไรแล้ว ?” นายพรานถาม

“๑๗ ค่ะพ่อ สุขาวดีมองหน้าพ่ออย่างสงสัย “ทำไมรีคะ”

“พ่อคิดว่า” นายพรานหยุดนิดหนึ่งเหมือนจะสรรคำพูดที่เหมาะสม “ลูกควรจะมีครอบครัวได้แล้ว”

“พ่อเกลียดลูกรีคะ จึงอยากให้ลูกแต่งงานมีครอบครัว เพื่อจะได้พ้นความรับผิดชอบของพ่อ ลูกอยู่อย่างนี้เป็นที่หนักใจของพ่อหรือ ?” สุขาวดีพูดด้วยเสียงอ่อนโยนระคนน้อยใจ แล้วเธอก็ร้องไห้ น้ำตาหลังไหลลงสู่ภาชนะอาหารโดยเธอมิได้รู้สึก

“ลูกรัก” นายพรานปลอบ ลูกขึ้นมาโอบไหล่ของสุขาวดีน้อยอย่างถนอมรัก “มีหรือที่พ่อไม่รักลูก โดยเฉพาะพ่อคนนี้รักลูกสุขาวดีเป็นที่สุด จะสรรหาคำใดมาพูดให้สมกับที่พ่อรักลูกนั้นหาไม่ได้แล้วเพราะพ่อรักลูกนั่นเอง พ่อจึงอยากให้ลูกเป็นฝั่งเป็นฝา ตั้งแต่เวลาที่พ่อยังมีชีวิตอยู่ ลูกอย่าน้อยใจเลย พูดถึงเรื่องรัก พ่อมีความรักทุ่มเทให้ลูกมากที่สุด”

“ลูกยังไม่เคยรักผู้ชายคนใด นอกจากพ่อ” สุชาวดีหาทางออกแต่กลับเปิดช่องให้นายพรานเดิน

“แต่มีผู้ชายเขารักลูก” นายพรานพูดอย่างหนักแน่น

สุชาวดีตกใจ เธอไม่เคยนึกว่าจะมีใครบอกรักเธอ เพราะไม่เคยเกี่ยวข้องกับชายใดเลย

“ใครคะพ่อ” สุชาวดีถาม

“พระคุณเจ้าอุปกะ” นายพรานตอบไม่ค่อยเต็มเสียงนัก

“พระคุณเจ้าอุปกะ” สุชาวดีอุทาน นัยน์ตาเบิกกว้าง อาหารซึ่งเธอกำลังจะส่งเข้าปากอยู่แล้วร่วงหล่นลงมา

“ทำไมหรือลูกรัก ทำไมลูกตื่นเต้นตกใจเหลือเกิน?” นายพรานถามด้วยน้ำเสียงธรรมดา

“ก็ท่านเป็นนักพรต” สุชาวดีพูดเสียงเครือ “แล้วก็...เอ้อ... แล้วก็ท่านก็แก่มากแล้วด้วย”

“๔๕ เทานั้นลูกรัก ผู้ชาย ๔๕ ยังไม่แก่”

“แต่แก่กว่าลูกถึง ๒๘ ปี เป็นพ่อของลูกได้” สุชาวดีแย้ง

“ก็ไม่เห็นเป็นไร ผู้ชายสูงอายุมักจะเอาใจตามใจ

ภรรยาสาวดีความรักของคนวัยนี้เป็นความรักที่มั่นคง ไม่เหมือนความรักของคนวัยรุ่น ซึ่งเกิดเร็วและดับเร็ว อีกอย่างหนึ่งลูกเชื่อได้อย่างหนึ่งว่า เขาจะไม่ทารุณโหดร้ายต่อลูก”

“แต่การที่พ่อจะให้ลูกแต่งงานกับคนคราวพ่อนั้น เป็นการโหดร้ายเกินไปมิใช่หรือ? ลูกขอประทานโทษด้วยทีกล่าวนี้นี้กับพ่อ ลูกไม่อยากพูดคำนี้เลย”

“ไม่เป็นไรลูกรัก พ่อเข้าใจลูกดี แต่ที่พ่อพูดถึงพระคุณเจ้าอุปกะ ก็เพราะท่านรักลูกมาก การแต่งงานกับคนที่เขารักเรานั้นดีกว่าแต่งงานกับคนที่เรารักเขา เมื่อเขาเป็นคนดี ลูกอยู่ไปก็รักเขาเอง”

“รอไว้จนกว่าจะรักกันทั้งสองฝ่ายจะดีกว่าหรือพ่อ ลูกก็ยังไม่แก่เฒ่าอะไร” สุขาวดีท้วง

“ผู้หญิงในแถบนี้ คราวลูกเขาแต่งงานกันไปหมดแล้ว เหลือแต่ลูกคนเดียว อีกอย่างหนึ่ง ถ้าลูกยอมแต่งงานกับท่านอุปกะ เชื่อว่าลูกได้ช่วยชีวิตของคน ๆ หนึ่งไว้”

“ช่วยชีวิตใครคะ ?” สุขาวดีถาม

“ชีวิตของท่านอุปกะ”

“ท่านถึงกับจะต้องตายทีเดียวหรือ ถ้าไม่ได้ลูก”

“เห็นจะเป็นอย่างนั้น” นายพรานยืนยัน

“ลูกไม่เชื่อ ไม่ตายดอกเพราะอดเสนาหา” สุขชาติย้าคำ
หลังอย่างหนักแน่น

“ลูกยังมีความเข้าใจในชีวิตน้อยเกินไป คนที่ฆ่าตัวตาย
เพราะเรื่องรักก็มีอยู่มาก เป็นแต่แตกต่างกันในวิธีตายเท่านั้น”

“นั่นเป็นเรื่องการฆ่าตัวตาย ไม่ใช่ตายเพราะอดเสนาหา”
สุขชาติแย้ง เธอมีอารมณ์สนุกขึ้นมาบ้างแล้ว

“แต่ความเสนาหาเป็นเหตุใช่ไหมลูก ?”

คราวนี้สุขชาตินิ่ง ภาพและวัยของอุปกะนักพรตปรากฏ
ขึ้นในห้วงนึกของเธอ เธอไม่เคยเถียงพ่อ ถึงจะขัดแย้งบ้างก็
เป็นไปอย่างสุภาพอ่อนโยน แม้เธอจะเป็นสาวชาวป่าไม่เคยได้รับ
แสงสีแห่งอารยธรรมที่มนุษย์บางกลุ่มหลงใหลกันยั้งนักก็ตาม แต่
เธอก็เข้าใจดีว่ามารดาบิดามีบุญคุณต่อบุตรธิดาอย่างไร เคย
ถนอมเลี้ยงตนมาอย่างไร จึงเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งที่บุตร
ธิดาจะพึงกล่าววาจาหยาบคาย ขาดความเคารพต่อท่าน การ
ทำให้ท่านผู้มีคุณเข้าใจ ปวดร้าวใจ เพราะวาจาของตนนั้นถือว่าเป็น
บาป โดยเฉพาะเกี่ยวกับมารดาบิดาแล้ว บุตรธิดาควรจะ

ย่ำเกรงอยู่เสมอ การไม่เชื่อฟังบิดามารดา แสดงอาการโอหัง
อวดดีต่อพ่อแม่ นั่น เป็นการประกาศความเลวทรามของตนเอง

“ลูกรัก” นายพรานทำลายความเจ็บช้ำ “ลูกเข้านอน
เสียก่อนก็ได้ พรุ่งนี้เข้าค้อยพุดกันใหม่ พ่อก็เหนื่อยเหลือเกิน เดี่ยว
จะเข้านอนเหมือนกัน”

สุขชาติเข้านอนแต่เธอนอนไม่หลับ ความรู้สึกของเธอ
ขณะนี้สับสนวุ่นวาย ไม่รู้จะตัดสินใจอย่างไร เรื่องรักนั้นเธอพูดได้
อย่างเต็มปากว่า เธอมิได้รักอุปกะเลย อยากจะหนีไปเสียให้พ้น
แต่สงสารพ่อ จะอยู่ต่อไป และจะต้องแต่งงานกับอุปกะ ก็
รู้สึกสงสารความสวยและความสาวของตนที่จะต้องถูกทำลายลง
ด้วยน้ำมือคนชรา ปัญหาคงเหลืออยู่สองอย่าง คือจะเลือกเอา
พ่อแล้วยอมสละตัว หรือจะยอมสละพ่อแล้วรักษาตัวไว้ เธอ
ตัดสินใจไม่ถูก อัดอั้นตันใจ ในที่สุดก็ต้องระบายความอัดอั้น
ด้วยน้ำตา...เธอร้องไห้ ผู้หญิงเมื่อระทมทุกข์ตรอมใจก็หันเข้าหา
เพื่อนคือน้ำตา... ดูเหมือนความระทมเศร้าของเธอจะไหลล้น
ตามน้ำตามออกมาด้วย นี่แหละโลก โลกซึ่งระงมอยู่ด้วยพิษไข้
... ความรักมิได้ก่อทุกข์ให้เพียงแก่ผู้รักเท่านั้น แม้ผู้ไม่รักก็ต้อง
ระทมทุกข์เพราะความรักอยู่บ่อย ๆ เหมือนกัน ดูชีวิตของ
สุขชาติน้อยนี้เป็นตัวอย่างเกิด

อุปกาชีวกกับพระอนันตชิน

๗/๘

ในขณะที่สุชาวดีกำลังระทมทุกข์เพราะเกรงว่าจะต้อง
ประสบด้วยสิ่งอันไม่เป็นที่รักอยู่นั้น อีกมุมหนึ่งอุปกะกำลัง
กระวนกระวายด้วยเกรงว่า จะพลัดพราก จะผิดหวังในสิ่งอัน
เป็นที่รัก ในเรื่องเดียวกัน บุคคลบางคนอาจจะเศร้า บางคน
อาจจะสุข หรืออาจจะทุกข์ด้วยกัน แต่ทุกข์กันไปคนละอย่างเท่านั้น

รุ่งขึ้นขณะรับประทานอาหารเช้า นายพรานพูดขึ้นว่า
“สุชาวดี เรื่องที่พูดเมื่อคืนนี้ ลูกจะตัดสินใจได้แล้วหรือยัง ?”

“ลูกคิดว่า” สุชาวดีพูดเสียงอ่อย ๆ “ลูกเป็นสมบัติ
ของพ่อ พ่อเลี้ยงลูกมา ลูกจึงคิดเสียว่า แล้วแต่พ่อจะเห็นดี

เห็นชอบอย่างไร ?” พูดเท่านี้แล้วสุชาวดีก้มหน้านิ่ง น้ำตาซึ่งเพิ่งจะเหือดแห้งไปเมื่อใกล้รุ่งนี้เองเริ่มจะหลังไหลออกมาอีก

“ลูกรัก” นายพรานพูดเพื่อปลอบโยน “ลูกอย่างคิดว่า พ่อใจไม่ไ้ระกำเลย พ่ออยากให้ลูกมีความสุข พ่อคิดว่าการ แต่งงานกับท่านอุปกะคงทำให้ลูกมีความสุขได้ เขาเป็นคนดีนะลูก อายุแตกต่างกันบ้างก็ไม่ใช่ไร ผู้หญิงแก่เร็ว ถ้าเขาอายุ ๖๕ ลูกก็แก่แล้วเหมือนกัน”

อุปกะดีใจเหมือนได้เทพธิดา เมื่อนายพรานมาบอกว่า สุชาวดีไม่ขัดข้อง ถ้าต้องการก็ให้รับสละเพศบรรชิตหรือนักบวช เสีย อุปกะสละเพศนักพรต นุ่งห่มผ้าอย่างคฤหัสถ์ทั่วไป แล้ว ติดตามนายพรานมาด้วยความรู้สึกอึดอัด ชื่นบาน

เขาได้อยู่กินกับสุชาวดีฉันสามีภรรยา บางคราวเขาจะ พาสุชาวดีน้อยไปชมพันธุ์ไม้นานาชนิดในป่า แต่ท่านเอย จะมี สตรีสาวที่สวยสดคนใดเล่า จะเกิดความนิยมนิยมชอบรักใคร่ เสน่หาในสามีชราด้วยความจริงใจ เธอจะทำดีด้วยหรือฉอเลาะ อ่อนหวานก็เพียงเพื่อความประสงค์บางอย่าง ซึ่งสิ่งนั้นอาจจะ เป็นทรัพย์ ยศ หรือชื่อเสียงเกียรติคุณ ว่าได้เป็นภรรยาของ คนใหญ่คนโตเท่านั้น มันมิใช่เพราะความสนิทเสน่หาอย่างแน่นอน ถ้ายังผู้ชายนั้นไร้ทรัพย์ อภัยศและยังชราเข้าอีก จะซ้ำร้ายสัก

เพียงใด แต่มันเป็นกรรมของโลกหรือของมนุษยชาติหรือโนน จึงมักจะบิดเบือนหันเหจิตใจของชายชราให้มักพอใจในสตรีสาววัยรุ่นยิ่งเขาแก่มาลงเพียงใด ก็ยิ่งต้องการสาวที่เยาว์วัยและไร้เดียงสาต่อโลกเพียงนั้น

อุปกะพยายามเอาอกเอาใจสุชาวดีสมกับที่ตนรัก แต่สุชาวดีชิ เห็นการเอาใจของอุปกะเป็นสิ่งที่ไร้ค่าและไร้ค่า

“สุชาวดี” อุปกะพูดในขณะที่ชมพันธ์ไม้อยู่ในป่า “ดูดอกไม้โน้นชิ มันช่างสวยงามเบ่งบานดีเหลือเกิน”

๘๐

“เห็นแล้ว” สุชาวดีตอบสะบัด ๆ

“แต่” อุปกะพยายามพูดให้ถูกใจเธอ “ดอกไม้ดอกโน้นยังสวยน้อยกว่าสุชาวดี มันอาจจะอ่อนแต่ไม่หวาน สุชาวดีทั้งอ่อนด้วยหวานด้วย จึงสู้สุชาวดีไม่ได้ ไม่ว่าจะมองในแง่ใด ๆ”

“พูดยืดยาวนานรำคาญเสียจริง เขาจะชมดอกไม้ให้เพลินเสียหน่อย ก็มาพร่ำอะไรก็ไม่ว่า” สุชาวดีพูดอย่างมะนาวไม่มีน้ำ

อุปกะรู้สึกน้อยใจ แต่ก็น้อยใจไปเถิด น้อยใจไปจนตายตอนที่มาร่วมกินร่วนนอนอย่างสามภรรยาโน้น นึกเอาแต่ความพอใจของตัวเองไม่คำนึงถึงความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่งบ้างเลยว่าจะมีความรู้สึกตอบประการใด ผู้ชายแบบนี้มักจะได้รับผลตอบแทนอย่างนี้เสมอ

แต่จะรักหรือไม่รัก จะชอบหรือไม่ชอบก็ตามที เมื่ออยู่ด้วยกันอย่างสามิภรรยา สิ่งที่มามาก็คือลูก สุชาวดีเกลียดพ่อของเด็ก จึงรักลูกได้เพียงครั้งเดียว ในขณะที่เธอกำลังนิยมนมขึ้นอยู่กับสุภัทธะเด็กลั่นอย คราใดที่ระลึกถึงพ่อของเธอ เธอจะหน้าเหือดใจแห่งลงทันที ความร่ำเรงหายไป สุภัทธะก็ช่างดีแท้ หน้าตาเหมือนพ่อประดุจพิมพ์

สองปีที่อยู่ด้วยกันมา อุปกะไม่เคยได้รับความชื่นใจจากภรรยาสาวที่เขาหลงรักเลย สุชาวดีคอยพูดเสียดสีให้กระทบกระเทือนใจอยู่เสมอไม่เว้นแต่ละวัน เมื่อเห่กล่อมลูก เธอก็จะสรรหาคำที่ทิ่มแทงใจอุปกะให้ปวดร้าวระบม แต่เขาก็อดทน-ทน เพราะรักลูกและภรรยา

๘๑

“สุภัทธะเจ้าเอ๋ย เจ้านั้นเป็นลูกของคนจรที่หลับที่นอนก็ไม่มีขาดสง่าและราศี เหมือนกาโกกาก็ที่ร่ำร้องเพราะหลงรักชราพาธขาดพลังกำลังก็หย่อนยาน อีกอนสารสมบัติก็ไม่มีติดตัวญาติพี่น้องผู้เกี่ยวข้องและพัวพันก็แลไม่เห็นผู้ใด เออ เจ้าลูกคนหาบเนื้อ เจ้าจะทำไฉนเมื่อเติบโต เจ้าลูกคนหาบเนื้อเอ๋ย...นอนเสียเถิด” คำเห่กล่อมลูกทำนองนี้อุปกะได้ยินทุกวัน วันละหลาย ๆ ครั้ง

คืนหนึ่งเขานอนไม่หลับ เขาคิด...คิดถึงชีวิตของเขาเอง ตั้งแต่ต้นมาจนบัดนี้ เคยได้รับการยกย่องเคารพนับถือประดุจ

เทพเจ้า คำน้อยก็ไม่เคยมีใครล่วงเกิน มาบัดนี้หมดแล้วซึ่งเกียรติยศ ถูกเหยียดหยามกล่าวร้ายจากเด็กผู้มีวัยเสมอด้วยบุตรของตน เราเป็นคนไม่มีญาติพี่น้อง ไม่มีทรัพย์สมบัติ แม้จะทำงานสายตัวแทบขาดเพื่อลูกและภรรยา แต่เธอก็หาเห็นใจแมแต่น้อยไม่

อุปกะคิดถึงเพื่อน เขาไม่มีเพื่อนเลยทีเดียวนะหรือในโลกนี้ คิดทบทวนอยู่เป็นเวลานาน ในที่สุดภาพแห่งนักพรตรูปงามมีสง่าราศีก็ปรากฏขึ้นในหัวงนึก

๘๒

“เขาบอกว่าเขาชื่ออন্নตชิน” อุปกะปรารภกับตนเอง “มีลักษณะดี มีแววแห่งความเมตตากรุณา คนอย่างนี้มักไม่ปฏิเสธคำของร้องของผู้ตกยากหากหันมาพึ่งพิง”

ประกอบด้วยบุรพูนิสัยอันแก่กล้า มีบารมีที่แก่เต็มที่แล้วคอยเตือน ในราตรีที่ตึกสงัดได้ยินแต่เสียงน้ำค้างตกสู่ใบไม้ อุปกะตัดสินใจแน่วแน่ที่จะจากหมู่บ้านพรานเนื้อไป...ไปหาสหายซึ่งพบกันเพียงครูเดียวแต่ลักษณะและวาจาเป็นที่ประทับใจของเขายิ่งนัก เขาชื่อ ‘อन्नตชิน’

ในขณะนั้นแรงเร้าแห่งความรักลูกผุดพลุ่งขึ้นมา ทำให้เขาต้องถอนใจ ความอาลัยในลูกมีมากพอที่ช่วยห่วงหวั่นเขาวัวอีก ทำให้เขาคิด เมื่อคิดถึงลูกน้อย จิตใจของอุปกะรู้สึกอ่อน

ลง ดูเหมือนจะไม่อาจจากไปได้ แต่บาร์มีที่เคยบำเพ็ญมา ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยสูญหายได้มาเตือน และเร่งเร้าให้เขาคิดถึงพระอนันตชินอย่างแรง คึนนั่นเองอุปกะได้จัดแจงห่อของเท่าที่เป็นของตน และพกพาติดตัวไปได้ เตรียมออกจากวังทหารชนบท

ก่อนออกเดินทางเขาอดที่จะมองดูลูกด้วยความอาลัยมิได้ ปุตตวิปโยคเป็นความเศร้าอย่างใหญ่หลวงสำหรับบิดา แต่ในที่สุดเขาก็ตัดสินใจออกจากวังทหารคามตอนตีกสงัดคึนนั่น เวลาที่จิตใจของเขาคำนึงถึงแต่ภาพแห่งนักพรตรูปงามผู้มีนามว่า “อนันตชิน”

มีหลายครั้งที่เขาจะหวนกลับมาหาลูกน้อยและบิดา (นายพราน) ผู้มีความปรารถนาดีต่อเขาตลอดมา แต่ความระอาใจต่อสุขาวดี ทำให้เขาหันหลังกลับมุ่งหน้าไปหาสหยาอนันตชิน ซึ่งเขาก็ไม่แน่ใจว่าเวลานี้อยู่แห่งหนตำบลใด

ผู้ที่เคยบำเพ็ญพรตมานาน เป็นผู้สลดใจได้เร็ว และมีอำนาจจิตพิเศษในการต่อต้านซึ่งสิ่งที่ต่อต้านได้ยาก มีพลังจิตเข้มแข็งในการที่จะสละสิ่งที่บุคคลสละได้โดยยาก บาร์มีธรรมที่สั่งสมอยู่ในดวงจิตเป็นสิ่งที่ไม่เคยสูญหาย มันคอยกระตุ้นเตือนให้บุคคลเบนชีวิตไปตามวิถีทางที่เขาเคยเดินมาแล้วเป็นเวลานาน เขาเดินฝ่าความมืดออกไป มีทางเลี้ยวไปทางไหน เขา

ก็ไปทางนั้น ไปอย่างไม่มีจุดหมาย เขาคิดว่าพออรุณรุ่งก็พอจะหาทางที่แน่นอนได้ และพยายามสืบถามว่า เวลานี้พระอนันตชินอยู่ที่ใด

จนกระทั่งสายตะวันโด่ง เขารู้สึกหิวเพราะเดินทางมาเป็นเวลานาน อาหารก็ได้ติดตัวมาเลย เขาออกจากบ้านอย่างกะทันหัน ไม่มีแผนการล่วงหน้า ดังนั้น เมื่อมาถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งจึงเข้าไปขออาหารจากชาวบ้านพอประทังหิวแล้วเดินทางต่อไปค้ำที่ไหนดอนที่นั่น เทียงวันวันหนึ่งอากาศร้อนอบอ้าว หลังจากได้เดินทางเหน็ดเหนื่อยเหงื่อโชกกายแล้ว เขาแวะเข้าพัก ณ ใต้ร่มพฤกษ์ใหญ่ใบหนาลมโชยมาเบา ๆ ต้องผิงกายชุ่มชื้น เขาเอนตัวลงนอนพัก เอรากไม้แทนหมอน และหลับไปด้วยความอ่อนเพลีย เขาตื่นขึ้นเมื่อพระอาทิตย์คล่องไปทางทิศตะวันตกมากแล้ว รู้สึกชุ่มชื้นและมีกำลัง

เขานั่งตรองถึงชีวิตในอดีต โดยเฉพาะเวลา ๒ ปีที่อยู่ร่วมกับสุขาวดี เป็นระยะเวลาที่เขาลำบากขอกข้าสุดประมาณได้ลำดับนั้นสุภาสิตเก่า ๆ ที่โบราณบัณฑิตได้กล่าวไว้ก็แจ่มแจ้งแก่เขา ประดุจคบเพลิงสว่างโรยขึ้นในมุมมืด สุภาสิตนั้นมีดังนี้

- มีบิดาผู้ซึ่งสะสมหนี้สินไว้มากคือคัศтру มีมารดาผู้ซึ่งมิได้ประพฤตินในความบริสุทธิ์คือคัศтру มีภรรยาอุปงามคือคัศтру มิตรที่ปราศจากความรู้คือคัศтру

- ความรู้เป็นประดุกยาพิษ เพราะมิได้ใช้ความรู้นั้นให้เหมาะสม อาหารก็เปรียบเหมือนยาพิษ เพราะไม่ย่อย พระราชวังเป็นประดุกยาพิษสำหรับคนเขื่องใจ ภรรยาสาวก็เปรียบเหมือนยาพิษสำหรับสามีชรา

- แสงจันทร์และละอองฝนไม่เป็นที่ยินดีของคนหนาว แสงอาทิตย์ไม่เป็นที่พอใจของคนร้อน สามีชราย่อมไม่เป็นที่ยินดีพอใจของภรรยาสาว

- สามีกะตาคองก ความรักของหญิงสาวผู้ภรรยาจะมีรุนแรงได้อย่างไร ประดุกยาขมหรือไม่ขมก็ตาม ใครจะชอบรับประทานบ้าง เมื่อไม่จำเป็น ด้วยเหตุนี้ สตรีจึงเอาใจออกห่างจากผัวแก่ไปฝากฝังในชายอื่น

๘๕

- ความรักในสมบัติ ความรักชีวิต ย่อมมีอยู่ในบุคคลทั่วไปทุกรูปทุกนาม แต่เมียสาวเป็นที่รักเลิศของผัวแต่อย่างกว่าหัวใจ

- ชายแก่มีสังขารทรุดโทรม แม้หมดกำลังเพื่อความสนุก รื่นรมย์ก็ยังมีวายุกระเสือกกระสน เหมือนสุนัขถึงฟันหักเหียนหากพบเนื้อติดกระดูกที่ตนไม่สามารถแทะทิ้งได้ ถึงกระนั้นก็ยังขอแต่ให้ได้เลียก็ยังดี

บัดนี้เขาตัดใจจากสุขาวดีได้แล้ว เรื่องเดียวที่วนเวียนอยู่

ในจิตของเขา คือสหายผู้มีนามว่า “อนันตชิน” เขารอนแรมมาตามลำพัง จนกระทั่งถึงเขตสาวัตถี ราชธานีแห่งแคว้นโกศล

ปัจจุบันกาล (ใกล้รุ่ง) วันนั้น พระอนันตชินสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแผ่ข่ายพระญาณออกครอบจักรวาล มองดูอุปปนิสัยแห่งเวไนยสัตว์ที่พระองค์พอจะโปรดได้ อุปกะเข้าไปในข่ายพระญาณแห่งพระองค์ ทรงทราบโดยตลอดว่า เช้าวันนี้อุปกะจะมาถึงเขตวัน จึงเสด็จออกจากพระคันธกุฏี รับสั่งให้ประชุมสงฆ์ในเขตวนารามทั้งหมด แล้วตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย วันนี้ถ้ามีอาคันตุกะมาถามหาบุคคลผู้มีนามว่าอนันตชิน ก็ขอให้พาไปหาเราที่คันธกุฏี” ตรัสเท่านั้นแล้ว ทรงให้โฆวาทภิกษุสงฆ์เป็นกรณีพิเศษเกี่ยวกับเรื่องความเคารพในปฏิสันถาร มีอาทิว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ผู้เคารพหนักแน่นในพระศาสดา ในพระธรรม มีความยำเกรงในสงฆ์ มีความเคารพหนักแน่นในสมาธิ มีความเพียรเครื่องเผาบาป เคารพในไตรสิกขา และเคารพในปฏิสันถารการต้อนรับอาคันตุกะ ผู้เช่นนั้นย่อมไม่เสื่อม ดำรงอยู่ใกล้พระนิพพาน”

ตอนสายวันนั้นเอง อุปกะก็มาถึงบริเวณเขตวนารามอันร่มรื่น เห็นภิกษุทั้งหลายกำลังสาธยายธรรมบ้าง ทำกิจอย่างอื่นเป็นต้นว่า นั่งเป็นกลุ่ม ๆ สนทนาธรรมบ้าง เขาเข้าไปหาภิกษุกลุ่มหนึ่ง นมัสการแล้วกล่าวขึ้นว่า

“พระคุณเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้ามีสหายผู้หนึ่งนามว่า “อนันตชิน” เขาเป็นนักพรตที่สง่างาม ผิวพรรณผ่องใส ใบหน้า อิ่มเอิบ มีแววแห่งความกรุณาฉายออกมาทางดวงตาทั้งสอง ใช้ เครื่องนุ่มห่มอย่างท่านี่ ท่านพอจะรู้จักผู้ซึ่งข้าพเจ้าเอ่ยนามถึง นี้อยู่บ้างหรือไม่?”

ภิกษุกลุ่มนั้นมองตากันแล้วยิ้ม ๆ ด้วยความอัศจรรย์ใจ ในการทราบเหตุการณ์ล่วงหน้าของพระศาสดา ก็พระองค์ตรัส สั่งไว้เมื่อเข้านี้เองว่า ถ้ามีคนมาถามหาพระอนันตชิน ให้พาไป เฝ้าพระองค์

๘๓

ดังนั้นภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งจึงกล่าวขึ้นว่า “อุบาสก พระอนันตชินเป็นศาสดาแห่งเราทั้งหลาย พวกเราเป็นสาวกของ พระองค์ โฉนเล่าพวกเราจะไม่รู้จักพระผู้มีนามเช่นนั้น มาเกิด ตามข้าพเจ้ามา จะนำไปเฝ้าพระอนันตชินพระองค์นั้น” ว่าจะได้ลูกเดินนำอุปกะไป

ถึงพระคันธกุฎี พระพุทธองค์ทรงรอคอยอยู่แล้ว พระผู้มีพระภาคทรงเปล่งพระรัศมีชานออกจากพระกายทั้ง ๖ สี่ ดุจดียวกับวันที่พระองค์ได้พบอุปกะครั้งแรกเมื่อตรัสรู้ใหม่ ๆ อุปกะก้มลงกราบพระมณฑปาทแห่งพระศาสดา มีน้ำตานอง หน้ากราบทูลว่า

“ข้าแต่พระอนันตชิน ท่านยังจำข้าพเจ้าได้อยู่หรือ? ข้าพเจ้าเคยพบท่านครั้งหนึ่งแขวงเมืองพาราณสีเป็นเวลาหลายปีมาแล้ว”

“ดูก่อนอุปกะ” พระศาสดาตรัสตอบ “เรารอคอยการมาของท่านอยู่ การมาของท่านครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ใหญ่หลวงแก่ท่าน” พอได้ยินคำว่า “อุปกะ” เท่านั้น ปิติปราโมชก็แผ่ไปทั่วสรรพางค์ของอุปกะ ชื่อใดเล่าในโลกนี้จะไพเราะอ่อนหวานยิ่งกว่าชื่อของตนเอง ทุกคนจะดีใจเป็นที่ยิ่ง เมื่อทราบว่ามีผู้อื่นจำชื่อของตนได้อย่างแม่นยำ หลังจากพรากกันไปเป็นเวลานาน

๘๘

“อุปกะ” พระองค์ตรัสต่อไป “หลังจากกันศรานั้นแล้ว ท่านไปอยู่ที่ไหน ทำอะไร พอพบได้อยู่หรือ? เมื่อก่อนนี้ดูท่านทรงเพศเป็นนักบวช บัดนี้ทำไมจึงเปลี่ยนแปลงไป?”

อุปกะได้เล่าความหลังทั้งหมดให้พระศาสดาทราบโดยตลอด แล้วทูลเพิ่มเติมว่า “พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์เดินทางอยู่เป็นเวลานาน บัดนี้มาพบพระองค์เป็นครั้งที่สอง คงจะดำเนินไปสู่ทางที่ถูกต้อง พระองค์ผู้อนุเคราะห์โลกโปรดอนุเคราะห์ข้าพระองค์ด้วยเถิด” พูดเท่านั้นแล้วเขาก็ซบศีรษะลงแทบพระบาทมูลแห่งพระศาสดา

พระจอมมุนีศรีศากยบุตร ประทับนั่งอยู่ครู่หนึ่ง แล้วตรัสว่า “ดูก่อนอุปกะ การครองเรือนเป็นเรื่องยาก เรือนที่

ครองไม่ดียอมก่อทุกข์ให้มากหลาย การอยู่ร่วมกันกับคนพาล เป็นความทุกข์อย่างยิ่ง อุปกะเอย เครื่องจองจำที่ทำด้วยเชือก เหล็ก หรือโซ่ตรวนใด ๆ เราไม่กล่าวว่า เป็นเครื่องจองจำที่ แข็งแรงทนทานเลย แต่เครื่องจองจำคือ บุตร ภรรยา ทรัพย์ สมบัตินี้แล รังรัดมัดผูกสัตว์ทั้งหลายให้ติดอยู่ในภพ ไม่มีที่ สิ้นสุด เครื่องผูกที่ผูกหย่อน ๆ แต่แก้ได้ยาก คือ บ่วงบุตร ภรรยา และทรัพย์สมบัตินี้เอง รูป เสียง กลิ่น รส และ โภฏฐัพพะ นั้นเป็นเหยื่อของโลกเมื่อบุคคลยังติดอยู่ในรูป เป็นต้น เขาจะพ้นจากโลกมิได้เลย ไม่มีรูปใดที่จะรัดรั้งใจของบุรุษได้ มากเท่ารูปแห่งสตรี ดูก่อนอุปกะ ผู้ยังตัดอาลัยในสตรีมิได้ ย่อมจะต้องเวียนเกิดเวียนตายอยู่รำไป แม้สตรีก็เช่นเดียวกัน ถ้ายังตัดอาลัยในบุรุษไม่ได้ ย่อมประสบทุกข์บ่อย ๆ ก็เลสนั้น มีอำนาจครอบคลุมนอยู่โดยทั่ว ไม่เลือกว่าในวัยและเพศใด

๘๘

“ดูก่อนอุปกะ เราจะขอสาธกให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง

*นานมาแล้ว มีมานพหนุ่มน้อยลามาตาบิดาไปเรียน ศิลปวิทยา ณ สำนักทิศาปาโมกข์ เมืองตักสิลา เมื่อเรียนจบ แล้วจึงลาอาจารย์กลับบ้าน มารดาต้อนรับเขาด้วยความยินดียิ่ง เมื่อสนทนากันไปมารดาถามว่า ลูกได้เรียนอสาตมนต์แล้วหรือ ลูกชายตอบว่า ยังไม่ได้เรียน มารดาจึงขอร้องให้ไปเรียน อสาตมนต์เสียก่อน เขาจึงลามาตาไปหาอาจารย์ กราบเรียน

ให้อาจารย์ทราบว่ายังมีมนต์สำคัญอยู่อย่างหนึ่งซึ่งเขายังมิได้เรียนจากอาจารย์ มารดาของเขาขอร้องให้มาเรียนอสัตมนต์ อาจารย์ได้ทราบดังนั้นยินดียิ่งนัก จึงกล่าวว่า “มานพเวลานี้เรา มาพักอยู่ในป่า ไม่มีใครเล่นนอกจากเราและมารดาผู้ชราของเรา เธอจงปฏิบัติบำรุงมารดาของเราสักชั่วระยะหนึ่ง แล้วเราจะบอกอสัตมนต์ให้ แต่ในขณะที่ปฏิบัติมารดาของเรา เช่นการ อาบน้ำ ป้อนข้าวให้และนวดฟันให้ เจ้าจงชมเชยอวยวะต่าง ๆ แห่ง มารดาของเราทุกครั้งไป เช่นว่ามือสวย เท้าสวย เป็นต้น” มานพ หนุ่มรับคำของอาจารย์ด้วยความปิติยินดี

๙๐

ตั้งแต่นั้นมา เขาตั้งใจปฏิบัติมารดาของอาจารย์ เช่น การอาบน้ำให้ ป้อนข้าวและนวดฟัน เป็นต้น

“มือและแขนของคุณแม่สวยน่าดูเหลือเกิน” วันหนึ่งเด็ก หนุ่มเริ่มทำตามที่อาจารย์สอน

นางยิ้มอย่างร่าเริง ทั้ง ๆ ที่ฟันของนางหักหมดแล้วและ กล่าวว่

“มือและแขนของฉันสวยจริง ๆ หรือพ่อหนุ่ม ฉันแก่ แล้วนะ”

“คุณแม่แก่แล้วมือและแขนยังสวยขนาดนี้ เมื่อคุณแม่

สาว ๆ คงจะสวยมิใช่น้อย ขาและเท้าของคุณแม่ก็สวย ใบหน้า
ก็งามซึ่งน่าดูเหลือเกิน กระผมดูไม่เบื่อเลย เมื่อคุณแม่ยังสาว
คงจะสวยหาคนเสมอเหมือนมิได้”

นางรู้สึกปิติยินดีอย่างล้นเหลือ เป็นเวลานานมาแล้วที่
นางไม่เคยได้ยินคำอ่อนหวานระรื่นหูที่กำลังใจอย่างนี้เลย อะไร
เล่าจะเป็นที่พอใจของสตรีมากเท่าได้ยินคำชมว่าเธอสวย ไม่ว่า
สตรีนั้นจะอยู่ในวัยใด มานพหนุ่มเวียนพุดชมเชยนางผู้เป็น
มารดาของอาจารย์อยู่อย่างนี้ทุกวัน บางคราวเขายังพุดเพิ่มเติม
ว่า ถ้าเขาได้ภรรยาที่มีความงามพร้อมเพียงครึ่งหนึ่งของนาง เขา
ก็จะมีความสุขหาน้อยไม่ และทำที่เป็นมีความรู้สึกเสนาหาใน
ตัวนางเสียสุดประมาณ จนกระทั่งนางรู้สึกว่หนุ่มน้อยนี้คงมีจิต
พิศواسปวิพท์ในตัวนางเป็นที่ยิ่ง วันหนึ่งจึงถามว่า

“พ่อหนุ่ม เธอมีความพอใจในตัวเรามากหรือ ?”

“มากเหลือเกิน คุณแม่ กระผมไม่ทราบจะสรรหาคำพุด
ใด ๆ มาพุดให้สมกับความรู้สึกที่กระผมมีต่อคุณแม่ได้”

“เธอจะเลี้ยงดูเราอย่างนี้ตลอดไปหรือ?”

“ตลอดไป คุณแม่ การได้อยู่ใกล้ชิดคุณแม่เป็นความสุข
อย่างยิ่งของกระผม ถ้าคุณแม่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปสักร้อยปี กระผม
ปฏิบัติคุณแม่อย่างนี้ถึงร้อยปี กระผมก็จะไม่เบื่อหน่ายเลย”

หญิงชราเข้าใจว่า มานพหนุ่มมีจิตปฏิพัทธ์ในตน ให้รู้สึก กระสั่นยิ่งนัก จึงกล่าวว่า “ก็จะเป็นไรไปเจ้าหนุ่ม เมื่อเธอ ปรารถนาอย่างนั้นก็คงจะเป็นได้ เมื่อเธอต้องการจะร่วมอภิรมย์ กับเรา เราก็ยินดี”

“จะทำได้อย่างไรคุณแม่ คุณแม่เป็นแม่ของอาจารย์ กระผม ต้องเคารพยำเกรงคุณแม่ยิ่งกว่าอาจารย์เสียอีก ตราบใดที่ท่าน อาจารย์ยังมีชีวิตอยู่ กระผมจะทำอย่างนั้นไม่ได้เลย” ว่าแล้ว มานพหนุ่มก็แก้งเคล้าเคลียและเอาใจหญิงชรายิ่งขึ้น

๘/๒๓

“พ่อหนุ่ม” หญิงชราพูดด้วยเสียงสั่นเครือ “เธอจะ ปฏิบัติเรา ไม่ทอดทิ้งเราจริง ๆ หรือ?”

“ข้อนี้กระผมรับรองได้ คุณแม่” มานพตอบ

“ถ้าอย่างนั้น จะขัดข้องอะไรกับเรื่องชีวิตของลูกชาย เธอฆ่าเขาเสียก็หมดเรื่อง”

“กระผมจะฆ่าเขาได้อย่างไรครับคุณแม่ ท่านเป็นอาจารย์ ที่สอนศิลปศาสตร์ให้กระผม และดีต่อกระผมเหลือเกิน กระผม ฆ่าท่านไม่ได้ดอก” มานพยืนยัน

“เธอรับรองแน่ว่าเธอจะไม่ทอดทิ้งฉัน” หญิงชราพูด

“ข้อนี้กระผมรับรองครับ คุณแม่” ชายหนุ่มตอบ

“ถ้าอย่างนั้น เมื่อเธอฆ่าไม่ได้ฉันจะฆ่าเขาเอง” หญิง
ชราพูดอย่างมั่นคง

“เอาไว้ออกคิดการดี ๆ ให้รอบคอบก่อนเกิดครับ คุณแม่”
พูดแล้วชายหนุ่มก็ออกจากห้องของหญิงชราไปหาอาจารย์ เล่า
เรื่องทั้งหมดให้อาจารย์ทราบความจริง เขาเล่าเรื่องต่าง ๆ ตั้ง
แต่ต้นมาให้อาจารย์ทราบโดยตลอด เพราะถือว่าเป็นการเรียน
และเรื่องทั้งหมดเป็นแผนการของอาจารย์ที่จะสอนศิษย์เรื่อง
อสาตมนต์ ชายหนุ่มพูดอย่างไร หญิงชราแสดงอาการอย่างไร
และได้ตอบอย่างไร อาจารย์ได้รับทราบจากชายหนุ่มเป็นระยะ ๆ
ตลอดมา

เมื่ออาจารย์ได้ทราบจากชายหนุ่มว่ามารดาของตนคิดจะ
ฆ่าตนที่แรกรู้สึกสลดใจเล็กน้อย แต่เนื่องจากอาจารย์เป็นผู้รู้
เรื่องอย่างนี้ดีอยู่แล้ว จึงวางเฉยได้ในไม่ช้า และตรวจดูอายุขัย
แห่งมารดาตน ทราบว่าถึงอย่างไร ๆ มารดาก็หมดอายุในวัน
พรุ่งนี้แล้ว ถึงเหตุการณ์ปกติไม่มีอะไรเกิดขึ้น มารดาก็ต้องตาย
ในวันพรุ่งนี้อยู่แล้ว จึงต้องการจะสอนศิษย์ให้รู้แน่วในวิชาอสาตมนต์
จึงบอกชายหนุ่มให้ไปตัดไม้ต้นหนึ่งทำให้มีลักษณะคล้ายรูปคน
แล้วนำมาวางไว้บนเตียงนอนของอาจารย์เอาผ้าคลุมไว้ แล้วเอา
เชือกขึงจากห้องของมารดาทำเป็นราวมาสู่ห้องของตน

ทุกอย่างเรียบร้อย ชายหนุ่มเข้าไปสู่ห้องของมารดา อาจารย์นัดพบปฏิบัติอย่างที่เคย กล่าวชมเชยความงามของหญิงชราด้วยประการต่าง ๆ

“ว่าอย่างไร พ่อหนุ่ม” หญิงชราพูดขึ้น “เมื่อเธอไม่ฆ่า เรา จะฆ่าเอง”

๙๔ “คุณแม่จะฆ่าจริง ๆ หรือ?” ชายหนุ่มถามแล้วแสร้าง คลอเคลียแสดงความรักในหญิงชราให้มากขึ้น ด้วยความเคลิบเคลิ้มและหลงใหลหญิงชรายินยอมอย่างแข็งขันว่าจะฆ่า ชายหนุ่มจึงกล่าวว่าเขาได้เตรียมแผนการให้พร้อมแล้ว “นี่ขวาน” เขากล่าว “คุณแม่เดินไปตามเส้นเชือกที่ขึงไว้นี้ ปลายเชือกไปสุดลงที่ใด ที่นั่นเป็นเตียงนอนของอาจารย์เวลานี้อาจารย์นอนหลับแล้ว พอสุดปลายเชือกเอี้ยวตัวทางขวานิดหนึ่ง จะตรงคออาจารย์พอดี คุณแม่พันทีเดียวให้คอขาด แล้วเราจะอยู่ด้วยกันอย่างผาสุกต่อไป”

หญิงชรานัยน์ตาฝ้าฟาง มองอะไรไม่ค่อยจะเห็นแล้ว เดินไม่ค่อยถนัดเพราะความแก่เฒ่า รับขวานจากชายหนุ่มแล้ว งกเงินเดินคลำเส้นเชือกไป ใจของเธอเวลานี้ถูกห่อหุ้มด้วยโมหะ ถูกความเสนาหาเร่งเร้า ปลงใจฆ่าแม้แต่ลูกของตนเองซึ่งมีความดีงามพร้อมทุกประการ

เมื่อเดินคลำเส้นเชือกมาถึงปลายสุด หญิงชราก็เอี้ยวตัว มาคลำดูบนเตียง มองเห็นร่าง ๆ เหมือนภาพคนนอนคลุมผ้าอยู่ นางแน่ใจว่าเป็นลูกชายของตนจึงจ้วงคมขวานลงสุดแรง คมขวาน กระทบไม้ดังโฝะ นางรู้ตัวว่าถูกหลอกเสียแล้ว ตกใจอย่างยิ่ง ประจวบกับชรามากถึงแล้วซึ่งอายุขัย นางจึงสิ้นใจตายอยู่ ณ ที่นั่นเอง

อาจารย์และศิษย์หนุ่มเฝ้าสังเกตการณ์อยู่โดยตลอด สังเวช สลดใจเป็นที่ยิ่ง ทั้งสองยืนเศร้าซึมอยู่ใกล้ ๆ ร่างของหญิงชรา อยู่เป็นเวลานาน ในที่สุดอาจารย์ก็กล่าวขึ้นว่า

๙๕

“มานพ เธอได้เรียนอสาตมนต์จบเรียบร้อยแล้ว” ชายหนุ่ม ทრุดตัวลงกราบอาจารย์ และกอดเท้าทั้งสองไว้ พร่ำรำพันถึง เมตตากรุณาของอาจารย์ที่มีต่อตน น้ำตาของเขาหยดลงสู่หลัง เท้าของอาจารย์ ในขณะนั้น ความรู้สึกของเขาสับสนวุ่นวายจน ไม่อาจพรรณนาได้ว่าเป็นฉันใด

นี่เอง อสาตมนต์ที่มารดาของเขาเร่งเร้าให้มาเรียน ช่างเป็นวิชาที่แปลกและมีคุณค่าแก่ชีวิตอย่างเหลือล้น

พระผู้มีพระภาค ตรัสเล่าเรื่องอสาตมนต์จบแล้วทรงเพิ่มเติมว่า

“ดูก่อนอุปกะ ความทุกข์ทั้งมวลมีมูลรากมาจากตัณหา อุปาทานความทะยานอยากดิ้นรน และความยึดมั่นถือมั่นว่า เป็นเราเป็นของเรา รวมถึงความเพลินใจในอารมณ์ต่าง ๆ สิ่ง ที่เข้าไปเกาะเกี่ยวยึดถือไว้โดยความเป็นตนเป็นของตนที่จะไม่ ก่อทุกข์ก่อโทษให้นั้นเป็นไม่มี หาไม่ได้ในโลกนี้ เมื่อใดบุคคล มาเห็นสักแต่ว่าได้เห็น ฟังสักแต่ว่าได้ฟัง รู้สักสักแต่ว่าได้รู้สัก เข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เพียงสักแต่ว่า ไม่หลงใหล พัวพัน มัวเมา เมื่อนั้นจิตก็จะว่างจากความยึดถือต่าง ๆ ปลอดโปร่ง แจ่มใสเบิกบานอยู่ ดูก่อนอุปกะ เธอจงมองดูโลกนี้ โดย ความเป็นของว่างเปล่า มีสติอยู่ทุกเมื่อ ถอนอัตตานุทิฏฐิคือ ความยึดมั่น ถือมั่นเรื่องตัวตนเสีย ด้วยประการฉะนั้น เธอ จะเบาสบายคลายทุกข์คลายกังวลไม่มีความสุขใดยิ่งไปกว่าการ ปล่อยวาง และการสำรวมตนอยู่ในธรรม”

อุปกะส่งกระแสจิตไปตามพระธรรมเทศนาของพระ ตถาคตเจ้า คลายสังโยชน์คือกิเลสที่ร้อยรัดใจออกเป็นเปลาะ ๆ ได้บรรลุนาคามิผลเป็นพระอริยบุคคลชั้นที่สามด้วยประการฉะนี้

เมื่อ สลวโนทยานขาวด้วยมหาวิโยค

๔๗

ขอนำท่านมาสู่บริเวณสลวโนทยาน กรุงกุสินาราอีกครั้งหนึ่ง

ภายใต้แสงจันทร์สีนวลของโยนั้น พระผู้มีพระภาค
บรรทมเหยียดพระกายในท่าสีหไสยา แวดล้อมด้วยพุทธบริษัท
มากหลายแผ่เป็นปริมณฑลกว้างออกไป ๆ ประดุจดวงจันทร์ที่
ถูกแฉาดวงด้วยกลุ่มเมฆก็ปานกัน

พระพุทธองค์ตรัสกับพระอานนท์ว่า “อานนท์ เมื่อเรา
ล่วงลับไปแล้ว เธอทั้งหลายอาจจะคิดว่า บัดนี้ พวกเธอไม่มี
ศาสดาแล้วจะพึงว่าเหตุไรที่พึง อานนท์เอ๋ย พึงประกาศให้ทราบ
ทั่วกันว่า ธรรมวินัยอันใดที่เราได้แสดงแล้วบัญญัติแล้ว ขอให้

ธรรมวินัยอันนั้นจึงเป็นศาสดาของพวกเธอแทนเราต่อไป เธอทั้งหลายจงมีธรรมวินัยเป็นที่พึ่ง อย่าได้มีอย่างอื่นเป็นที่พึ่งเลย

“อานนท์ อีกเรื่องหนึ่งที่เราจะสั่งเธอไว้ คือ บัดนี้ภิกษุทั้งหลายเรียกกันว่า ‘อาวุโส ๆ’ ทั้งผู้แก่และผู้อ่อน ต่อไปนี้ขอให้ภิกษุผู้แก่พรรษากว่า เรียกผู้อ่อนพรรษากว่า ‘อาวุโส’ (คุณ) ส่วนภิกษุผู้อ่อนพรรษากว่า พึงเรียกผู้แก่กว่าว่า ‘ภันเต’ หรือ ‘อาัยสมา’ (ท่าน) ผ่อนผันตามควรแก่คารวโหวาร

๙๘ “อานนท์ อีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องฉันนะ เธอเป็นพระที่ดีอดิ๋ง มีทิฐฐิมานะมาก ไม่ยอมเชื่อฟังใคร ไม่ยอมอ่อนน้อมต่อใคร เพราะถือดีว่าเคยเป็นข้าเก่าของเรา เคยใกล้ชิดเรามาก่อนใคร ๆ หมด เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว ขอให้สงฆ์ลงพรหมทัณฑ์แก่พระฉันนะ คือเธอปรารถนาจะทำ จะพูดสิ่งใด หรือประสงค์จะอยู่อย่างไร ก็ให้เธอทำพูดและอยู่ตามอัธยาศัย สงฆ์ไม่พึงว่ากล่าวตักเตือนอะไรเธอ นี่เป็นวิธีลงพรหมทัณฑ์ คือการลงทัณฑ์ที่หนักที่สุดแบบอริยะ

“อานนท์ อีกเรื่องหนึ่งคือ สิกขาบทบัญญัติที่เราได้บัญญัติไว้เพื่อภิกษุทั้งหลายจะได้อยู่ด้วยกันอย่างผาสุก ไม่กินแหนงแคลงใจกันมีธรรมเป็นเครื่องอยู่เสมอกัน สิกขาบทบัญญัติเหล่านั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว สงฆ์พร้อมใจกันจะถอนสิกขาบทเล็กน้อย ซึ่งขัดกับกาลกับสมัยเสียบ้างก็ได้ กาลเวลาล่วงไปสมัยเปลี่ยนไปจะเป็นความลำบากในการ

ปฏิบัติสิกขาบทที่ไม่เหมาะสมสมัยเช่นนั้น เราอนุญาตให้ถอนสิกขาบทเล็กน้อยได้”

เมื่อพระอานนทมิได้ทูลถามอะไร พระธรรมราชาจึงตรัสต่อไปว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผู้มาประชุมกันอยู่ ณ ที่นี้ ผู้ใดมีความสงสัยเรื่องพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ในมรรคหรือปฏิบัติใดๆ ก็จงถามเสีย บัดนี้ เธอทั้งหลายจะได้ไม่เสียใจภายหลังว่า มาอยู่เฉพาะพระพักตร์พระศาสดาแล้วมิได้ถามข้อสงสัยแห่งตน”

ภิกษุทุกรูปเยียบกริบ บริเวณปริณิพพานมณฑลสงบเยียบ ไม่มีเสียงใด ๆ เลย แม้จะมีพุทธบริษัทประชุมกันอยู่เป็นจำนวนมากก็ตามทุกคนปรารถนาจะฟังแต่พระพุทธรูปดำรัสเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจเป็นครั้งสุดท้าย

บัดนี้ พละกำลังของพระผู้มีพระภาคเจ้าเหลืออยู่น้อยเต็มทีแล้ว ประดุจน้ำที่เทราดลงไปบนดินที่แตกกระแหงย่อมพลันเหือดแห้งหายไปได้ปรากฏแก่สายตา ถึงกระนั้นพระบรมโลกนาถก็ยังประทานปัจฉิมโอวาทเป็นพระพุทธรูปดำรัสสุดท้ายว่า

“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เป็นวาระสุดท้ายแห่งเราแล้ว เราขอเตือนเธอทั้งหลายให้จำมั่นไว้ว่า สิ่งทั้งปวงมีความเสื่อมและความสิ้นไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงอยู่ด้วยความไม่ประมาทเถิด”

ย่างเข้าสู่ปัจฉิมยาม พระจันทร์โคจรไปทางขอบฟ้าทิศตะวันตกแล้ว แสงโสมสาดส่องผ่านทิวไม้ลงมา ท้องฟ้าเกลี้ยงเกลปราศจากเมฆหมอก รัศมีแจ่มจรัสดูเหมือนจะจจใจส่องแสงเปล่งปลั่งเป็นพิเศษครั้งสุดท้าย แล้วสลับลงเล็กน้อยเหมือนจจใจอาลัยในพระศาสดาผู้เป็นครูของเทวดาและมนุษย์

พระผู้มีพระภาคมีพระกายสงบ หลับพระเนตรสนิท พระอนุรุธเถระซึ่งเป็นพระเถระผู้ใหญ่อยู่ในเวลานั้น และได้รับการยกย่องจากพระผู้มีพระภาคว่าเป็นเลิศทางทิพยจักขุได้เข้ามานตามทราบว่า พระพุทธองค์เข้าสู่ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน และจตุตถฌาน ออกจากจตุตถฌานแล้วเข้าสู่รูปสมาบัติ คือ อากาśานัญญาตนะ วิญญาณัญญาตนะ อากิณฺญัญญาตนะ เนวสัณฺญานาสัณฺญาตนะ และสัณฺญาเวทยิตนิโรธ ตามลำดับ แล้วถอยกลับมาจากสัณฺญาเวทยิตนิโรธจนถึงปฐมฌาน และเข้าปฐมฌานไปจนถึงจตุตถฌานอีก เมื่อออกจากจตุตถฌาน ยังมีทันเข้าสู่อากาśานัญญาตนะ พระองค์ก็ปรินิพพานในระหว่างนั้น

ในที่สุดแม้พระพุทธองค์เองก็ต้องประสบอวสานเหมือนคนทั้งหลาย พระธรรมที่พระองค์เคยพร่ำสอนมาตลอดพระชนมชีพว่า สัตว์ทั้งหลายมีความตายเป็นที่สุุดนั้น เป็นสังจธรรมที่ไม่ยกเว้นแม้แต่พระองค์เอง

ตลอดเวลา ๔๕ พรรษา ที่ทรงบำเพ็ญพุทธกิจนั้น ทรงลำบากตรากตรำอย่างยิ่งยวด ทรงเสวยเพียงวันละม้อ เพียง

เพื่อให้มีพระชนม์อยู่เพื่อประโยชน์แก่โลก พระอัครสาวกทั้งสองได้ปรินิพพานไปก่อนแล้ว นิครนถ์ นาฏบุตร หรือศาสดามหาวิระ คู่แข่งผู้ยิ่งใหญ่ในการประกาศศาสนาก็ได้สิ้นชีพไปแล้ว อุบาสกผู้เสียสละอย่างยิ่ง เช่น อนาถปิณฑิกคฤหบดีก็ละทิ้งสังขารของตนจากไปก่อนแล้ว ทั้งผู้เป็นมิตรและตั้งตนเป็นศัตรูกับพระพุทธองค์ ต่างก็ทะยอยกันเข้าไปสู่ปากแห่งมรณะกันตามลำดับ ๆ แม้พระองค์จะต้องนิพพานไป แต่ศาสนายังอยู่ พระธรรมคำสอนของพระองค์ยังคงอยู่เป็นประทีปส่องโลกต่อไป จำนวนผู้เคารพเลื่อมใสในศาสนธรรมของพระองค์ ได้เพิ่มพูนเอ่อสูงเหมือนน้ำที่ป่าสูงขึ้นโดยไม่มีเวลาลด รากแก้วแห่งพระพุทธศาสนาได้หยั่งลงแล้วอย่างแท้จริงในจิตใจของมนุษยชาติ

นิกย้อนหลังไปเมื่อ ๔๕ ปีก่อนปรินิพพาน พระองค์เป็นผู้โดดเดี่ยวเมื่อปัญจวัคคีย์ทอดทิ้งไปแล้ว พระองค์ก็ไม่มีใครอีกเลย ภายใต้โพธิบัลลังก์ครั้งกระนั้น แสงสว่างแห่งการตรัสรู้ได้โชติช่วงขึ้น พร้อมด้วยแสงสว่างแห่งรุ่งอรุณ พระองค์มีเพียงหยาดน้ำค้างบนใบโพธิพฤกษ์เป็นเพื่อน ต้องเสด็จจากโพธิมณฑลไปพาราณสีด้วยพระบาทเปล่าถึง ๑๐ วัน เพียงเพื่อหาเพื่อนผู้จะรับคำแนะนำของพระองค์สัก ๕ คน แต่มาบัดนี้ พระองค์มีภิกษุสงฆ์สาวกเป็นจำนวนแสนจำนวนล้าน มีหมู่ชนเป็นจำนวนมากเดินทางมาจากทิศานุทิศเพียงเพื่อได้เข้าเฝ้าพระองค์ เพราะคนทั้งหลายรู้สึกว่าการได้เห็นพระพุทธเจ้านั้นเป็นความสุขอย่างยิ่งของเขา

เมื่อ ๔๕ ปีมาแล้ว ทรงมีเพียงหญ้าคามัดหนึ่งทีนาย
โสติยะนำมาถวาย และทรงทำเป็นที่รองประทับ มาบัดนี้
มีเสนาสนะมากหลายที่สวยงาม ซึ่งมีผู้ศรัทธาสรางอุทิศถวาย
พระองค์ เช่น เขตวัน เวหุวัน ชิวกัมพวัน มหาวัน ปุพพาราม
นิโครธาราม ไชสิตาราม ฯลฯ เศรษฐีคหบดี ต่างแย่งชิงกัน
จองเพื่อให้พระองค์รับภัตตาหารของเขา แน่อนทีเดียว หาก
พระองค์เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ คงจะไม่ได้รับความนิยมนิยมใส
ถึงขนาดนี้ และไม่ยืนนานถึงปานนี้

๑๐๒

เมื่อ ๔๕ ปีมาแล้ว ภายใต้โพธิพฤกษ์อันร่มเย็นริมฝั่ง
แม่น้ำเนรัญชรา พระองค์ได้บรรลุแล้วซึ่งกิเลสนิพพาน กำจัด
กิเลสและความมืดให้หมดไป และบัดนี้ ภายใต้น้สาละทั้งคู่ และ
ความเยือกเย็นแห่งปัจฉิมยาม พระองค์ก็ดับแล้วด้วยขันธนิพพาน

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้มีพระรูปอันวิจิตรด้วยมหา-
ปรีสลักษณะ ๓๒ ประการ ประดับด้วยอนุพยัญชนะ ๘๐ มี
พระธรรมกายอันสำเร็จแล้วด้วยนานาคุณรัตน์ มีศีลขันธอัน
บริสุทธิด้วยอาการทั้งปวงเป็นต้น ถึงฝั่งแห่งความเป็นผู้ยิ่งใหญ่
ด้วยยศ ด้วยบุญ ด้วยฤทธิ์ ด้วยกำลัง และด้วยปัญญา
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นยังต้องดับแล้วด้วยการตกลง
แห่งฝน คือมรณะ เหมือนกองอักคิใหญ่ต้องดับมอดลง เพราะ
ฝนทำให้ยุบตกลงมาฉะนั้น

พระองค์เคยตรัสไว้ว่า “ไม่ว่าพาลหรือบัณฑิต ไม่ว่ากษัตริย์ พราหมณ์ ไวทยะ ศูทรหรือจัณฑาล ในที่สุดก็ต้องบ่าวนำไปสู่ความตาย เหมือนภาชนะไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ ในที่สุดก็ต้องแตกสลายเหมือนกันหมด” นั้นช่างเป็นความจริงเสียนี้กระไร!

อันว่าความตายนี้มีอิทธิพลยิ่งใหญ่นัก ไม่มีใครสามารถต้านทานต่อสู้อย่างไรได้เลย ก้าวเข้าไปสู่ปราสาทแห่งกษัตริยาธิราช และแม้ในวงชีวิตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างสง่าผ่าเผย ปราศจากความสะทกสะท้านใด ๆ เช่นเดียวกับก้าวเข้าไปสู่กระท่อมน้อยของขอทาน พญามัจจุราชนี้เป็นตุลาการที่เที่ยงธรรมยิ่งนัก ไม่เคยลำเอียงหรือกินสินบนของใครเลย ย่อมพิจารณาคดีตามบทพระอัยการ และอ่านคำพิพากษาด้วยถ้อยคำอันหนักแน่นเด็ดเดี่ยว ไม่ฟังเสียงคัดค้านและขอร้องของใคร ท่ามกลางเสียงคร่ำครวญอันระคนด้วยกลืนอุปควันเทียนนั้น ท่านได้ยื่นพระหัตถ์ออกกระซกให้ความหวังของทุกคนหลุดลอย และแล้วทุกอย่างก็เป็นไปตามพระบัญชาของพระองค์ เมื่อมาถึงจุดนี้ ความยิ่งใหญ่ของผู้ยิ่งใหญ่ทั้งหลาย ก็จะกลายเป็นเพียงนิยายที่ไว้เล่าสู่กันฟังเท่านั้น

มงกุฎประดับเพชรก็มีค่าเท่ากับหมวกฟาง พระศาอันมีลวดลายวิจิตรก็มีเหมือนท่อนไม้ที่ไร้ค่า เมื่อความตายมาถึงเข้า พระราชาก็ต้องถอดมงกุฎเพชรลง วางทิ้งพระศาไว้แล้วเดิน

เคียงคู่ไปกับขานาหรือขอทานผู้ซึ่งได้ทิ้งจอบ เสียม หมวกฟาง และคันไถ หรือภาชนะขอทานไว้ให้ทายาทของตน

ใครเล่าจะต่อกรกับพระยามัจจุราชผู้เป็นใหญ่ในสิ่งที่ต้องตายแต่ถ้าไม่มีความตายแล้ว มนุษย์ทั้งหลายก็จะมัวเมาประมาท และมีชีวิตอยู่อย่างทุกข์ทรมานมากกว่านี้ พระยามัจจุราชก็มีบุญคุณกับมนุษย์มากอยู่ เพราะเพียงแต่นึกถึงท่านบ่อย ๆ เท่านั้น ก็ทำให้ความโลภ โกรธ และหลง สงบลง และเพียงแต่เอาชื่อของท่านไปอยู่เท่านั้น ก็ทำให้บุคคลบางคนวางมือจากความชั่วทุจริตที่เคยทำมา แต่ก็พระยามัจจุราชนี่เองที่กระชากเอาชีวิตของคนดีมีประโยชน์บางคนไปอย่างหน้าตาเฉย แม้ในโอกาสอันยังไม่ควร

แม้ความงามอันเจิดฉายของหญิงงามสะคราญตา ร่าเริง อันถูกยกย่องแล้วว่าเป็นหนึ่งในจักรวาล เป็นที่ต้องการปรารถนายิ่งนักของบุรุษทุกวัยในพื้นพิภพ เธอผู้งามพร้อมเช่นนี้ ในที่สุดก็ต้องเป็นเหยื่อของความตาย ผู้ไม่เคยยกเว้นและปราณีใครเลย เมื่อดาบแห่งมัจจุราชฟาดฟันลง ใช้บ่วงอันมีมหิทธานุภาพ ยิ่งนักคล้องเอาดวงวิญญาณไปแล้ว ร่างอันงดงามเร้ากามคุณ ให้กำเริบนั้นก็พลันนอนนิ่งเหมือนท่อนไม้ มันไร้ค่ายิ่งกว่าท่อนไม้เสียอีก เพราะไม่อาจนำไปทำประโยชน์ใด ๆ ได้เลย จะทำสัมภาระหรือเป็นเครื่องมือหุงข้าวต้มแกงก็มิได้ มีแต่เป็นเหยื่อ

ของหมู่หนอนเข้าซ่อนไซ ให้ปรุพรุนเนาเหม็นเป็นที่สอิดสะเอียน
แม้แก่บุคคลที่เคยรักเหมือนจะขาดใจ อะไรเล่าจะเป็นสาระใน
ชีวิตมนุษย์นี้ นอกเสียจากความดีที่เคยบำเพ็ญและทิ้งไว้ให้โลก
ระลึกถึงและยกย่องบูชา

ด้วยประการฉะนี้ เจ้าของแห่งเรือนร่างทิ้งดงามพริ้งเพรา
ถ้ามีมาแต่ในร่างอันไร้สาระของตน มิได้ชวนขายบำเพ็ญ
ประโยชน์ให้สมกับที่เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว คุณค่าของเขาจะสู้
ก่อนอิฐปูนนได้อย่างไร

พระผู้มีพระภาคเจ้าปรีณิพพานไปแล้ว พระกายของ
พระองค์เหมือนของคนทั้งหลาย ซึ่งจะต้องแตกสลายไปในที่สุด
แต่ความดีและเกียรติคุณของพระองค์ยังคงดำรงอยู่ในโลกต่อไป
อีกนานเท่าใดไม่อาจจะกำหนดได้ ความดีนี้เองที่เป็นสาระอัน
แท้จริงของชีวิต

ขณะเดียวกับที่พระผู้มีพระภาคผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ
ละทิ้งวิบากขันธอันทรมาณเข้าสู่คิวิโมกข์ มหาปรีณิพพานนั้น เหตุ
อัศจรรย์ก็บันดาลให้เป็นไปทั่วท้องธรณีและสากลจักรวาลโลกธาตุ
มหาปฐพีดลซึ่งสามารถรองรับนานาสังขารลักษณะเช่นภูเขา
สินธุราชเป็นต้น ก็ไม่อาจทนอยู่ได้ แสดงกัมปนาทการหวั่นไหว
อีกทั้งห้วงมหรรณพก็กำเริบตีฟองคะนองครึ้นครั่นนฤนาทสนั่นทั่ว
ทั้งสาคร หมู่ปัจฉาปาณกชาติมังกรผุดดำ กระทำศัพท์ให้นฤโฆษ

ประดุจเสียงปริทวนการแซ่ซ้องโศกาตูลรกำสรด ท้องฟ้า
นภาอากาศก็มืดมัวสลัวลง พร้อมทั้งมีเสียงครืนครื้นสนั่นทั่วเวหา
เหมือนแสดงอาการคร่ำครวญถึงองค์พระโลกนาถผู้จากไป

มองลงมายังพื้นปฐพี สาลวโนทยานมณฑลซึ่งคลาคล่ำ
ไปด้วยศาสนิกชนพุทธบริษัท อร่ามไปด้วยกาสาวพัสดร์อำไพ
พรรณและทวยนาครผู้มีความอาลัยในพระศาสดา พอเสียงก้อง
กังวานระคนเศร้าของพระอาณนทัพุทธอนุชาประกาศออกมาว่า
บัดนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแล้วเท่านั้น เสียงร่ำไห้ก็
ระงมขึ้นพร้อมกันประดุจเสียงจกจั่นและเรไรกริดร็องยามย่ำสนธยา
ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตที่ยังเป็นปุถุชนไม่อาจจะอดกลั้นฮัสสุชล
ธาราไว้ได้ ร่ำร้องโหยไห้ประดุจบิดาแห่งตนสิ้นชีพลงพร้อม ๆ กัน
ณ บริเวณสาลวันเปือกขุมไปด้วยน้ำตา เหมือนพระพิรุณโปรย
ลงมาเป็นครั้งคราว เสียงร่ำไห้ติดต่อกันเป็นเสียงเดียวกันทั่ว
กุสินารานคร

ฝ่ายภิกษุผู้เป็นชีนาสพ สิ้นอาสวะแล้วก็ปลงธรรมสังเวช
พร้อมด้วยพลอบผู้ที่กำลังร้องไห้คร่ำครวญด้วยธรรมกถา ให้เห็น
ความเป็นไปตามธรรมดาแห่งสิ่งทั้งปวง คือความไม่เที่ยง เป็นทุกข์
และมีใจตัวตน หนไม่ได้ต้องแตกไป ดับไป สลายไป

พระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแล้วแต่ต้นปัจฉิมยาม

แห่งราตรี เรายังเหลืออยู่อีกนาน กว่าจจะรุ่งอรุณ พระอนุรุทธ์ และพระอาณนทได้สลับเปลี่ยนกันแสดงธรรมปlobพุทธบริษัทให้ คลายโศก ด้วยธรรมเทศนาอันปฏิสังยุตด้วยไตรลักษณาการ คือ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนันตตา

ข่าวการดับขันธปรินิพพานของพระผู้มีพระภาคเจ้าแพร่ สะพัดไปอย่างรวดเร็ว จากแคว้นสู่แคว้น จากราชธานีสู่ราชธานี จากนิคมสู่นิคม และจากชนบทสู่ชนบท ตลอดทั่วชมพูทวีป ภารต วรราชทั้งหมดสั่นสะเทือนวิปโยค ประดุจบุรุษผู้มีกำลังดิ่งย่น เถววัลย์อันเกี่ยวพันรุกขสาขา ยังความสั่นสะเทือนให้เกิดขึ้นทั่ว มณฑลแห่งรุกขชาติก็ปานกัน โอแห่งความเศร้าสลดแผ่กระเซ็น สาดกระจายไปทั่วชั้นทสึมาอาณาเขต ประหนึ่งละอองฝน กระจายไปทั่วพื้นเมฆนิชมชมพูทวีปทั้งหมดครึ้มไปด้วยเมฆคือความโศก และชุ่มโชกด้วยละอองฝน คือปริเทวนาการ ต่อเนื่องเป็นอัน หนึ่งอันเดียวกันด้วยประการฉะนี้

๑๐๗

กำหนดเก็บพระพุทธรูปไว้เป็นเวลา ๖ ราตรี ในวันที่ ๗ ก็จะทำพิธีถวายพระเพลิง ณ มกุฏพันธเจดีย์ ในระหว่าง ๖ ทิวราตรีนั้นมหาชนจากทิศานุทิศเดินทางมาเพื่อบูชาพระพุทธรูป สรีระ บริเวณอุทยานสลวันปานประหนึ่งคลุมด้วยผ้าขาว ทั้งนี้ เพราะชาวชมพูทวีปไว้ทุกข์ด้วยชุดขาวล้วน พระพุทธรูปอาณนทที่ต้องรับภาระหนักเป็นพิเศษแม้จะพยายามหักห้ามใจสักปานใด แต่

ก็มีบางครั้งเมื่อท่านเห็นคนทั้งหลายเสรำโศก ก้อนดีที่จะกำสรดตามมิได้ เพราะความอาลัยในพระศาสดามีอยู่ในจิตใจของท่านสุดประมาณ

เมื่อถึงวันที่ ๗ พระพุทธสรีระก็ถูกนำไปสู่มกุฏพันธเจดีย์ด้านบูรพาภูกสินารามนคร เตรียมถวายพระเพลิง พอตีมีฆาว่า พระมหากัสสป ซึ่งเป็นเถระผู้ใหญ่ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงยกย่องมากกำลังเดินทางมาจากเมืองปาวาจนจะถึงอยู่แล้ว คณะภิกษุสงฆ์และพระอานนท์จึงให้หยุดการถวายพระเพลิงไว้ก่อน รอจนกระทั่งพระมหากัสสปมาถึง พิธีจึงได้เริ่มขึ้น โดยมีพระมหากัสสปเป็นประธาน

๑๐๘

ผ้า ๔๔๘ ชั้นที่ห่อพระพุทธสรีระนั้นถูกไฟไหม้หมดเหลืออยู่เพียง ๒ ชั้นไฟไหม้เก็บรักษาพระบรมสารีริกธาตุได้อย่างสมบูรณ์ มิให้กระจัดกระจาย ผ้าสองชั้นในที่สุดใช้ห่อพระพุทธสรีระนั้น เป็นผ้าพิเศษ เรียกว่า “อัคคิโฆทานุสสะ” ตามตัวอักษรแปลว่า ชักด้วยไฟ ผ้าชนิดนี้ทำด้วยใยหิน ไฟไหม้เมื่อใช้ไปนาน ๆ ต้องการจะชัก ต้องโยนเข้ากองไฟ ผ้าจะสะอาดดังเดิม

อีกครั้งหนึ่งที่เสี่ยงปริเทวนาการตั้งระงมไปทั่วปริมณฑลแห่งมกุฏพันธเจดีย์ อันเป็นที่ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ อัสนุชล

ธาราหลังไหลชุ่มโชกทุกใบหน้า เขาเหล่านั้นเป็นประดุกฝูงวิหค
นกกาที่เคยจับโพธิ์พฤษ์หรือมหานิโครธ อันสมบุรณ์ด้วยลำต้น
และกิ่งก้านสาขามีเงาครี้ม สะพรั่งด้วยผลาผลอันเอมโอช เมื่อ
โพธิ์หรือไทรนั้นล้มลง ยังความเศร้าสลดแก่ฝูงวิหคสุดประมาณ
ครั้งหนึ่งแล้ว เมื่อต้นไม้นั้นถูกเผาไหม้หมด ไม่อาจมองเห็นได้
อีกต่อไป นกเหล่านั้นจะเศร้าโศกสีกปานใดใครเล่าจะรู้ซึ่งไปกว่า
ผู้ประสบเอง

“โอ พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ประเสริฐ” นี่คือเสียงคร่ำครวญ
“พระองค์ผู้ทรงพระมหากรุณากว้างใหญ่ดุจดั่งห้วงมหรณพ มีน้ำ
พระทัยใสบริสุทธิ์ดุจน้ำค้างเมื่อรุ่งอรุณ ทรงมีพระทัยหนักแน่น
ดุจดั่งหินดล รับผิดชอบต่อทั้งเรื่องดีและเรื่องร้าย ทรงสละความสุขส่วน
พระองค์ขวนขวายเพื่อความสงบร่มเย็นของปวงชน พระองค์
เป็นผู้ประทานแสงสว่างแก่โลกภายใน คือดวงจิต ประดุก
พระอาทิตย์ให้แสงสว่างแก่โลกภายนอกคือ ท้องฟ้า ปฐพี บัดนี้
พระองค์ปรินิพพานเสียแล้ว มองไม่เห็นแม้แต่เพียงพระสรีระ
ซึ่งเคยรับใช้พระองค์ไปรายปราชัยธรรมรัตน์ ประหนึ่งม้าแก้วแห่ง
พระเจ้าจักรพรรดิเป็นพาหนะนำเจ้าของตรวจความสงบสุขแห่ง
ประชากร

“โอ พระมหาราหมณี ผู้เป็นจอมชน บัดนี้ข้าพระองค์ทั้ง
หลายเป็นประดุกนกในเวหา ไร้โพธิ์หรือไทรที่จะจับเกาะ ประดุก

เด็กน้อยผู้ขาดมารดา เหมือนเรือที่ลอยคว้างอยู่ในมหาสมุทร อ้างว้างว่าเหวสุดประมาณ จะหาใครเล่าผู้เสมอเหมือนพระองค์”

แม้พระอานนท์พุทธอนุชาเอง ก็ไม่สามารถจะอดกลั้น น้ำตาไว้ได้ เป็นเวลา ๒๕ ปี จำเดิมแต่รับหน้าที่พุทธอุปฐากมา เคยรับใช้ใกล้ชิดพระพุทธรองค์เสมือนเงาตามองค์ บัดนี้พระพุทธรองค์เสด็จจากไปเสียแล้ว ท่านรู้สึกว้าเหวและเจ็บเหงาที่ไม่ได้เห็นพระองค์อีกต่อไป เวลา ๒๕ ปี นานพอที่จะก่อความรู้สึก สะเทือนใจอย่างรุนแรงเมื่อมีการพลัดพราก

๑๑๐

แต่แล้วเรื่องทั้งหลายก็มาจบลงด้วยสังขารที่พระองค์ ทรงพร่ำสอนอยู่เสมอว่า

- สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้น สิ่งนั้นย่อมมีการดับไป เป็นธรรมดา

- สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเกิดขึ้นเพราะมีเหตุ สิ่งนั้นย่อมดับไปเมื่อเหตุดับ

- สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นในเบื้องต้น ตั้งอยู่ในท่ามกลาง และดับไปในที่สุด

บัดนี้ พระพุทธรองค์ดับแล้ว-ดับอย่างหมดเชื้อ ทั้ง วิบากขันธ์และกิเลสานุสัยทั้งปวง ประดุจกองไฟดับลงแล้ว เพราะหมดเชื้อฉะนั้น ฯ

รายนามผู้ร่วมจัดพิมพ์ธรรมทาน
พระพุทธโฆสาวาทก่อนปรินิพพาน
 พิมพ์ครั้งที่๑ กันยายน ๒๕๔๘ จำนวน ๖,๐๐๐ เล่ม

ลำดับ	รายนาม	จำนวนเงิน (บาท)
1.	หลวงปู่จันทรา อนาคตโล จ.ปราจีนบุรี	(ประธาน)
2.	พระครูปกครองคุณ (หลวงพ่อดำ) จ.หนองบัวลำภู	(ประธาน)
3.	พระผู้ปราศจากทุกข์ จ.เพชรบูรณ์	(ประธาน)
4.	พระอิสสระ อิสสระ	2,000
5.	คุณธราพงศ์ ลิ้มสุทธิวันภูมิ และครอบครัว	12,500
6.	ดร.สนอง วรอุไร	5,000
7.	ทพญ.อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ	5,000
8.	ร้านกวงหยอง จ.อุดรธานี	5,000
9.	บริษัท สีแสงการโยธา (1979) จำกัด	
10.	คุณสิโรจน์ - คุณอมรรัตน์ วงศ์โรจน์กุล	5,000
11.	คุณมนตรี-คุณสุนิ-ด.ช.กัญติพล-ด.ช.กนกพนธ์ จันทรวงศ์พงศา	
12.	ร้านโคฮวดจัน อ.กุมภวาปี จ.อุดรธานี	4,000
13.	พ.อ.นายแพทย์จักรกฤษณ์-คุณเจนเนตร คุณกฤษณรัช นิติสิริ	3,000
14.	คุณบุญหล่ม แซ่อู่ และนางประยูร มูลละมัย	3,000
15.	ร้านธนพลเภสัช อ.กุมภวาปี จ.อุดรธานี	2,500
16.	คุณนฤมล - ดช.ธนบูรณ์ จิตรยังยืน	2,500
17.	คุณภาสน์ - คุณเพชรรัตน์ - คุณภาควุฒิ ศรีสวัสดิ์	2,500
18.	คุณภัทรนิษฐ์ ไรจนภูมิพงษ์ และครอบครัว	2,400
19.	กลุ่มตามรอยพระศาสดา	2,000
20.	ร้านธรรมมัทธน์ กรุงเทพฯ	2,000
21.	คุณยรรยงค์ ไตรรงค์จรัส และครอบครัว	2,000
22.	คุณเดชอำนวย วรณพัฒน์ และครอบครัว	2,000
23.	คุณนภาพร ต้นาสว่างกุล	1,000
24.	คุณนิรมล ต้นาสว่างกุล	1,000
25.	คุณยงค์กิตติ ต้นาสว่างกุล และครอบครัว	1,000
26.	ร้านคลังยาเภสัช ถ.จันทร์ กรุงเทพฯ	1,000
27.	คุณอรธรัตน์ - คุณอินทรา เล็กอุทัย	1,000
28.	คุณเกษม - คุณเลิศมณี หุ่นธานี	1,000
29.	คุณกิตติ อุทยานสุขสันต์	1,000

รายนามผู้ร่วมจัดพิมพ์ธรรมทาน

พระพุทธโฆษาทกก่อนปรีนิพพาน

พิมพ์ครั้งที่๑ กันยายน ๒๕๔๘ จำนวน ๖,๐๐๐ เล่ม

ลำดับ	รายนาม	จำนวนเงิน (บาท)
30.	น.พ.วิสุทธิ-คุณกมลทิพย์-ต.ญ.ณัชชา-ต.ช.ชวิน-ต.ช.ชวิต ตันรัตนวงศ์	1,000
31.	คุณสถาพงษ์ - คุณกฤษณี ชำนาญณรงค์ศักดิ์	1,000
32.	คุณกรรณิกา วัฒนบารมี	1,000
33.	คุณสุภัทร์ อักษรชัยพฤษชัย	1,000
34.	คุณเปี่ยมจิต นิยมศักดิ์	1,000
35.	คุณอุดม - คุณสุทิน ขงยุทธ	1,000
36.	คุณสุรินทร์ ปุราธนานนท์ และครอบครัว	1,000
37.	คุณแม่แจ่ม ศรีไสดาพล และบุตร	1,000
38.	คุณยายภู, คุณรสสุคนธ์ ธิตากุล	1,000
39.	ครอบครัวเจริญสวัสดิ์	1,000
40.	ร้านบุญดี จ.อุดรธานี	1,000
41.	น.พ.วิเชียร-คุณเพ็ญทิพย์ รุ่งอิทธิธรรม	1,000
	ต.ญ.ชนากานต์-ต.ญ.ธัญญา-ต.ญ.ณิชาภัทร รุ่งอิทธิธรรม	
42.	คุณพงษ์ศักดิ์ อุทยานสุขสันต์	1,000
43.	คุณสด - คุณเกษร - คุณแบก สิงห์ลี	500
44.	คุณสุรัตน์ - ศศธร - ต.ช.พิสิษฐ์ วงศ์ธีระขวลิศ	500
45.	อ.จินดา มาสมบูรณ์	500
46.	คุณวรรณ ลิ้มทองมาดี	500
47.	คุณจิตรภาณุ - คุณรพีพร ม่วงสุนทร	500
48.	คุณโสม - คุณจวน - คุณเกรียงไกร วงศ์สุวรรณ	300
49.	คุณณรินทร์(รักษุ์อุดร) - คุณธีรประภา เสวตประวิษฐกุล	32,000
50.	บ้านธรรมของพระพุทธะ	2,800
51.	คุณชวิน-คุณมะลิวันย์-ต.ช.สิริพงศ์-ต.ช.ชานน-ต.ญ.กิตติกา ขงยุทธ	30,000

พระพุทธโฆษา ก่อนปรินิพพาน

ใบไม้ในกำมือ

“อานนท์ ! เราเคย บอกเธอแล้วมิใช่หรือว่า
บุคคลย่อมต้องพลัดพราก
จากสิ่งที่รักที่พึงใจ เป็นธรรมดาหลีกเลี่ยงไม่ได้
อานนท์ ! ชีวิตนี้ มีความพลัดพรากเป็นที่สุด
สิ่งทั้งหลายมีความแตกไป
ดับไป สลายไป เป็นธรรมดา
จะปรารถนาให้เป็นอย่างที่มันควรจะเป็นนั้น
เป็นฐานะที่ไม่พึงหวังได้ ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไป
เคลื่อนไปสู่จุดสลายตัวอยู่ทุกขณะ”

ผู้พิมพ์

ก๊อบเมก แอนด์ กันย์ กรุ๊ป
KONMEK AND GUN GROUP

35/151 หมู่ที่ 1 ถ.พ่าน้ำ ต.บางศรีเมือง อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000

Tel. & Fax : 0-2446-3722, 0-9785-3650, 0-9103-3650